CLAVDII

GALENI DE ELEMENTIS LIBRI DVO,

*

VICTORE TRINCAVELIO

INTERPRETE.

Adiecimus in calce Hippocratis librum de Elementis, vnà cum commentario in eundem Iacobi Syluij medici.

LVGDVNI,

Apud Guilielmum Rouillium.

ſub ſcuto Veneto.

1558.

309
BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

INDEX IN DVOS LIBROS GALENI DE ELEmentis,qui duplici numero inſcribitur:Primus paginam,ſecundus lineam denotat.

A

Adeps calida & humida pagi. 46 linea 4

Animal viuere nō poteſt,ſi vno ex quatuor humoribus careat 77.12

Ariſtoteles imitatur Hippocratem in materia de elementis 31.7

Ariſtoteles & Hippocrates eodem modo ſuum digeſſere ſermonem 33.20

Attractrix facultas rei vnicuique ineſt 79.5

C

Caro eſt humida ſecundum exuperantiam 46.2

Cartilago eſt ſicca ibidem.3

Contra ponentes vnum tantum eſſe elemētum 26.15

Contra Athenæum 38.26

Contra Aſclepiadem 71.28

Corpora omnia corruptibilia aut alterantur, aut diffluunt 51.18
Corpora quomodo diffluunt ibid.27
Corpora nutriũtur ex ſubſtantia ſimili, ei quæ prius fuit euacuata 52.11

D

DEcretum nullum ſine logica poteſt conſti tui accuratè 41.1
Dolere fit ob duo 8.19
Dolere fit alteratione & ſenſu 11.12

E

ELementum quid 2.1 & 45.10
Elemẽtum quõ differt à principio 48.27
Elementorum inueniendorum methodus 3.16
Elementum ſi ſit vnum tantum, eſt impaßibile 12.29
Elementum, non eſt vnum nec hominis nec vni uerſi 26.4
Elementum purum in animantium corporibus non reperitur 34.21
Ex elementis quatuor conſtant animalia & ſtirpes 36.15
Elementum aliquod ſi omnino intereat in animali, animal ſtatim perit 51.4
Elementa communia ex qualitatibus elementa nominat Hippocrates 68.8
Elementa communia rerũ omniũ quæ 66.23
Elementorum alterum genus, ſanguineorum animalium proprium ibid.27

Ens

Ens eſſe vnum ponentes, tollunt principia philo ſophiæ naturalis & medicinæ 31.22

G

Galenus de ipſo narrat 41.6

H

H*Omo ex quibus conſtet* 54.14
Homo ex quatuor humoribus generatur & alitur 76.25
Humores quatuor ſunt materia generationis hominis 68.13
Humorem ſibi affinem trahit vnũquodque me dicamentum 71.4

M

M*Ateria ſubiecta omnibus elemẽtis, omni caret qualitate* 48.18
Materiam omnibus elementis ſubiectam antiquos ſomniaſſe, putat Galenus 28.6
Medicina generationis & interitus miniſtra 32.1

O

Os frigidum & ſiccum 46.4

P

P*Lato peritus methodi demonſtrãdi* 27.17
Pronuntiata duobus inſtrumentis probantur 9.24

Q

Q*Valitates in elementis ſunt excellentes* 47.10
Qualitas quid 48.24
Qualitates primæ vniuerſam ſubſtantiam poſ-

ſunt tranſmutare 51.24
Qualitas nulla abſque ſubſtantia inueniri poteſt 52.19
Qualitates defuncto animali abeunt, et ad propriam naturam redeunt 54.17
Quomodo aliquid ſit elementum 27.22

S

Scientia naturalis quid conſiderat 31.26
Senſus quarũ rerũ ſit fons & radix 19.15

T

Tetrapharmacum ex cera, reſina, piceq; & adipe componi 34.8

V

Vacuum quid ſecundum Democritum 6.5

Indicis Finis.

GALENI DE ELEMENTIS EX HIPPOCRATIS SENTENTIA,

Liber primus, Victore Trincauclio interprete.

Quæ in primo de elementis libro habentur.

Quid ſit elementum.

Quæ ſit recta inueniẽdorũ elemẽtorũ method'.

Ex Hippocratis demõſtratione cõtra veteres, quòd vnum non ſit hominis elementum, Galenus plura antiquorum placita deſtruit, quæ principijs tum artis medicæ tum etiam naturalis ſcientiæ repugnant.

Corpus ſenſile ex inſenſilibus, & impatibilibus non conſtare elementis.

Hominis elementa impatibilia ſimul & ſenſilia eſſe non poſſe.

Quatuor eſſe in vniuerſum prima rerum omnium elemẽta, nempe ignem, aërem, aquã, & terram, atque horum corporum quatuor primas qualitates eſſe principia, elementa autem non dici.

QVVM elementum minima ſit rei particula cuiuſcunque fuerit elementum, nec idipſum déinde quod ſenſui videtur,ſit etiam reuera minimum,ſiquidem multa vel præ tenuitate ſenſum effugiunt: manifeſtò ſanè liquet, ſenſum eorum minimè fore iudicem,quæ vera & ex ipſa natura ſunt rei vniuſcuiuſq; elementa. Nam ſi eruginem,cadmiã,ſpumam argenti,& miſy,vnà omnia optimè trita in puluerem redegeris,& mox ſenſui diſcernenda commiſeris:tibi profectò ea vniuerſa vnum eſſe videbũtur.Nec modò hæc quatuor verùm & alia longè etiã plura,ſi eadem tamẽ ratione omnia inuicem commiſceas: tibi vnum eſſe videbuntur quantumlibet vnum minimè ſint. Quam ob rem & Hippocrates quum eiuſcemodi humanæ naturæ elementa conſideranda inſtituiſſet,neglectis his quæ prima ſenſus iudicio ſimpliciſsimaq́; habentur: illa ſtatim,quæ verè & ſecundum naturam talia ſunt, inueſtiganda propoſuit, quippe quum ea(vt alibi à nobis monſtratum eſt) curandis morbis nihilominus vſui ſint, quàm hæc quæ ſenſu huiuſcemodi apparent.Itaque conceſſerit fortaſsè quiſpiam, hæc ſenſilia videri elementa, exiſtere ve-

rò,nõ item.Neq; enim ſi quippiam viſum fuerit prima rei cuiuſuis ſimpliciſsimaq́; particula:illud ſtatim eſt etiã verũ elemẽtum,ſed quod ex ipſa rerum natura habet vt tale ſit. Quoniã ſi id ſtatuerimus vel natura eſſe elementũ,quod cuiuſq; rei minima videatur,atq; ſimpliciſsima particula: alia nimirũ aquilæ & lynci,aut ſi quis homo ſit,alterúmve quodpiam animal,quod viſus acumine maximè præſtet:& alia nobis,ipſis videbuntur elemẽta.Ne igitur ſic agamus,ſed ea inquiramus(quotieſcunq; naturæ,aut humanæ,aut cuiuſuis alterius rei exactã ſciẽtiã aſſequi voluerimus) quæ natura prima & ſimpliciſsima ſunt,quęq́; in alia nõ ampliùs diſſolui poſsint.At quęnã erit via illa,qua hæc ex ratione poſsint inueniri?Nulla,vt quidẽ mea fert ſentẽtia, præter eã quę ab Hippo.eſt inſtituta,nẽpe vt primùm ſit diſquirendũ,an elementum vnũ quippiã ſpecie ſit,vel plura potiùs,varia,& ſibi inuicẽ diſsimilia. Quòd ſi non eſſe vnũ,ſed multa,variaq́; & diſsimilia viſum fuerit:quærendum erit ſecundo loco, quot illa ſint,& quæ,& qualia,& quã tãdẽ inter ſe habeant cõmunionem. Quòd igitur primum id elementum ex quo tũ noſtrum,tum aliorũ omnium corpora conſtant,nequaquam ſit vnũ:ex his monſtrat

Hippocrates & melius forſitã ſit illius dictionem primũ aſcribere,ac ita mox illam exponere. Ego autẽ ſtatuo,quòd ſi homo eſſet vnum,neutiquam doleret:neq; enim ſi vnũ foret,eſſet ex quo doleret. Præſtantiſsimè pariter(mea quidẽ ſentẽtia)ac breuiſsimè vniuerſæ ſuæ demõſtrationis momentũ expoſuit,qua monſtrãdũ erat fieri nõ poſſe,vt elementum ſit ſpecie & poteſtate vnũ.Iam enim ſatis patet eſſe extremæ cuiuſdã abſurditatis,& hominis prætereà quĩ nullã rerũ euidentiũ rationẽ habeat,ſtatuere ens eſſe numero vnũ,vt tamẽ inueniri facilè poſsint aliqui,qui affirment,omnia poteſtate ac ſpecie eſſe vnũ, quẽadmodũ Epicurus & Democritus indiuidua ea corpora,quæ atomos appellãt.In quo itẽ ordine reponẽdi ſunt illi,qui minima quędã & incõpacta & impartibilia introducũt elemẽta. Itaq; aduerſus hos oẽs, Hippocra.cõmuni oppoſita ratiõe,demõſtrat elementũ non eſſe vnũ:vnum inquã, tum forma,tũ poteſtate,alioqui enim eorũ ne meminiſſe quidẽ voluit, qui omnia etiam numero eſſe vnum autumant,quòd id videatur hominis eſſe omnino ſtupidi. Perpendamus ergo recténe ille ratiocinatus ſit,atq; vnum meritò illis contradicat, qui aſſerunt elementa eſſe vnũ natura,vt

illis

illis deinde liceat id, vel atomũ appellare, vel minimũ, vel (vt Græcè aiunt) ἄναρμον, quaſi incõpactum dixeris, vel impartibile vel quod tandem ipſis magis gratũ fuerit. Quoniam ſi illud quod his omnibus ſectis in vniuerſum cõmune eſt euerterimus: nõ erit amplius nobis opus particulatim eorum differentias perſequi. Nẽpe ſubiicitur ab his omnibus primum elementũ vſque adeò eſſe omni penitus qualitate vacuũ: vt nullã vel albedinẽ innatã habeat, vel nigredinem vel alium quẽpiam colorẽ, non dulcedinem, nõ amaritudinẽ, ſed neq; calorẽ, neq; frigus, & tandem vt cuiuſuis alterius qualitatis ſit omnino expers. Lege enim dicebat Democritus, color eſt, lege amarũ, lege dulce, atomus verò & vacuum verè eſt, ipſe ἐτεῇ dixit. Credidit enim ille ſenſiles qualitates ex indiuiduorum illorum corpuſculorum conuentu per ſolam ad nos, qui ſentimus, collationem gigni: ipſa verò natura nihil eſſe album, aut nigrum, flauum, aut rubrum, amarum, aut dulce. Quippe hoc illi lege ſeu νόμῳ, vt ipſe Græcè inquit, ſignificabat, ex noſtra nimirum exiſtimatione, non ex ipſa rerum natura, ita etiam illi ἐτεὴ nomẽ ab ἐτεὸν deductum eſt, quod verũ ſignificat, vt vniuerſi ſermonis illius is ſenſus ſit. Arbitramur quidem

nos

nos homines quippiam eſſe album, vel nigrum,vel dulce, vel amarum & quæcũque alia huiuſce generis ſunt. Sed re vera omnia vnũ ſunt & nihil: nam & ille hoc loquitur modo,qui atomos vnũ appellat, vacuum autẽ nihil. Itaq; atomi omnes, quæ exigua quædã corpuſcula ſunt,omni prorſus qualitate vacant. Vacuũ verò ſpatium quoddam eſt, in quo ea omnia corpuſcula ſurſum atq; deorſum agitata perpetua motione,quandoq; ſimul ſecundum aliquem modum cõplicantur, nónunquam mutua inter ſeſe colliſione reſiliunt:quò fit poſtea vt ex huiuſmodi eorũ conuentu,& mutuę cõcretiones fiant,atq; iterum ſecretiones, vnde voluit ipſe,cùm aliorũ omnium,tum noſtrûm quoq; ipſorum coagmẽtari corpora,atque eorũ cùm affectus tum ſenſus. Statuunt autem prima hæc corpora impatibilia eſſe.Sed nonnulli deinde ex ipſis, vt Epicurei,ea prę duritie infringi non poſſe autumant, alij, qui magis Leucippo addicti ſunt,in exilitatem referunt, quòd nullam admittant ſectionẽ.Negant prætereà quoquo modo ea poſſe quapiam ex his alterationibus alterari, quas tamen cæteri ferè omnes fatentur, vel ab ipſis ſenſibus edocti.Quippe qui nolint eorũ quicquam calefieri aut refrigerari,paritérq; nec hu-

mecta

mectari vel ſiccari, atque adeò longè etiam minùs nigreſcere, aut albeſcere: vt tandem contendant nullam prorſus ex vlla mutatione qualitatem ſuſcipere poſſe. Iurè ergo illis cōtrarius eſt Hippocrates, dum ait: Nunquam hominem doliturum, ſi hæc eſſet illius natura. Quum mehercule neceſſe ſit, vt id quod doleat, duabus his præditum ſit facultatibus, porrò vt ſit cùm ſenſus, tum alterationis capax. Quia ſi ab omni penitus ſit alteratione alienum, eundem omninò ſtatum, quē à principio ſortitum eſt, perpetuò ſeruabit: at eundem id quod dolet minimè ſeruat. Quòd ſi tranſmutetur etiam, in quem tamē modum lapides & ligna, quæ quidem, & calefiunt, & refrigerantur, & ſcinduntur, ſed nulla ſit illis innata vis ſentiendi: nihil propterea magis affectiones, ſi quæ in eo gignantur, ſentire poterit, quàm lapides ſentiāt. Quū igitur vtrunque horum in illis iſtorum elementis deſideretur (nam neque eam naturam conſecuta ſunt eiuſcemodi indiuidua corpuſcula, vt vel alterari, vel ſentire poſſint) ſi ex his atomis, vel quapiam alia ſimili ac vniformi natura eſſemus concreti, non vtique doleremus, dolemus autem. Quare iam manifeſtum eſt, quòd nequaquam ſimus ex vlla ſimplici vniformíque

ſubſtantia conſtituti. Hæc eſt huiuſce rationis ſumma, quę vt eſt admodum his qui in logica diſciplina exercitati ſunt, aperta: ita propoſitum etiã hoc ferè modo concludit. Sed quoniã ij qui talia introducũt elementa, non modò ſunt diſciplinæ diſſerendi rudes, & prętereà contentioſi, verùm & ſibi malo fore exiſtimant, ſi vel in melius ſententiã mutauerint: cõmunem hanc rationem particularibus aliquibus exemplis illis exponamus. Nimirũ ſi quis cutẽ acu tenuiſſima pũgat, dolebit animal, acus verò vel vnam tãtùm attinget atomum, vel duas, vel etiã plures. Sed ponamus primũ vnam tetigiſſe, at nulla atomus eſt penetrabilis, ſenſúsve capax, non igitur ab acu quicquam patietur, neq; etiam ſi pateretur: illatã noxam propterea ſentiret. Quũ enim ex his duobus imprimis proueniat, vt aliquid doleat, nempe, vt quod patibile eſt patiatur, atque vt impreſſas affectiones perſentiat, vtriuſque verò iſtorum ſint atomi expertes: profectò ſi acus vnam tãtum atomum pupugerit, nequaquam animal dolebit. Fingamus ergo non amplius vnã, ſed duas tetigiſſe. Atqui ſtatim illa eadem quæ nuper de vna, de duabus etiam poterimus pronuntiare. Nam ſi earum neutra ex acu fuerit vulnerata, aut ſi etiam vul-

neretur, & nulla alioquin illis vulnus id ſentiẽdi vis inſit,is qui pũgitur omni prorſus ſenſu,atq; dolore carebit. Quemadmodum enim nihil habet acus cur magis ſentiatur, quum duobus impingitur oſſibus, aut duabus cartilaginibus, aut totidem etiam vel capillis:vel quibuſque aliis particulis ſenſu vacuis,duo ſiquidem capilli æquè ſenſu carẽt,ac vnus:ita etiam (vt equidem arbitror)nihilò magis acus,quę duobus illis indiuiduis corpuſculis infigitur, ſiue alterum quidem ipſorũ ſit ſenſu præditum : vllum excitabit dolorem. Eadem verò ſequentur incommoda,ſi tria dixerimus,vel quatuor tetigiſſe,quippe quia nullam maiorem operam ad patiendi,vel ſentiendi rationẽ hęc conferre poſſunt,quàm totidem calculi,vel lapides, vel villi:quum fieri nequeat,vt ſi quid ex impatibilibus & ſenſus expertibus componatur:ſenſus particeps patibiléque tandem euadat,mirum etenim eſſet,ſi totũ & pati, & ſentire poſſet,cuius tamẽ pars nulla aut ſentiret,aut pateretur. Quũ enim duo ſint inſtrumenta quibus huiuſcemodi pronuntiata inuenienda ſunt,experientia,inquam & ratio: neutrum horũ vnquã ita illis inſeruiet,vt aliquid ſint reperturi concretũ ex his,quæ pariter impatibilia & ſine ſenſu ſint : quod

ipſum

ipſum deinde patibile ſit,atq; ſenſus particeps. Porrò ſi multos adamantes, aut alia quæuis corpora minus etiã ad patiendum idonea in aceruum coacta ferire volueris: nunquã ſanè vel aceruo ex his conſtituto plagã infliges,aut illatã ille ſentiet, nempè nec perpetuis etiam ſeculis tale quippiam poterit vnquam experiẽtia reperiri.Atqui oſtendimus paulò anteà quòd ratio quoque huic ſentẽtiæ minimè conſentiat.Iam enim quis nõ admiretur ſi caro,dum pungitur,dolet,cuius tamen nulla vel minima particula,aut perforatur,aut dolet?vel quę vnquã ratio reperietur,quæ hoc admittat? Imò hoc equidẽ affirmauerim,quòd quantumlibet illæ omnes atomi inſitum haberent ſenſum , ſed eſſent impatibiles atque impenetrabiles,ita, vt tantũmodo ex mutuo earum cõplexu caro gigneretur : nihil propterea magis impactam acum ſentiret. Vt enim ſi duos digitos ſimul iũgas,qui tamen ſentiẽdi facultate pollẽt, ac mox eoſdem diſiungas , id abſque vllo prorſus dolore feceris : ita etiam (vt arbitror) ſi acus atomos diſſoluat aut diuellat, modò ex illis nullam vulneret,nullum vnquam in animante dolorem excitabit. Vel illi nobis hoc oſtendant , quando ex mutua ſolummodò aliquorum ſentientium corporum

com

commiſſione, ac eorũdem déinde ſeparatione vllus vnquã ſubſequatur dolor:nunquam profectò tale quippiã poterũt oſtendere,ſi,quæ euidẽtia ſunt, ſequi voluerint, atque etiã ſi rationẽ:nihil ſanè offendent, quod hoc ipſo minus fieri poſſe videatur. Quum igitur tum ratio, tum experientia teſtetur,quòd quantúlibet atomis ſenſum conceſſerimus, eorum tamen ſeparatio ſit abſq; dolore futura: quî fieri,quæſo,poterit, vt ſi eas prætereà ſenſu orbatas ponamus, dolere poſsint? Neceſſe enim eſt, vt paulò antè teſtati ſumus,duo hęc ſimul cõcurrere,vt aliquid doleat,alteratio, inquã, & ſenſus, vtroq; autem carent atomi. Rationi igitur conſonũ eſt, vt quãuis eorum alterum atomis conceſſeris: adhuc tamen eas indolentiã ſeruare. Etenim ſi eas impatibiles quidẽ, ſed ſenſus participes ponas: nequaquam dolebũt:proptereà quia non patiẽtur.Quòd ſi pati etiam,verùm ita,vt ſenſus ſint expertes: minimè dolebũt,quũ minimè ſentiant:quũ opus ſit,vt iam diximus corpus, quod doliturum ſit, pati atq; affectionẽ perſentire. Quare fieri nequit, vt corpus facultate ſentiẽdi præditum, ex elementis ortum habeat, quæ pariter impatibilia,ſenſúſq; expertia ſint, ſed neque impatibilibus quidẽ, verùm ſenſu prædi-

tis. Nam neq; hoc eſſe in dolore vnquam poterit, quum non patiatur, erit enim forſitan poteſtate ſentiens, ſed actu nũquam. Quemadmodum ſanè, & noſtrum corpus videmus, quod quantumlibet manifeſtò etiam vim habeat ſentiendi, attamen minimè ſentit, niſi ab aliquo prius patiatur. Vnde, & ex hac eadem ratione clarè eorũ ſententia euertitur, qui inter elementa homœomerias (quaſi ſimilaritates dicas) introducunt. Quanuis enim in his ipſorum elemẽtis aliqua ſint quæ vim ſentiendi habeant: tamen quũ prorſus ſint impatibilia: neſcio quo modo ſentiet corpus quãtumlibet ſenſu præditum ſit, quod ſemper futuram eſt extra omnem patiendi occaſionem. Reliquum igitur erit, vt ſentiens corpus, vel ex his ſit quæ pariter vim habeant ſentiendi & patiendi, vel ex his quæ pati quidem poſſint, ſed nullũ deinde ſenſum habeãt. Nos autem mox perpendemus vtrum horum verum ſit. Porrò apertè iam monſtrauimus, quòd nequeat corpus vllũ vi ſenſitrice donatum, ex elementis gigni ſimul impatibilibus, & ſenſu carentibus, vel ſenſu quidem præditis, verùm impatibilibus. Habẽt hoc nimirum ambæ hæ ſectæ commune, quòd elementa impatibilia ſtatuunt. Quòd ſi elementum non poteſt

eſſe

eſſe impatibile : non erit etiam ſpecie vnũ, nam neq; longiori egemus demonſtratione ad oſtēdendum , vnum eſſe impatibile, quippe quia quotieſcunq; vnum fuerit elementum : nihil prætereà reliquum erit in quod tranſmutari, nihil à quo pati poſſit. Quicquid enim tranſmutatur,in alterum quippiam tranſmutatur,& quod etiam patitur,ab altero patitur.Sed quomodo(quęſo) vnum déinde ſeruabitur ? Probè ergo Hippocrates ratiocinatus eſt,non eſſe vnũ elementum : ſi res vlla futura ſit quæ doleat,nihil enim erit (ait ille)ex quo doleat, ſi vnum fuerit. Quò fit déinde vt elementa omninò ſint plura vno. Verùm quē ipſa numerum obtinuerint , hactenus incompertum eſt. Quare id ipſum déinceps exquiramus.Sed ſatius forſitan erit, de reliquis duabus ſectis , quarum meminimus priùs diſſerere:quibus commune erat,corpus, quod dolere poſſit , ex his primis elementis cōſtituere,quæ ſint alterationi obnoxia. Ex diuiſione enim reperies omnes opiniones in quatuor redigi poſſe : ita vt prima ea ſit,quæ ex ſenſu vacuis,pariter & impatibilibus:altera,quæ ex ſenſu quidem præditis,ſed impatibilibus.Quæ ambæ in hoc cōſentiunt, quòd ex impatibilibus ſtatuunt, atqui oſtēdimus quòd hoc eſſe mi-

nimè poſsit, & proinde eas vtraſq; miſſas fecimus. Vnde duæ ſupererant: altera, quæ corpus ſentiés ex primis elemẽtis facultatẽ cùm patiẽdi, tum ſentiendi habẽtibus con ſtituit: altera, quæ ex patibilibus, ſed ſenſu expertibus: inter quas item ea eſt communio, quòd ambæ ex patibilibus, aiunt. Iam igitur inſpiciamus, an harum ſectarũ impoſſibilis ſit altera: an potiùs æquè vtraq; aliquid proferat quod poſſibile ſit, vt tamẽ mox inquiramus, vtra earũ, prȩter id quod eam proferat ſententiã, quæ ſit poſſibilis: veritatẽ etiam maximè contineat. Itaq; ſi animũ diligenter aduerteris, ambas inuenies id, quod poſſibile ſit, proferre. Si nãq; ipſas particulas explorare volueris, rationéq; examinare, eæ, quȩ corporũ ſunt vim ſentiendi habentium, omnes & patibiles ſunt & ſentiendi facultate præditæ, vt in carne paulò anteà expoſuimus. Quòd ſi prima reſpexeris elemẽta, facilè fieri poterit, vt quãuis ea, nullũ habere ſenſum ſupponatur, modò poſſint in ſe mutuò multifariãq; & agere & pati: aliquod inde multis intercedentibus particularibus alterationibus, corpus ſenſu præditũ gignatur. Quotieſcũq; enim ex pluribus quippiam componitur, ſi ea quæ in compoſitionem veniut, qualia ſunt, talia ad extremũ vſque

dura

durauerint:nunquam id profectò nouam vllam aduētitiámq; adipiſcetur formam, quæ in his nõ præfuerit,è quibus cõſtituebatur. Quòd ſi ea multifariam varientur, trāſmutentur,& alterētur:poterit tunc in cõpoſito aliquid ſuboriri,quod ab his,quę priùs in primis illius elemētis reperiebantur,ſit generis alterius.Sed erit forſitã operæpretiũ,vt perſpicuitatis gratia, hãc exēplo rationē explanemus, Aedes nimirum quæ ex lapidibus,lateribus, lignis,teguliſque cõſtructæ ſunt:nihil eſſe adeptas dicimus,quod nõ eodem genere cõtineretur, quo ea,quæ illis præerant,vnde ipſæ fabricatę ſunt.Durities quippe illis vniuerſis ſigillatim aderat grauitáſq; & magnitudo, prætereà figura, & color, quæ omnia nec in ipſo etiã ædificio deſiderãtur. Nam duritiē quidē ac grauitatē, colorémq; eundē prorſus cum his habet, è quibus cõſtitutũ eſt:neq; enim id molle eſt,quum tamē illa dura fuerint:aut leue hoc,illa verò grauia: aut hoc atrum,& illa cãdida.Sed figurã,& magnitudinē ob id quidem habent ædes: quia priùs ea habebãt, vnde illæ cõpoſitæ ſunt.Verùm non eandē omninò,aut figuram,aut magnitudinē habet totum ædificium, quam partes id cõponentes habuerunt.At neque hoc eſt id,quod quęrimus,

an inquam, domus ſit lateribus maior, vel an ea ſit oblonga, quũ lateres ſint quadrati. Sed potiùs, an hæc propterà ſit figuræ particeps, ac magnitudinis: quia hæc in his vnde conſtituta eſt, præerãt. Alioqui enim quis eſt, qui non norit rectã lineam ab angulo ad angulum ductã, in duos triangulos ſecare quadratum ſpatium? qui déinde duo triãguli, ſi item in vnum coẽant, quadratum iterũ abſoluunt, vt tamen tã triangulus, quàm quadratũ figuræ ſint: prætereà ſi duo ſemicirculi ſimul iungãtur: integrum circulum cõplent. Et proinde cõcedimus poſſe quidẽ ex aliis aliud quidpiam gigni, verùm nõ quod ab illis genere diuerſum ſit: figurarum enim figuræ effectrices ſunt, maioresq́; magnitudines minorũ: at figuræ magnitudinum, vel magnitudines figurarum nequaquã. Quare inquit ex elemẽtis, quæ ſuas qualitates vſquequaq; immutatas ſeruẽt, quicquam generis diuerſi gigni, ſed ſi tranſmutentur, ſanè poterit. Poterit eñ quod hactenus nigrũ fuit, per multas tranſmutationes medias iterũ album fieri, & quod nunc albũ, mox fieri nigrũ: quod præterea ſenſus expers eſt, illius fieri patticeps. Vnde qui ex igne, aqua, aëre, & terra inuicẽ trãſmutatis, atq; alteratis, & ad temperamentum quoddam reda

ctis

ctis gigni corpus volũt ſenſitrice facultate prȩditũ, hi cõſentanea pronuntiãt. Qui verò ex illis, ita vt ſunt, permanẽtibus, & permiſtis tantũmodo perinde ac triticũ, hordeum, ciceres, & fabæ in aceruo, hi nimirum ea, quæ fieri nequeant, ſectantur. Nã nec prorſus quicquã intereſt, ſi dicas ex ſolo ignis, aquȩ, aëris, terræq; cõuẽtu corpus ſentiens naſci, aut ſi ex atomis, quod priſci illi affirmabant. Iam enim nullum corpus quod ſenſum habeat, poteſt ex pluribus elementis conſtitui ſimul coëuntibus, quæ tamen impatibilia ſint, quũ ſit monſtratũ nihil in his ſimul compoſitis oriri poſſe generis alterius. Senſus verò eſt omnino è genere diuerſo à figura, grauitate, & duritie, quæ atomis inerant, & ab aliis quoq; quæ igni & terræ, aëriq; & aquæ: eſt enim ſenſus alterius cuiuſdã generis à colore, ſapore, & odore, & cæteris tãdẽ, quæ (vt omnia in vnũ colligã) corporibus inſita ſunt. Nõ ergo aut ex atomis corpus aliquod, quod vim ſenſitricem habeat, procreari poterit, aut ex igne & terra, aëre & aqua, quæ immutata ꝑmaneãt, & talia ſemꝑ, qualia ex ſua ipſorũ natura ſunt, nihilq; vnquã patiãtur. Quare vel ex elemẽtis primis quib' vis ſentiendi inſit, vel ex illis, quæ licet hac careãt, ea tñ natura ſunt, vt alterari & trãſ

mutari poſsint,erit neceſſe corpus conſtitui,quod ſenſu præditum ſit.His igitur & quòd vno plura ſint omnino elemẽta,atq; etiã quòd pati poſsint,mõſtratũ ſit.An verò ex his primis elemẽtis quibus omnibus vis inſit ſentiendi,an ex illis potiùs,quæ ea careant,quum & vtrunq; horũ fieri poſſe affirmẽt:nondũ monſtratũ eſt. Porrò nõnulla quidem omni carere ſenſu inde perſpicuũ eſt,quòd quædã etiã concreta huiuſmodi ſint.Sed quũ hoc iam ſit demonſtratum,quantũ poſsit iis ſufficere,qui di dicerũt demõſtationibus acquieſcere, operæpretiũ ſanè erit, vt mox id exponamus, quod nõ ſemel,ſed multis in locis cõmẽtariorũ Hippocraticorũ oſtẽdimus:ille enim ſi aliquando vnũ quippiã ex eorũ numero proferat,quæ eandẽ naturã continẽt:reliqua déinde quæ eandem vim habẽt,nobis ad rationẽ addenda relinquit. Quod mihi hoc quoque loco ſeruaſſe videtur, vtpote qui ab vno quidẽ apparẽti ducto argumẽto,opinionẽ hanc nequaquam poſsibilem eſſe oſtenderit, moxq; nobis locum reliquerit,vt id ipſum multifariam ex his quæ eandem cũ hoc vim tenent, demonſtraremus.In his enim,quæ in nobis apparẽt, id vnũ eſt,quòd nos dolemus, hoc verò monſtrauit minimè fieri poſſe, quin etiã patiamur,

mur. Ex quo ſequebatur poſteà elementa eſſe plura vno, ſiquidẽ vnum pati nequit, quũ nihil præterea relinquat, quod ipſum afficiat. In quẽ igitur modũ ille ex dolentibus corporibus, in eundẽ tu ex his quę in voluptate ſunt, ad hoc idem demõſtrationem depromas, & vt ex his: ita ex illis quæ ſentiunt. Nã & hoc ita à me dedita operæ identidẽ in hoc libro factitatum eſt. Vnde ſi nulla voluptas conſequi poterit, vbi impatibilia fuerint elementa, nullusq; dolor, ac nullus præterea ſenſus: nulla etiã aderit vel memoria, vel reminiſcẽtia, vel imaginatio, quũ horũ omnium ſenſus ſit quaſi radix & fons. At ſi nihil horũ: nulla quoq; animi functio, & tandẽ nec ipſe etiã animus. Quis igitur non admiretur priſcorũ virorum breuitatẽ in ſententiis? En quàm hæc omnia Hippocrates quibuſdã vel paucis verbis perſtrinxerit, & validè admodũ monſtrauerit, elementũ nõ eſſe vnũ. Verũ vt hæc expoſita ſunt, tranſeamus ad alia, & inſpiciamus quo modo ipſe priori rationi ſequentem annectat, vniuerſa verò ſuorum verborum ſeries hoc ſe habet modo.

Ego autem ſtatuo, quòd ſi homo eſſet vnum, neutiquam doleret: nihil enim pręterea eſſet ex quo doleret, ſi eſſet vnum. Si tamen doleret: eſſet neceſſe & medica-

mentum fore vnum.Si vnum(inquit ipſe) eſſet homo:minimè doleret, quòd ſi doleret:id etiam quod illi remedio eſt , vnum eſſet.Secundũ eundem figuræ ſyllogiſticæ modum,rationẽ ex curatione interrogat, ſecundũ quem & ex dolore depromptam prius interrogauit. Aſſumit enim ſecundum,quod eſt primi cõſequens,cui deinde adiiciens oppoſitum cõſequentis, tandem concludit oppoſitum antecedẽtis. Nam ſi vnum homo eſſet,non doleret,dolet autẽ: non igitur eſt vnum.Pari etiam modo rationem ex curationis conditione deſumptam interrogabimus. Si homo eſſet vnũ qui etiã doleret : modus illi medendi eſſet vnus,ſed medẽdi modus non eſt vnus : ergo ſi eſt vnũ,homo non dolet. Erunt itaq; partes noſtræ,vt hunc etiã locum illo tractemus modo, quo & priorem : quippe vt oſtendamus ſecundũ primo cõſequẽs eſſe, atq; etiam quòd probè oppoſitum conſequentis ſit acceptũ:vt ſic & rationẽ exponamus,& fidem illi,prout res ipſa poſcere videtur,afferamus. Quum autẽ ſatis in ſuperioribus monſtratum ſit, quòd homo ſi vnum eſſet,nunquam doleret:nunc poſito etiam quòd ipſe doleret, vnica tantùm ſit futura curandi ratio, facilè intelliges , ſi cogitaueris , quòd ſi quid à nulla re exter-

na pati poteſt:reliquum eſt vt tantũ internè à ſua ipſiꝰ natura patiatur. At verò quũ vnica fuerit ipſa rei vniuſcuiuſque natura: vnicus etiam ſtatim futurus eſt affectus. Hoc verò ex neceſsitate ſequitur, quòd ratio redeundi in naturalẽ ſtatum, vnica ſit, at hoc quid aliud eſt, quàm ipſamet curatio? quare quod ipſum per ſe patitur, vnicã habebit, qua curari poſsit, rationem, ſicut vnicum etiam eſt id, quod curandum eſt. Quæ omnia quàm apertè falſa ſint: nulla noſtra expoſitione prætereà egent, ſed ea primã ſuppoſitionẽ ſequuntur, quam Hippocrates ex abundanti, quanuis ea ipſa omnes limites excederet eorũ, quæ quoquo modo eſſe poſsint, introducere voluit, vtpote quia nihilominus ex hoc etiam ſuppoſito, id cõficiatur, quod ab initio fuerat propoſitum. Nã quòd nos nõ doleremus quando vnum eſſet elementũ: veriſsimum eſt. Sed non ita deinde eſt verum, ſi vnum ſupponatur elementum: quòd nos dolituri ſimus. Attamen ob id & ipſum ſupponitur, vt ex illiſmet, quæ hoc ipſum ſuppoſitum ſequuntur: oſtendat principium illud euerti, quum vnicus tunc futurus ſit morbus, atque etiam vnica medendi forma, & vnicum prætereà remediũ, ſed nõ vnicum eſt remedium: erit ergo hypotheſis falſa

in

in qua ſubiiciebatur vnũ eſſe elementum. Satis enim euidens eſt,nõ vnicum eſſe remedium,quũ multi dum calefiunt ſanitati reſtituantur,nec minus etiam reperiãtur, qui refrigerati ex morbo conualuere, vel humectati, nec deſunt etiã quos exiccãtia iuuerint,nec prętereà quia aliqui ſint acerbis aut amaris medicamẽtis curati,idcirco etiã omnes:ſunt enim qui dulcibus vel ſalſis,atque etiam vt multi his vſi,quę aluum aſtringunt:ita alii his quæ eandẽ cient, ſani euaſere:& ſicut alii denſantibus,ita nõnulli rarefacientibus, vt tandẽ in vniuerſum hoc affirmare liceat, nullum vnquam reperiri curandi modum, quin & alter illi contrarius ſtatim reperiatur. Rectè igitur aſſeruit,remedium non eſſe vnũ.Atqui ex hoc ipſo pronuntiato, & altero quod ex ſuppoſitione deſumptum eſt:efficitur non eſſe elementũ vnum, vt tandẽ vniuerſam rationẽ hoc ferè modo interrogare oporteat.Si homo & eſſet vnũ & etiã doleret: modus quoq; quo eſſet curãdus, vnus foret:modus verò quo curatur, nequaquam eſt vnus:igitur nec homo,ſi eſt vnum, dolet.Itaque nihil amplius, aut ea quæ circa huius operis initia inducta ſunt inquirere, aut præter hæc, quæ nunc à nobis dicta ſunt, alia quapiam expoſitione erit opus,

quum

quum ex his facilè huius viri ſententiã habere poſsimus. Ipſe verò ait. Quicunq; eos cõſueuerũt audire, qui de natura humana diſſerunt, procul ab eo quod ad medicinã attineat: illos minimè expedit hũc audire ſermonem, neque enim dixerim hominẽ eſſe omnino aërem, neq; ignẽ, neq; aquã, neq; terram, neq; aliquid aliud, quod non in homine vnicum eſſe appareat. Græcè verò ſic, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, quæ nõ eo legenda ſunt modo vt ἐνεὸν ſimul, ac leni ſpiritu proferatur, quaſi vnica ſit pars orationis, quemadmodum multi ex Hippocraticis legere ſoliti ſunt, ſed potius aſpirantes, & in partes duas diuidendentes, ac ſi ita dixerit: neq; enim dixerim ipſum hominem eſſe vſquequaque aërem, neque ignem, neq; aquam, neq; terram, neque aliquid etiam aliud, quod non appareat vnum ac ſolũ in homine exiſtẽs. Nam quòd vniuerſis is ſermo quem ipſe priorẽ habuit, ob id factus ſit, vt probaret elementum minimè eſſe vnum: tum ex his oſtenditur quę ipſe paulò anteà dixit, tum vel maximè ex his quæ ſtatim circa initia ſubiungit præcedenti ſententię, quum ait: Dicunt enim vnũ eſſe id quod eſt, atq; hoc & vnũ eſſe & omne, ſed inter ſe nõ conueniunt deinde nominibus: nã ex eis aliqui

id

id vnũ atq; omne ſtatuunt eſſe aërem, alii aquã, alii terrã, alii ignẽ. Itẽ paulò pòſt, Ex medicis quoq; nõnulli hominẽ autumant eſſe ſolũ ſanguinẽ, quidã verò ipſorũ, bilẽ arbitrantur eſſe hominẽ, aliqui pituitam. Poſtmodũ illos refellere aggreſſus eam dictionẽ protulit, quam ego priorẽ expoſui, quæ in vniuerſum efficax plurimũ eſt, tam cõtra medicos, quàm cõtra naturales philoſophos. Mox verò ſeorſum medicos his etiam verbis inſectatur: Ego verò cenſeo, opus eſſe illũ qui affirmet ſolũ ſanguinem eſſe hominem, nec quippiã prætereà aliud oſtendere ipſum: nec formã tranſmutare, nec alio etiam modo variari, & vt vel tempus aliquod anni, vel ætatis monſtret, quo vnus ſolusq; in homine ſanguis conſpici poſsit. Nã conſentaneũ rationi videtur, vt aliquo ſaltem tẽpore id, quod in ipſo vnũ eſt, repræſentet, & eadem ego illis oppoſuerim, qui volunt hominẽ ſolã eſſe pituitam, necnon & illis qui ſolam bilẽ. Ac tandem finẽ huic rationi facturus, hęc iterum ſubinfert: Neceſſe igitur primũ eſt, generationem minimè ex vno fieri, quî enim poterit quod vnum eſt, niſi alteri cuipiam cõmiſceatur, aliquod aliud gignere? Atq; iterum deinde: Quo vnquam modo rationi conſonum eſt, quicquam ex vno fieri, quan

quãdo nec ex pluribus etiã poſsit quicquã conſtitui,niſi ea ex mutuo temperamento probè ſe habuerint? Et rurſus poſtmodũ: Quare neceſſe eſt, ſi huiuſmodi ſit natura cum hominis,tum aliorũ omniũ, hominẽ non eſſe vnum. Denuoq; in ſequentibus. Neceſſarium igitur eſt, quum adeò inter ſe & ſpecie,& poteſtate differãt, ea nõ eſſe vnum,niſi ignis quoq; & aqua vnum fuerint.Itaque in omnibus his,& prætereà in ſequentibus etiam,nihil aliud agit pręterquàm quòd eos apertè inſectatur,qui vnũ eſſe elementum decernunt. Quare patet quòd idẽ etiã agit, dum ſtatim circa principia huius ſermonis,quæ nos etiam expoſuimus,ea profert:hominẽ,inquã, nõ eſſe ſolum aërẽ,neq; ignẽ, nec quicquã aliud, quod non in corpore vnum eſſe appareat. Nam & ea parte qua ipſe ait, Mihi videntur hi qui hominẽ eſſe vnũ autumant, in hanc veniſſe ſententiã,explicat vnde nonnulli inducti ſint, vt dicerẽt hominem eſſe vnum. Quos quum mox etiam refellit inquiens: Atqui primùm nullus vnquam ex ſuperfluente purgatione mortuus, ſolam bilem excreuit. Necnon cũ de cæteris ſuccis, de quibus mox diſſerit: eadem etiam profert, humanam nimirum naturam nõ ex vno penitus ſucco, hoc eſt, elemento,

ſed

ſed ex quatuor cõſtare : nihil aliud omnino agit,niſi quòd id concludit , quod erat pollicitus ſtatim ab ipſo principio, vnũ nõ eſſe ipſum hominem. Porrò fatua eſt hæc tam naturaliũ philoſophorũ,quàm medicorum opinio , qui vnum vel hominis vel ipſius etiã vniuerſi eſſe elementũ aſſerunt. Et ſanè mirandum eſt,quo vnquam pacto illi qui talia introducunt, aliqua à quibuſdam hominibus exiſtimatione digni habeantur,quũ tamen neq; ſit arduũ illos cõfutare. Aggreſſus attamẽ Hippocr.eſt illis contradicere,non quòd ſe magni aliquid facturum arbitraretur:ſed magis celebritate eorum motus.Nullas enim vel probabiles,vel quæ ſolui facilè non poſsint , rationes hi aſſerũt,qui vnum eſſe elemẽtum ponunt,ſed eas tantummodo,quę fallaciã omnibus expoſitam , quæq; facillimè deprehẽdatur habeãt. Qui etenim aquã eſſe elementum cenſent,ob id hoc arbitrãtur, quòd ea denſata & quaſi coacta in terram vertatur:rarefacta verò, ac veluti fuſa , in aërem , quæ ſi prætereà magis rareſcat ac fundatur,in ignem tranſit : & proinde eã eſſe elementũ affirmãt. Sed & qui aërem: ipſi quoque aiunt illum rariorem factum, ignem effici denſiorem verò, aquam, qui ſi etiam denſetur magis, terram gigni.

Ali

Alij autem quũ terram intuerẽtur,quæ ſi aliquantulũ & moderatè rareſcit & funditur,in aquã trãſmutatur,ſi magis,in aërẽ: ſi maximè,in ignẽ:hoc argumẽto probant terram,ipſum eſſe elementum. Nec ſecus etiam agũt qui ignem eſſe elementum ſtatuũt,quia enim ſi is denſetur, & quaſi in ſeipſum cogatur,in aërẽ vertitur:ſi id ipſum magis patiatur,magiſq; denſetur,in aquã,ſi quãplurimũ dẽſetur,in terrã:ideò efficere volũt & iſti hoc ipſum eſſe elemẽtum. Attamẽ hæ iſtorũ rationes perquàm apertam & in promptu abſurditatem habent.Porrò hi omnes de mutua elementorum tranſmutatione verba faciunt,nec tamen ſe id demõſtrare arbitrantur:ſed potius id quod vnuſquiſque eorum appellat elementum. Non autem idem eſt de aëris igniſq;,& præterea terræ,& aquæ inter ſe inuicem tranſmutatione ſermonẽ habere, ac de elementis:vtpote quoniã non eò ꝙ poſsint inuicẽ ex natura trãſmutari,vnũquodque ipſorum elemẽtum eſt:ſed quòd primùm atq; ſimpliciſsimum ſit. Vnde & Plato in Timeo oſtenſurus his omnibus communem materiam eſſe ſubiectam:de mutua illorũ tranſmutatione diſſerit,erat enim ipſe peritus methodi demonſtrandi, & proinde primorum corporum tranſmu

tatiõe probè vſus eſt. At Thales,Anaximenes,Anaximander, necnon & Heraclitus ex eorũ mutua trãſmutatione vnũ quodpiam ex illis eſſe elementum demonſtrare conãtur,ita tamen vt alius aliud introducat. Qui mihi videntur oẽs cõmunem illã ſomniaſſe materiã omnibus elemẽtis ſubiectam:quã vt vnicã videre,ita etiã vnum eſſe elementũ arbitrati ſunt. Sed par quidẽ deinde erat vt dicerent hócne,quod cõmuni quadã ratiõe omnibus ſubiectũ eſt,aëri inquã,& igni,terræq; & aquæ,eſſet id elementũ,at illi hoc prætergreſsi vnũ quodpiam ex his quatuor id elementũ eſſe promulgauerunt,& quidem hi omnes cõmunem habent in demõſtrando ſententiam, nõ tamen idem poſteà elementum conſtituũt,quos & Hippocrates ſtatim inter huius libri initia carpit,dum ita ait: Oẽs quidem eadẽ vtũtur ſententia,nec tamen eadem deinde dicunt:moxq; hæc etiã addit: Et ad id quidem quod ipſi ſentiunt,eundẽ afferunt ratiocinij modum,nec eadem tamen pronuntiãt? At quiſnam erat,quæſo, is ratiocinij modus? is qui ſuperius à nobis expoſitus eſt. Qui enim terrã eſſe elementũ poſuit,inde ratiocinatur,ꝙ ea fuſa in aquam vertatur,quæ ſi magis inſuper rareſcat,in aërẽ,& ex hoc tandẽ in ignẽ,

ſi ma

ſi magis adhuc fiat rarior,& ex hac ratiõe colligunt terrã eſſe elemẽtũ. Et eiſdẽ innitũtur qui aquã aiunt,aut ignẽ,aut aërem, ſicuti priùs à nobis expoſitũ eſt. Hi igitur omnes quantũlibet in variis verſentur poſitionibus,eodẽ tamen vtũtur epilogo. Et ſanè primam,nõ eam inferũt cõcluſionẽ, quæ illi propria peculiariſque ſit,propria enim ea erat,vt dicerẽt,vnũ eſt ergo ſubiectũ,vnaq; ſubſtãtia quæ omnibus pari ratiõe primis corporibus ſubiicitur. Deinde nec id animaduertunt,ꝙ omnes vnam eãdemq; demonſtrationem ad quatuor materias accommodare volũt. Et nimirũ hæc ambo illis obiicit Hippocra. dum ait: Et aſtruit ſuam eorum vnuſquiſque rationẽ teſtimoniis ac cõiecturis quibuſdam,quæ tamẽ nihil ſunt. Apertè inſinuat illos procul ab omni demonſtratione nugari, potiuſq; ſeipſos fallere,quàm quòd aliquid conficiant. Et quũ prætereà addit: Quòd in eadem ſententia omnes verſantur,nec tamen eadem dicunt,nempè neque id cognoſcunt. Hac etiam parte indicat eos latêre,ſe rebus diuerſis,ac pugnantibus velle vnam eandemque aptare demonſtratio nem. Vnde ait deinde ipſe: Cuiuſcunque lingua magis ſoluta fluenſque turbæ viſa fuerit:is in ea diſputatione ſuperior iudi-

catur. Turbam porrò rudem imperitorũ hominum multitudinem appellat, qui nec etiam quid ſit demonſtratio nouerũt vnquam, vnde rectè quidem hæc ipſe deinde intulit. Sed (vt mihi videtur) hi homines ipſi ſuis ipſorũ, quibus in diſſerendo vtuntur, verbis ſeipſos præ imperitia in errorẽ detrudunt, Meliſsiq; ſententiam erigunt. Is enim habito ſermone de vniuerſitate, abſurda quædam pronuntiauit: omnia nimirum eſſe vnum, & id intranſmutabile & infinitum. Vnde ex qua parte aërẽ aiũt, aut ignem, aut aquam, aut terrã eſſe vnũ, & omne: ex ea etiam ratio Meliſsi firmari videtur. Data nãq; optione, vt ex his duobus decretis, adeò tamẽ abſurdis, alterum eligatur res periclitari videtur, ne Meliſsi ſententia ſit præferenda, neq; enim ipſe id quod à principio ſuppoſuerat, procedente diſputatione euertit, quod tamẽ illi cõmittunt, quippe qui ponunt quidẽ vnũ eſſe rerum omniũ elementum, mox verò de eius tranſmutatione agũt ita, vt tandem quatuor entia cõſtituãt, at melius foret id vnũ intranſmutabile feciſſe, ſi ſit reuera vnũ, quoniã ſi trãſmutetur, quo modo erit amplius vnũ? Meritò igitur autumat Hippocrat. eos omnes, qui vel aquã vnũ eſſe elementum inquiunt, vel aërem, vel ignẽ, vel

terram: Meliſsi rationem erigere, quæ tamẽ eò eſt abſurda, & ab omni prorſus euidentia ſemota, vt neq; mereatur quòd illi quiſquã contradicat. De eius tamẽ abſurditate ab Ariſtotele quoq; in primo naturalis auſcultatiõis libro pleniùs diſputatũ eſt, imò videtur ille in ſuarũ rationũ forma Hippoc. imitatũ fuiſſe. Præfatus etenim ab ipſo ſtatim initio, quòd cõſiderare quidẽ ſi ens vnũ ſit & immobile, nõ eſt de natura cõſiderare, atq; hoc deinde etiã demonſtrato, & próinde quòd neq; ſit opus rationibus Meliſsi & Parmenidis contradicere, vtpote quia vtræq; ſint manifeſtò abſurdæ: attamẽ mox in illius libri proceſſu eos inſectari deprehenditur. Nec ſecus etiam Hipp. ac ille egit, vtpote quem (tametſi primùm innuiſſet illos qui aiũt vnũ eſſe elementũ, eò medicinã labefactare, vt neque operæ pretiũ ſit eos hũc audire ſermonem) eorũ ſentẽtias poſtmodùm refellere comperimus. At verò quòd ij qui ens pronuntiant eſſe vnũ, philoſophiæ naturalis principia tollant, vt ait Ariſtoteles, atq; etiam medicinæ, vt Hippocrates: eſt ſanè quàm manifeſtũ. Naturalis etenim ſciẽtia corpora quæ generãtur ac intereũt, quæq; prorſus ſunt expoſita tranſmutatiõi cõtẽplatur, ea verò, ſi vnũ tantũmodo ens fue-

rit,omnino delentur.Quibus deinde ablatis, pariter & medicina tollitur,primùm quidẽ ob id,ꝙ ea ſit quaſi generationis & interitus miniſtra,& proinde niſi hęc cõcedãtur:illa etiam tollitur,deinde verò quia ab iis ipſis qui ens eſſe vnũ opinãtur,tot variæ multipliceſq; tollãtur medendi rationes.Nam vel nihil corpora noſtra tũc paterentur,vel ſi paterẽtur,vnus tantùm foret patiẽdi modus,& proinde vnica etiam eſſet medelę ratio.Quod ſi fuerit,vniuerſa porrò medicina ruit;quippe quia ſi multa ſint remediorũ genera,ad medicum mox pertinebit ea excogitare, quæ vnicuique morbo cõducere poſsint. At quũ vna tantũmodò fuerit vt morbi,ita etiã remediorũ ratio:nullũ relinquitur amplius curãdi periculũ.Rectè igitur Hippo.protinus inter initia ita ait:Quicũque eos cõſueuerũt audire,qui de natura humana ꝑcul ab eo quod ad medicinã attineat diſſerunt:illos minimè expedit hunc audire ſermonẽ. Et deinde ſubinfert: Neq; enim dixerim hominem eſſe vſquequaq; aërem,hoc eſt,penitus vnũ & ſolum. Quia ſi quis id ipſum affirmare velit:is fertur vlterius quàm ratio medicinæ expoſcat, & artis principia ſubuertit.Nã hoc medico imprimis cõcedi opus eſt,multas nimirũ eſſe morborũ,

multas etiā præſidiorū ſpecies,quod niſi cōceſſerit:ſtatim è medio tollet ipſa medicinæ principia.Procul igitur erit is ſermo à finibus medicinę.Iā enim nullus eſt artifex,qui illis cōtradicat,qui ſuæ artis principia deſtruit,imò hoc ad alium pertinet. Quod facilè vel ex ipſi' Ariſtotelis verbis „ perdiſcas,quę ſe in hunc modū habent:Vt „ enim nequit Geometra contra eū,qui ſua tollit principia diſputare:verū hoc vel alte„ rius ſcientię munus eſt,vel pariter omniū: „ ita nec philoſophus naturalis. Nā illi qui „ ea deſtruunt q̄ perſpicuò apparēt,iurè eſ„ ſent coarguēdi ab omnibus in vniuerſum hominibus,vtpote quia vitā ſubuertāt,aut „ ſaltem ars aliqua,prçter has oēs particula„ res,inſtituēda eſt,cui' ſit pro principijs ar„ tium omniū propugnare,etenim particu„ lariū vnaquęq; artiū ex principijs,quę pro cōfeſsis habētur,progreditur.Vnde vi den„ tur tam Ariſtoteles,quàm etiā Hipp.ſuum eodē ferè modo digeſsiſſe ſermonē,quem tamē expoſitores intelligētia nō cōſequūtur. Siquidē Hipp.nō ea propter dixit hūc ſermonē illis nō cōuenire qui de humana natura audire cōſueuerūt,ſecùs ac in medicina illis cōducere poſsit:quòd eos contemnat,qui ignem & terram,& aquam,& aërē in elemētis ponunt:imò ab initio ſta-

tim ad extremũ vſq; eos increpat,qui vnũ tantum ex his ponit,quodcunq; modo ſit illud.Id nãq; eſſet prorſus ab omni ratione alienum,ſi propterea quia nullũ ex his quatuor ſolum ſincerumq; cõſpiciatur in corpore:velit etiã negare ea omnia ſimul reperiri. Eſſet enim hoc perinde ac ſiquis credere nollet medicamẽtum quod tetrapharmacum appellatũ eſt,ex cera,reſina,piceq; & adipe cõponi,quoniã eorũ nullũ integrum ſincerumq; cõtineri videat. Sed cur de his quæ inuicem per tota miſcẽtur & temperantur amplius loquimur?quum neq; ſicciora medicamenta,vt ea quæ ex cadmia,ære vſto,ſtimmiq; conſtant,ſi illa ſint optimè læuigata,videantur vllum ex his ſimplex purumq; ſeruare,nec vllã vnquam poſsis,quantumlibet vel minimã accipias particulam,inuenire vbi quodpiam ex his ſincerũ alteriq; impermiſtum inſpicias. Igitur,tametſi nullũ etiam è quatuor elementorũ numero integrũ,ſincerumq; in animantium corporibus reperiatur:tamen non eſt propterea dubitandum,quin illa ex his ſint cõtemperata,neque eam ob cauſam,ſi mundum ex quatuor elementis conſtare cõcedimus:deinde ab hac horum compoſitione animalia eximamus,ac ſi illa minimè ſint in eo procreata,ſed huc ex-

trinſecus & aliundè introducta. Vel cur eſt,quæſo,ꝙ tu à me velis terram in corporibus animãtium oſtẽdi,quæ ſincera ſit atque impermiſta:quũ eiuſmodi ne in vniuerſo quidem à te oſtendi queat?quancũque enim illius particulã acceperis:ea ſtatim erit alicuius caloris,ac humoris cuiuſdã aëreæq; ſubſtãtiæ particeps,quũ tamen ea terra,quàm etiam eſſe elemẽtum opinamur,ſit quàm maximè dẽſa,grauiſq; & ſicca,& prętereà frigida. Quòd ſi tu in mũdo mihi lapidem oſtenderis terreum ſanè corpus:ego tibi illi ſimile in animantibus oſſiũ,cartilaginum,pilorumq; genus oſtẽdam,ad quod etiã in teſtaceis animalibus id ſpectat, quod teſta appellatur,quod iã exactè eſt in ſpeciẽ terræ cõcretũ & exiccatũ. Quare ſi cupis in animãte terrã intueri:eandẽ habes qualem in vniuerſo,eã verò quæ ſola ſit,& cuiuſq; miſturæ expers, neque in illo facilè reperias,quẽadmodũ neq; aquam puram,quæ aliorum nulli cõmiſta ſit,nec ignẽ,nec aërem. Sunt etenim hæc omnia quaſi adulterata,& alijs miſta, quæ ſunt diuerſi generis,ſemperq; alterũ alterius tum magis,tum minùs particeps eſt:vt tamen in ipſa miſtione,illius(ſiquis animũ intẽdat) forma appareat,quod alia excedit. Ne igitur ampliùs impermiſtum

quicquam in animaliũ corporibus exquiras,ſed quotieſcunq; aliquam videris particulam frigidã,ſiccamq́;,& denſam:ea ſatis ſit ad reuocandam tibi terrã in memoriam.Satis etiã prætereà ſit humidum aliquid vidiſſe,& rarũ atq; fluens,ad aquam mente concipiendã.Calor quoq;,qui plurimus in corpore animantis reperitur,tibi ignis memoriã repræſentet,necnon & ſpiritus natura,citra quẽ animal nequaquã cõſtare poteſt,aëris imprimis,ac mox etiã ignis tibi afferat memoriã.Iam ne me popoſceris terrã,quę ipſa per ſe ſit,nec aliorũ vllũ ſincerũ:aut tu mihi prior in tetrapharmaco cerã oſtende. Nã ego nõ poſſum ſanè nõ admirari,ſi tu nõ arbitraris triticũ, ordeum,glandes,fagos, ficus, leguminaq́; omnia,ac fructus ex terra & aqua gigni, quũ tamẽ ea manifeſtò videas ſuũ inde ortũ habere. An ne igitur eorũ ſubſtãtia dũ gignitur,ignis eſt & aẽris expers? Atqui ſi terrã aqua maceraueris,nihil inde niſi lutũ habebis,legumina tamẽ & eiuſcemodi fructus nõ id ipſum ſunt, lutũ inquã:vt potè quæ ab igne & aëre ſimul per tota tẽperatis partem habeant.Cõcedes forſitan tu glãdes quidẽ ficusq; ex totius vniuerſi elemẽtis cõſtare,atq; etiã ſtirpes his ipſis priores,quippe qui videas cuiuſq; eorũ ſemen

perexiguum,quod terræ mandatū eſt, neque milleſimā eſſe particulam totius plantæ,quæ aliā vel vniuerſam deinde ſubſtantiam à totius vniuerſitatis referāt elementis.Sed mox de animātibus dubitas, perinde ac ſi hæc ab illis nō alantur , oues enim herbas depaſcūtur,ſues non eas modò,ſed & glandes, capræ verò præter has arborū quoque teneros ramos. Vnde illis ſanguis gignitur,atq; corpori alimentum accedit, ac prætereà fœtus inde & cōſtant & augētur.Nunquid igitur capræ,oues, ſuéſq; ex vniuerſis procreatæ ſunt elementis,cætera verò quæ his ipſis veſcuntur , aliunde primùm habent ortum,aut nutricationē,aut incrementū?Porrò hæc omnia & ab omni ratione aliena,& abſurda ſunt , atq; etiam multa rerum inſcitia referta. Legumina etenim , fructúſq; omnes ex elemētis vniuerſitatis ſuam habent originem,è quibus omnia animalia gignuntur,aluntur, & augentur. Audactérq; profitēdum eſt terrā, ignem,aërem,& aquam prima eſſe, cōmuniáq; rerum omnium elementa, quū ipſa ſint inter ea corpora,quæ rerum vniuerſitate cōprehenduntur, omniū prima, atq; ſimpliciſsima vſq; adeò , vt alia deinde omnia , ſtirpes inquam & animalia , ſint ex his cōcreta. Atq; Hippocrates in proceſſu

libri de natura humana, nõ modò pronunciat quòd hæc ſint omnium elementa, quę mundo cõtineantur: verùm etiam primus ipſe eorũ qualitates definiuit, per quas inter ſe natura agere, & pati poſſunt. Quod dum non aſſequuntur quàm plurimi multiplici verborũ ſignificatione confuſi, turbantur, quemadmodũ Athenæo Attaleo contigit, qui vt calidum, frigidũ, humidũ, & ſiccum hominis eſſe elemẽta ſtatuit: ita elementa vſq; eò eſſe euidentia prædicat, vt nullam præterea demonſtrationẽ expoſcant, qui ea etiã qualitates nonnunquã ac poteſtates appellat, nũquã verò eſſe corpora concedit, nec audet hæc fateri eſſe ignẽ, aquam, aërem, & terram, qui, & ſi nullus è iunioribus æquè vniuerſam rei medicæ rationẽ, ac ipſe literis mandauerit: in hoc tamen & in multis prætereà aliis, vnà cũ reliquis ferè omnibus erraſſe deprehẽditur. Nemo enim, quod equidẽ nouerim, antiquã medicinã accuratè tractauit, aut methodos à priſcis illis nobis traditas abſoluit. Quin etiam, ſi verum ingenuè fateri liceat, dixerim multa ex his, quę ab illis pręſtãtiſsimè dicta ſunt, hos detraxiſſe. Siquidem Athenæus ait elemẽta eò eſſe euidentia, vt nulla egeant demonſtratione. Sed libenter ab eo ſciſcitarer, hàncne euidẽtiam

aſſe

aſſecuta ſint ea ratione, qua elemēta ſunt: an potius ex ipſis eorum ſubſtātiis, quibus déinde accidit, vt elemēta ipſa ſint: quoniā ſi ex ſubſtantiis, cur non etiā affirmat ſalubria morboſáq; eſſe omnibus hominibus manifeſta, quæ nulla propter eorũ euidentiam diſciplina, nulláque demonſtratione egeant? Iam enim nemo eſt qui panem lentémq; non agnoſcat, necnon & ptiſanā, & carnē, alicáq; & mulſam : ſed quos deinde hæc ſigillatim poſſint vel iuuare, vel lædere, nō eſt æquè omnibus cōpertum: inde tamen habent, vt hæc ſalubria ſint, illa verò morboſa. Norũt igitur omnes panē, ptiſanáq;: ſalubria tamē, & morboſa ignorant. Et idem de medicamentis dixerim, nemo ferè eſt qui veratrũ, elaterium, ſcāmonium epithymum, irim: & heleniũ, tractare non poſsit, nō poſsit etiā olfacere, inſpicere, & guſtare, qui tamē quũ ignorēt poſtea quid commodi quídve incómodi ea poſsint afferre, ignorant etiam quid ſalubris contineant, & quid inſalubris. Atq; pari etiā paſſu, quis eſt qui euidētiſsimè, & ope ſenſuũ omnium terrā nō norit, aquámq; & ignē & aērem? ſed quòd ea ſint elementa, adeò eſt pleriſque hominum occultum, vt nonnullos quoque ex philoſophis lateat. Dicet forſitan quiſpiā ex ſectatoribus Athenæi,

ſe

ſe quoque de his nihil pronuntiare,quippe quòd limites artis medicæ excedāt,ſibi verò ſatis eſſe calidum,frigidum,humidum, & ſiccum, quæ etiā in animalibus poſſunt perſpicuè oſtendere,corporum etiā ac medicinæ vniuerſæ elementa ſupponere. Verùm enimuero quàm ſit ab omni ratione procul,velle vt animaliū,ita medicinæ elementa ſtatuere calidū,frigidū, humidum, & ſiccum : nihil arbitror eſſe opus vt à me in præſentiarū ampliùs explicetur, quum idipſum dogma à quàmpluribus palàm,& perinde ac in ſcena taxetur,iáq; & deriſioni atque infamiæ ſit,& non parū præterea de fide detraxerit ſermoni antiquo. Nam quis eſt qui vnquam magis illum prodiderit, quàm qui elemēta ait nulla ob eorum euidentiam demonſtratione egere,quíque cenſet deinde hæc eſſe ſupponēda tam animantium quàm medicinæ eſſe elementa? Ego verò monſtrare ſtatui,quòd hominis ſit quaſi ſtupidi,& quē omnino verborum multiplicitates lateant:vereri quidem nominare aquam,ignē, terram & aërē:malle autem calidum, frigidum,humidū, & ſiccum appellare. Nec id agam,ne Athenæū erroris damnem, verùm potius vt in cauſa ſim,ne alij in eundem cum illo errorem labantur, atq; vt interim etiam oſtēdam vel

ex ipſiſmet rebus neminem vnquam poſſe decretum aliquod accuratè conſtituere abſque ope ipſius logicæ diſciplinæ. Deos autem teſtor, me non ſecus hæc narraturum ac mihi euenerint: iam ergo narrationem aggrediar. Quo primùm tempore ille qui hæc profitebatur dogmata, me Athenæi ſententiam docere nitebatur: ego in primis ab illo requirebã, vt nominum multiplicitatẽ exquiſitè diſtingueret, quippe quum me profectò lateret, quando ille calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel aliquod aliud huiuſce generis nomen proferret, in quam ſubiectam rem illud foret referendum: dicebam etenim albus non modò color ipſe dicitur, ſed corpus quoque, quod eo colore imbutum eſt. Nam vt colorum dicimus, hunc album eſſe, illum nigrum, alterum rubeum: alterum verò flauum, alterum pallidum: ita etiam de corporibus, quæ iſtis ſunt coloribus infecta loquimur: cygnum enim & lac album dicimus, coruum verò & æthiopem nigrum. Et eodem, inquam, modo ſæpè audio qui corpus ipſum, vtpote, ignem, calidum appellent, nonnunquam ſolam qualitatem eam quæ illi indita eſt. Vnde quum album profers, non etiam percipio quid tu mihi velis ſignificare, ſo-

lámne qualitatē, vel prætereà & corpus ea affectum. Ille autē ſtatim ad hæc promptè admodum reſpōdit, falſúſq; eſt ſe nō qualitatem ſolam, ſed vniuerſum hoc corpus, inquam, calidū, ſic appellare. Verū quum iterū deinde illum percunctarer: Túne igitur elementum ſolum id corpus ais, quod ſummè calidū eſt, aut potius nec illa alioquin ab elementorū numero eximis, quæ moderatè calida ſint? & hoc idem de frigido quærebā humidóq; & ſicco. At ille cœpit hęſitare, nec amplius ita expeditè reſpōdebat, dixit attamen: Ecquid tibi hoc tandem refert? Plurimum inquā, tāti nimirū quanti, vt vel infinita ſint elementa conſtituēda, vel finita. Quoniā ſi quis in elementis vel mediocria calida aut frigida, aut humida, aut ſicca poſuerit: cogetur ſtatim fateri infinita elemēta. Sed qui id tātū quod ſummum eſt, non amplius infinita: quū id in vnoquoq; genere vnicum ſit, vt demum finita quatuórq; futura ſint elementa. Igitur ait ille: Tu quoque hoc modo accipe finita quatuórq; elemēta. Tum ego, iam ita ſatis conſtat, ea & prima eſſe, & ſimplicia, atq; ſibi qualitates ſummas vendicare. Tū ille, & tu cur tādem hoc vel etiā quàm par ſit curioſiùs ſcrutaris? Vt id quod dicitur (inquā ego) exactiùs apprehendā. Ille ve-

rò,

rò,ita equidem dico,& tu quoq; ita intellige.Sed quum mox iterũ interrogaſſem:tu, quæſo,quo pacto iubes me elementũ intelligere ſummè calidũ aut humidũ?ipſe non parum pertubatus, ac ira incitatus reſpondit:Corpus id calidum appello,in quo calor ſuperat,& eodem etiam modo frigidũ & humidum, & ſiccum, vbi vnumquodq; eorum quæ nunc recenſuimus, excellit & exuberat. Nihil ſanè vetat (dicebam ego) quin ita loquamur, nã & panis,& lẽs, atq; etiam ptiſana,& balneæ calidę dicũtur:attamẽ nunquã putarim te hoc à me exigere, vt exiſtimem vnumquodque horũ eſſe elementũ,ſed id potius quod ſummè calidũ eſt,& humidũ,& pari modo quod ſummè ſiccum & frigidũ eſt, quum ſit opus vt ſimplex ſit elementũ,& cuiuſcunq; miſturæ expers. Qui,ait, ſic tu quoq; intelligas: neq; enim is ſum,qui velim aſſerere lentẽ, aut ptiſanã eſſe elementũ. Atqui, inquam ego,quotieſcunque exiſtimauerim id corpus eſſe elementũ, quod ſummè calidum ſit:quid aliud putauerim ego quàm ipſum ignem ? Eſto,dixit ille, ignem puta. Viſne igitur,dixi,vt ratione eadem quod ſummè humidum eſt,aquam arbitrer?vix tandem ille aſſenſit. Quare,inquam,ad ignem,aërem, aquam, & terrã, vnde maximè inter-

initia aufugiebamus, demũ deuoluimur? Ille verò,inquit, tu es qui iſtis rationẽ conturbas,ſtatímque ad alios diſcipulos cõuerſus ait: Hic in dialecticis ſtudiis educatus, ac inde quadam veluti ſcabie repletus (ita enim ipſe loquebatur) omnia diſtorquet, peruertit & confundit,nos fallacibus quibuſdam rationibus petens,vt quàm ipſe ſit dialectices peritus oſtẽdat. Acceſsit igitur ac poſtulauit nos arbitrari calidum multiplex habere ſignificatum,primùm vt qualitatem ſignificat,quẽadmodum album colorẽ:deinde verò corpus,id quod ea qualitate ſumma affectum eſt:tertio loco, illud in quo hæc qualitas alias ſuperat, calidum nuncupatur,ſicuti balneũ.Verùm nos qui nunquã iſtius modi ſophiſmata diluere didicimus:illi qui ea cõtexuit ſoluenda relinquemus.Porrò hæc mihi euenere quũ annum agerẽ decimumnonum.Poſtmodum autẽ, ne cõtentioſus viderer:plurima ſilentio præteribã,mecum tamen ipſe cùm alia multa, tum vel maximè elementorum rationẽ meditabar,atq; etiam nõ parum admirabar,Athenęũ nõ animaduertere quã ſeipſum cõfundat,dum calidum,frigidum humidum, & ſiccũ nominare audet, & ea ignem,aquam,aërem & terram dicere recuſat.Equidem,ait ipſe,quippe quum pro-

xim

xima ſumere velim animalium elementa, nõ quę corporum omnium cõmunia ſint, proxima verò propria appellat, ita nimirũ vt nullius alterius ſint. Ego verò inter huiuſce libri initia præfatus ſum plurimum inter ea quæ videntur intereſſe, & ea quæ vera ſunt elemẽta, nõ erit tamen ab re, vt mihi quidẽ videtur, ſi de re hac in præſenti quoque longiorem habuero ſermonem. Etenim ſi elemẽtum minima ſit ſimpliciſſimáq; rei particula: atq; hoc ſi ſenſu deinde metiri oporteat: profectò os, cartilago, ligamẽtũ, vnguis, capillus, adeps, caro, neruus, medulla, filamenta, mẽbrana, & tandẽ (vt omnia vno ſimplicíq; verbo cõplectar) ſimilaria cuncta erũt humanorũ corporũ elemẽta. Eſt ne igitur quiſpiã locus vbi Athenęus reperiatur poſuiſſe hæc in elementis? Atqui ille ipſe ſcriptũ reliquit, ſimilaria quæq; ex primis eſſe confecta elementis, alias poſt modũ animãtis particulas ex ſimilaribus cõſtitui. Qui ſi etiam interrogaretur, quænam eſſent carnis, exẽpli gratia, aut pinguedinis elemẽta: calidum proculdubio reſpõdiſſet frigidúmq;, humidũ, & ſiccũ. Quare pari paſſu oſsis etiã & cartilaginis, necnõ & capilli diceret ille calidũ, humidũ, frigidum & ſiccum eſſe elemẽta. Iam ergo tempus eſſet ab eo percunctãdi,

qualénam ſibi vellet humidum vel ſiccũ, calidũ vel frigidum:humidum etenim ſecundum exuperantiam, caro eſt: ſiccũ verò, cartilago:ſicut os frigidum & ſiccum: adeps,calida & humida,atq; etiam cætera ſimilaria ex aliquorũ ſimpliciũ dominatu ſigillatim talia erunt vel talia,& proinde ſi quis illud eſſe elementum ſtatuerit, quod aliquo iſtorũ exceſſu calidũ ſit aut frigidũ, aut humidũ,aut ſiccum:porrò os,& cartilago,& neruus, necnon & reliqua huiuſce generis prima erunt humano corpori elemẽta. At noluit Athenæus illa eſſe elementa:ſed ea quæ hæc ipſa cõſtituunt. Liquidò itaq; conſtat quòd ille ſenſum tranſgreditur,ad eáq; progreditur quę verè & ex ipſa ratione prima ſunt & ſimplicia,& quę nequaquã amplius per alicuius in eis dominationẽ talia vel talia ſunt, ſiquidẽ eſſent tunc & hæc ipſa cõcreta, & à propoſito bifariam aberraremus. Nam & propterea ſenſilia miſſa fecimus:vt quippiã,quod ſimplicius eſſet, inquireremus:& tamen nihil deinde in his abditis, quod ſimplicius eſſet,aſſecuti ſumus. Etenim in illis euidentibus,ſi non aliud, hoc ſaltem habebatur: quòd cõperta hæc nobis erant confeſſáq;, quũ nemo non fateatur cartilaginẽ, membranam,& adipem, cæteráq; ſimilaria pri

mas eſſe,ſi ſenſui attendamus, ſimpliciſsimáſq; particulas.Quòd ſi hęc ob id aliquis dimittat,quia natura cōpoſita ſunt,quantumlibet ſenſibus ſimplicia videantur,nec poſtmodū aliud quicquā quod ſimplicius ſit,introducat : neſcio profectò quā poſsit ille honeſtam proferre excuſationem , ne inaniter & ſuperuacanea nugari videatur. Quotieſcūq; enim voluerit calidum frigidúmve,ſimiliter humidū & ſiccū nominare , quod ſecundum dominationē tale eſt: iam elementa habet & ſatis etiā perſpecta, neruū inquam,membranā, cartilaginem, carnem & ligamentū,& reliqua etiam illa quæ nuper recenſuimus. At ſi illud inquiris,quod natura ſimplex ſit : oportet ſtatim,id haud eſſe miſtū temperatúmve, & præterea ſumma eſſe qualitate affectum. Rurſum igitur ad ignē remeas, & aërem, aquámq; & terrā,quippe quòd in his ſolis qualitates reperire poſsis abſq; vlla miſtura temperiéq;.In ignę nimirū,calorē ſummum,ſummámq; ſiccitatē,ſummū frigus cū ſiccitate in terra,& in reliquis reliquas, prout ſua cuiuſque natura poſtulat.Porrò ſi quatuor elementa nolueris ponere , ſed ex his vel duo vel tria : poſsis forſitan huius aliquam afferre rationem. At affirmare eſſe elementū , quod ſummè humidum

eſt:ſimúlque mox arbitrari illud eſſe quippiam ab aqua diuerſum,extremæ cuiuſdã ineptiæ eſt,niſi forſan ſolas velis qualitates, nec ipſa illis affecta corpora eſſe elementa,nam tunc non aqua:ſed humiditas elementum erit,nec ignis,ſed ſummus calor. Quòd ſi ita fuerit,primum quidẽ iam vltra ignem aërémque, & aquam, & terram,tuam profers rationẽ, qui ne ea quidẽ attingere audebas,vtpote quià medicinam excederent. Deinde verò facilè conuinceris quòd ignores quàm ab elemento principiũ differat. Iã enim quòd ſummus calor ſit igne ſimplicior, atq; etiam quòd illo ad materiã accedente ignis gignatur, pro cõfeſſo ab omnibus philoſophis habetur, quos ipſe imitari ſtudet. Et fatentur etiam omnes,quòd materia quædam quæ omnibꝰ elemẽtis ſubiecta eſt, quæq; omni caret qualitate,necnõ & ſummus calor in ea procreatꝰ ſint igni ſuę generationis principiũ, & prætcrea quòd hæc eadẽ materia ſit ſemꝑ ab omni penitus generatione & interitu immunis,qualitas verò ea ſit quæ in illa gignat̃ & intereat, & quòd opus ſit vt elementũ ſit eiuſdẽ generis cum illo cuius eſt elemẽtũ. Eò enim elemẽtũ à principio differt,quòd minimè ſit neceſſe principia in eodẽ eſſe genere cũ his, quorũ ſunt

principia,ſicut elemẽta ad idẽ ſemper genus pertinent.Simplex nãq; qualitas,compoſitæ qualitatis:& ſimplex corpus, corporis compoſiti eſt elementum.Quòd ſi calidum,frigidũ atq; humidũ & ſiccũ dicuntur tripliciter:nã vel ſicuti qualitas, vel ſicut corpus impermiſtum , vel ſicut illud quod miſtum eſt , nec ipſa déinde qualitas elementũ eſſe videtur,neq; etiã miſtũ temperatúmque corpus relinquitur quòd elementum ſit id corpus,quod eſt cuiuſq; tẽperamẽti ac miſturæ expers, quodq́; qualitatibus ſit ſimplex,& tandẽ ad ipſum ignẽ & terram,& aërem,& aquam deueniendũ eſt, in quibus primis ſummus eſt calor, & ſummum frigus, atq; etiã humor & ſiccitas.Quòd ſi quis ea non audeat fateri elementum,ea propter,quod ex ipſis nullum aut è corpore detrahimus, aut eidẽ imponimus:is ſummã quandã præfert ſtoliditatem.Iam enim quũ ea quæ ex elementis conſtant, noſtris offerimus corporibus: eiſdem quoq; elementa omnino adhibemus.At non ſincera aiunt,neque ſola.Igitur peruersè etiam dictum eſt,nõ detrahi, neq; opponi elementum:nam nec ita abſolutè proferendum erat : ſed potius, quòd non ſolum,aut nõ ſine miſtura aut per ſe. Verùm enimuero nec quid tandem illi ve-

ſint conficere videre poſſum, neque enim ideò elementorũ cõtẽplatio iure inutilis habẽda eſt:quia nullũ eorũ quod quidem miſtum cũ altero nõ ſit,noſtris offeramus corporibus. Atq; etiã non ob id perperam pronuntiatũ eſt,ignẽ aërem,aquã,& terrã eſſe elementa:quòd illa,quæ ex his compoſita ſunt,nobis in vſum veniant, nullũ verò ipſorũ ſeorſum ab aliis, ſolumq́; & per ſe nobis vtile ſit. At verò & ipſis propemodum ſinceris huius vniuerſi elementis ſæpe vtimur, quẽadmodũ aqua quotidie cũ bibimus, aut lauamur, vel alio etiam aliquo modo, & aëre quo nos vndiq; ambit, dum illũ inſpirãdo attrahimus, igne quoque interdũ quum frigemus, vt caleamus vtimur. Vt tandẽ minimè videã, quid ipſi conficiant,quũ aiunt:nũquam ignem, aut aquam,aut aërem, aut terrã vel detrahi è corpore noſtro, vel illi apponi. Etenim ego facilè affirmauerim, eum qui alget,& ad ignem vt calefiat,accedit, ignẽ corpori adhibere:& aquam,illũ qui bibit: illũ etiã qui reſpirat,aërem. Atqui animãtia quoq; quæ vel arena veſcuntur, vel terra, vel lapidibus,vel luto,vel oſsibus,terram manifeſtò in corpus introducunt. Quod ſiqui ob id non putent nullũ nos corpori offerre elementũ: quia nemo eatenus calefiat,

donec vratur, vel bibat quoad rumpatur: erit nempe horum hominũ mirabilis ſapientia, qui eouſq; deuenire nequiuerint, vt intelligerent quòd ſi vel vnũ elementũ intereat omnino, ſit etiam ſtatim animal interiturum. Interibit autẽ frigidũ elemẽtum, ſi comburatur: calidum verò, ſi nimis refrigeretur, ſimiliter etiam ſi nimis areſcat corpus, perit humidũ, & ſiccum, ſi nimis humectetur. Vnde è cõtrario ſe habet hæc res, ac illi ſentiunt. Quia ſemper aut eximitur elementũ aliquod, aut apponit̃, verùm id fieri moderatè oportet ab his, qui animal incolume eſſe volũt, ſiquidem immoderatus eorum vſus ad interitũ ducit. Iam autem id omnino aperire aggrediar, quod in hoc ſermone conſequens eſt, quodq; iſtos imprimis latet. Omnia nimirum corpora quæ generãtur & intereunt, duplici trãſmutationi ſunt obnoxia, vtpote quorum ſubſtantia tum alteretur, tũ diffluat. Alteratur quidẽ quum calefit, vel refrigeratur, vel humectatur, vel exiccatur, hæ enim qualitates ſolæ poſſunt vniuerſam (vt paulò pòſt expoſituri ſumus) ſubſtantiã, ac illam per totũ tranſmutare. Diffluit verò partim per ſenſiles excretiones, partim verò per eã quæ latẽs difflatio appellat̃. Quo deinde fit vt duplici egeat

procuratione ſi incolumis ſit ſeruãda,altera,qua quicquid in qualitatibus modũ exceſſerit, reprimatur, altera qua loco illius quod euacuatur, reſtituat aliquid. Porrò excedentis immoderationẽ oppoſita qualitas emendat, quod verò deperditur, nequaquã per oppoſitã qualitatẽ reparatur, quũ opus ſit,vt id quod reparatur, ſit priori deperditæq; ſubſtãtiæ,quàm ſimillimũ: ſiquidẽ in illius locum reficiendum eſt in animãte, atque hoc ipſum,nutriri,inquã, corpora,ex quadã nimirũ ſubſtãtia, ſit illi ſimili,quę priùs fuerit euacuata. Vnde etiã (vt equidẽ arbitror) ea ſubſtãtia alimentũ appellata eſt. At verò quũ ſolã eã tranſmutationẽ in ſubiecto quærimus,quæ ꝑ qualitates fit:nõ amplius illa per quæ idipſum agimus alimentũ,ſed medicinas potius appellamus. Sanè quum nulla qualitas ſeorſum à ſubſtãtia reperiri queat:proinde cogimur eas vnà cum ſubſtãtiis aſſumere,ac ita corporibus illis egentibus offerre, quæ ſi ſummas eas expoſcant,ipſum elemẽtum adhibemus,ignẽ inquàm,aut aquam, aut terrã,aut aërẽ,vbi verò mediocri ſit opus, miſto ex elementis vtimur. Vnde ſi excalfacere voluerimus,eiuſmodi medicamentũ eligemus,in quo maior ſit ignis quàm alicuius illi cõtrarii portio; contrà verò,ſi

ref

refrigerandum ſit. Nonnunquam verò ſi vtrúque horum procurare inſtituerimus, alterare, inquàm, & alere: eā tunc ſubſtantiam exquirimus, quæ poſsit vtrâque operam præſtare, eā nimirum quam cibus, & eam quā medicamentum. Itaque nō amplius hoc expoſcant, vt vnumquodque animal ignem ingerat, aut terrā, aut aquam, aut aërem, aut tandē illud elementū, quod ſolum & per ſeipſum ſit, & abſq; vllo aliorum conſortio: quippe quū nihil nos illud, vel tanquam medicinā, vel tanquā cibum offerre cogat: ſiquidem cibus rei nutriendæ ſimilis eſt. Et ſimile compoſito corpori, atque ex elemētis contēperato, eorúmq; participi, id corpus eſt (ni me mea fallit opinio) quòd itidem ex illis eiſdem conſtitutum ſit. Nec ſanè ſemper elementum, vt medicina vſui eſt, niſi eo fortaſſe tempore tantúmodò quo corpus ſumma eget qualitate. Hæc igitur à nobis aduerſus eos prolata ſint, qui perperàm Hippocratē intelligunt. Iámque id etiā præterea cōſpicuum eſt, elementa in noſtros vſus ſemꝑ venire, vt tamen ea nōnunquam ſola & ſimplicia veniant, quādoque verò vt in miſtione vincentia, & tandē prout corpus id cōſtituūt, quod poteſt nobis val alimenti, vel medicamenti vſum pręſtare. Quòd aūt Hippocra

tes ab ipſis qualitatibus,in libro de natura humana,ſæpius elementa nominet, atque calidũ nõ ſolam ipſam qualitatẽ appellet, neq; illud etiã in quo vna quæpiã qualitas alias in miſtura ſuperat, hoc vocet modo, ſed potiùs corpus id quod eſt ſummo calore affectũ:& frigidum,id in quo ſummum ſit frigus:& ſiccũ,in quo ſiccitas : ipſa tibi horum verborũ ſeries facilè poterit apertum reddere. Quũ enim ait:quum interit homo, neceſſe eſt vnumquodq; rurſus ad ſuam ipſius naturã redire,ſiccum ad ſiccũ, humidũ ad humidũ,calidum ad calidũ,frigidum ad frigidũ:non ſolas profectò qualitates,ſiccũ,humidũ,calidum & frigidum vocat:ſed eas ſubſtãtias,in quibus hęc reperiuntur,qualitates.Ipſę enim ſunt quę animali vita defuncto,abeunt:quæq; elementis vniuerſitatis permiſcentur. Qualitates verò,poſsis forſan dicere animãte mortuo interire,ad propriã autẽ eas naturã redire, non item. Sed prætereà hæc quoq; tradit Hippoc. Talis autẽ eſt tum animaliũ,tum aliorum omniũ natura, omniaq; ſimiliter oriuntur, atque ſimiliter occidunt:quippe quorũ natura ex his omnib⁹ quæ diximus ſit cõſtituta , & vnde vnumquodq; ortum habuit:in idipſum etiã (vt dictum eſt) pariter deſinit ; & proinde àd idipſum tandẽ

redit. Quo loco patet non ſolas illú qualitates appellaré calidum,frigidú, humidú, & ſiccum:ſed ipſa elementa, quum ab his vniuerſa corpora ſuam trahant originē,& tandem in hæc ipſa etiā omnia diſſoluantur. Quod vt attendas, quammaximè te monitum velim,quum id quàm plurimos medicorum latuerit, qui credāt Hippocratē præteriiſſe, quò minus ſtatuerit omniú quæ gignantur & intereant corporú hæc eſſe elementa. In iſta enim nuper à nobis recitata ſententia,quater reperies id vocabulum,omnium,repetitū, ſed & ſuperiùs quùm dixit,neceſſe eſt ſi talis ſit cū aliorū omnium, tum etiā ipſius hominis natura, hominem nō eſſe vnum:& etiā in ſequentibus eodē viſus eſt vti modo. Multi attamen ex his qui Hippocratici appellari volunt,hoc cōniuentibus oculis prætereunt, qui pręterea etiā putant Hippocratē aliud per calidū,frigidum,humidu,& ſiccum voluiſſe præter cōmunia rerum omnium elementa. Nā quòd ipſe nunquam ſenſerit, ipſas iſtorum qualitates eſſe corporum elementa: mōnſtratum eſſe exiſtimo ex illis verbis, quæ iam à nobis propoſita ſunt, atq; etiam non minus ex his, dum ait:Itē „ niſi calidum cum frigido,& ſiccū cum hu„ mido ſe moderatè & æqualiter habuerint,

ſed

ſed alterum quod valentius,alterum quod imbecillius eſt, plurimùm ſuperet: nulla vnquam futura eſt generatio. Quo loco nunquam velim mihi perſuadeant, illum arbitrari ex qualitatibus, quæ ne ſeorſum quidem à corporibus conſiſtere poſsint, animalia gigni; ſed ex corporibus potius, quibus illæ qualitates ſummæ inſint, ea quippe ſunt communia omnium elementa. Quæ verò calidum,frigidū,humidum, & ſiccum ob aliquam horum dominationem dicuntur,propria ſunt vnicuiq;. Agedum vt de homine noſtrum ſermonē habeamus. Is ex primis ſimpliciſsimisq́; his ſenſibilibus elementis conſtat,quæ ſimilaria appellantur:nēpe fibra,mēbrana, carne,adipe,oſſe,cartilagine,ligamento, neruo,medulla,atq; etiā omnibus aliis,quorū vniuerſæ particulæ eandē omnino formā retinent,quæ & ipſæ quoque ex aliis quibuſdam ipſis proximis gignuntur elementis,ex ſanguine nimirum,& pituità,& bile vtraq;,pallida & atra,quæ item ab illis ortum habēt,quibus veſcimur, quæq́; potamus,at hæc ex aëre,igne,aqua,& terra gignuntur, ipſa verò hæc ex nullo amplius corpore alio conſtituta ſunt, niſi quòd ex materia & qualitatibus, & proinde has principia quidē eſſe ignis & aquæ, aëriſq́;

&

& terræ cōcedimus,elementa verò nequaquam,illa autē cæterorū omniū elementa eſſe dicimus , vtpote quū rerum omnium primæ ſint , minimæq́; ac etiam ſimplices particulæ. Itaque nullus vnquā , qui ſanæ mētis ſit,dubitauerit , quòd herbæ omnes ſtirpéſque & fructus geniti ſint ex igne, aëre,aqua & terra:neq; etiā quòd hæc animantibus omnibus ſint alimenta:ſed neq; de eo ambiget quiſpiā,quòd ſucci qui natura in noſtris conſpiciunt̄ corporibus : ab his ipſis ortum habeāt.Qui verò ſint hi & quot,ſi quis ex nobis percunctet̄ ad ſecundum librum hanc huiuſce rei inquiſitionē diſtulimus,iā enim coronidē primo libro imponere properamus.Ex his nimirū ſuccis,ſimilaria quæque gignuntur,ipſis verò ſimul coëuntibus primū id atq; ſimpliciſſimum inſtrumētum abſoluit̄, quod vnius functionis gratia à natura procreatū eſt, mox autē quum hæc itē vnà cōponuntur, aliud maius inſtrumentū perficitur.Et deinde ex his aliis ſimul coagmentatis , vniuerſi tandē corporis integritas conſtituitur. Quibus de rebus in diſſectoriis adminiſtrationibus actum eſt , ſed ſeorſum etiam in alio quodam opere,quā habuerit Hipocrates de rebus quæ per diſſectiones corporum apparent,opinionem literis

ma

mandauimus. At impræſentiarũ de ſupremis elemẽtis ſenſum effugiẽtibus, de quibus Hippocra. in libro de natura humana ſermonẽ inſtituit, diſſerere propoſui, qui aſſerit quidẽ eos ſuccos quatuor propria, ac proxima eſſe noſtri corporis elementa, communia verò omnium,humidum,calidum,frigidum & ſiccum, ex qualitatibus quippe elementa nominat, ex quibus etiã habent,quod elementa ſint. Quum enim materiæ ſummus accedit calor, iã id vniuerſum elementũ eſt, & eodẽ modo, quũ ſummũ frigus,aut humor,aut ſiccitas: nã nec quod albũ ſit,aut nigrũ, aut leue, aut graue,aut pari etiã ratione, quòd denſum ſit,vel rarum,quódve premat, vel incídat, vel frangat, & (vt tandẽ in vniuerſum loquar)ex nulla alia qualitate,niſi ex enumeratis illis quatuor,elementũ eſſe iudicatur. Solæ etenim hæ,quum materiã ſubiectam alterant,in cauſa ſunt mutuæ inter elemẽta trãſmutationis, ſuntq́; prætereà ſtirpiũ ac animaliũ opifices. Porrò Thaletis etiã ſectatores ab ipſa huius euidentia coacti, tametſi id ſuis(vt iam oſtenſum eſt)decretis aduerſetur:mutuæ tamen elementorũ trãſmutationi aſſenſere. Hoc autẽ conceſſo,ſtatim ea ſequebatur cõcluſio,nẽpe vnã cõmunemq́; elemẽtis omnibus eſſe ſubie-

cta

ctam ſubſtantiam.Quod quidẽ,& Hippocrates quoq; ea ipſa dictione,quã priorem aſcripſi,mõſtrauit,quũ inquit:Nos neutiquã dolituros,ſi homo vnũ ſit. Qua(quãtũlibet ea breuiſsima ſit)dicebamus doceri vtrunq; eorum,nimirũ & elementa plura eſſe,& natura ad alterationem habilia. Hoc ergo,vt aptum priori libro finẽ imponamus,iterum repetendũ venit.Quum ſubſtantia ſuaptè natura alterationi expoſita ſit:mox quæ nam illæ ſint qualitates inſpiciendum eſt,quæ hoc efficere poſsint. Hippo.itaque ſolita antiquorũ breuitate vſus,vt præfatus eſt hominem,ſi vnum ſit, nunquam doliturũ:ſtatim calidum,& frigidũ,& humidũ,& ſiccũ,ad omnes adhibet alterationes. Hoc ex euidẽtia accipiẽs, quòd corpora,quę inter ſe vicina ſunt,nata ſunt ſeſe mutuò tranſmutare calefaciẽdo,vel refrigerando,vel exiccando,vel humectando. At verò nec ipſum latuit,ꝙ ſi priùs demõſtratum ſit vniuerſam alterari ſubſtantiam:ſtatim ſubuertitur eorum ſententia,qui aiunt apparentem corporũ alterationẽ quandam eſſe concretionem & ſecretionem,quemadmodum ſenſere Epicurus & Democritus,necnon,quãuis alio quodã modo,Anaxagoras & Empedocles: horum enim alter ſimilaria,alter quatuor

quidem elementa,verùm ea intranſmutabilia introduxit.Nos verò eam rationem explicabimus,& illam clariorẽ,& proinde probabiliorem reddemus,quę talis erit:Si nos dolemus,neq; ſpecie vna erit,neq; impatibilis noſtra ſubſtãtia:dolemus autem, quare nõ vna ſecundũ ſpeciẽ,neq; impatibilis erit ſubſtãtia noſtra.Atqui ſi patitur: oportet, vt calefacta frigefactáve,humectata aut exiccata patiatur,quũ nulla alia qualitate poſsint,quæ ſibi inuicẽ proxima ſunt,alterari tota per tota. Nã nec graue ſi prope rẽ leuẽ accedat:propterea aut graue leue,aut contrà,leue graue reddet,nec aſperũ ſi leni fiat vicinũ,aut denſum raro, aut craſſo tenue. Nullum enim horum id quod illi proximũ eſt,totum poteſt,& per totũ immutare.Sed reliqua prętereà ſunt, durum & molle,viſcidũ & friabile,verùm ex his molle quidem,& viſcidum,ad humidorum,durum verò & friabile,ad ſiccorũ naturam pertinent.Porrò nullæ aliæ præter iſtas ſunt tactiles qualitates. Quòd verò materiæ alterationes minimè viſiles ſequantur qualitates,nec etiam eas quæ ad auditum,guſtum,aut olfactũ attinẽt:iam omnibus ſatis cõſtat,verùm & hæ quidem ſunt è genere tactiliũ qualitatũ:ſed ab illis quæ propriè tactiles ſunt,hoc differunt,quod

hæ,neq; in omnibus animaliũ generibus cõſiſtunt,neq; ſubſtãtias omninò trãſmutant. Quòd ſi hæ quibuſdam tãtummodò animantibus peculiares ſunt,illæ verò vniuerſam ſubſtantiã tranſmutant & alterãt, & natura primę ſunt,& rerũ omniũ communes,& elementorũ conſtitutrices:manifeſtum eſt ꝙ calor & frigus,humorq́; & ſiccitas cuiuſq; rei ſubſtantiam cõſtituunt. Et proindè rectè Hipp.non hominis modò,ſed aliorum etiam omnium naturam ex calido,frigido,humido & ſicco eſſe cõſtitutam pronuntiauit. Si quidem hæc(vt pro confeſſo ab omnibus habetur)mutuò inter ſe manifeſtè agunt,neq; à ſecretione & concretione habent quòd agant:ſed ex eo potius ꝙ ipſa ſubſtantia per ſeipſam totam patitur & alteratur.Et equidẽ nõ poſſum nõ Athenæum admirari,qui nec iſta, quæ nunc expoſita ſunt,nec ea etiam,quæ ab Ariſtotele & Chryſippo addita ſunt, proferre voluerit:ſed cẽſuerit potius abſq; vlla demonſtratione elemẽta eſſe pro cõpertis accipienda. Attamen vbi aduerſus Aſclepiadem diſſerit:horum,& ſi nõ prorſus omnium,quoquo modo meminit,neque tamen ſub diſceptandi formula:nam nec ordinẽ adhibet,nec logica vtitur methodo,dũ illi aduerſatur,eorum tũ memi-

nit,ſine vllo ordine illa diſcerpens. Vnde, & hac parte damnandus venit, ꝙ rerũ naturalium diſciplinam ab Hippoc.inſtitutam ipſe prodiderit. Mihi verò iam opportunum videtur,vt primo libro finẽ imponamus,nam alia quæcunq; his ſectis,quæ impatibilem ſtatuunt ſubſtantiam,cui intermiſcent etiam vacuum,obiici poſſunt: ea partim ab Ariſtotele,& Theophraſto, explicata ſunt, partim à nobis,quo loco particulatim contra vnamquanq; ſectam contrauenimus,quamuis id ex ſuperabundanti fecerimus. Quantũ enim ad demonſtrationem ſcientiis congruentem attinet: hæc ipſa,quæ hoc loco diximus,abũdè ſatisfacere poterãt,ſiquidem neq; aduerſari quiſpiam poteſt,quin ſubſtãtia per ſe tota non alteretur,quippe quia ſtatim è medio dolorẽ tolleremus:voluptatesq; prætereà, & ſenſum,& memoriam,& ratione,atque etiam tandem ipſum animum,ſed neque quòd alia ſit qualitas,his quatuor exceptis,quę poſſit aliquid ꝑ totũ trãſmutare. Quare ſi res ſe ita habeat:prim⁹ profectò omnium Hippo.videtur naturæ rerum omnium elementa excogitaſſe,atq;, quantum ſatis eſſe poſſit,demonſtraſſe. Neque verò nos moueat,quòd ille ſuum cõmentarium nõ inſcripſerit de elementis,quẽ

ad

admodũ Aſclepiades medicus:nihil enim hîc refert,quum veteres ferè omnes videamus ſua monumenta literarum de natura inſcripſiſſe,vt Meliſſus, Parmenides,Empedocles,Alcmæon,Gorgias,Prodicus,cęteriq; omnes. Sed & Ariſtoteles in libris de cœlo,& in libris de generatiõe,& interitu,agit de elemẽtis, Chryſippus in libro de ſubſtantia,nec iſtorum quiſpiam libros de elementis inſcripſit, verùm ipſis vocabulis non eſt plurimũ inſiſtendũ:vis enim ſermonis potius perpendenda eſt.Et equidem nihil ego intereſſe putauerim, ſi quis opus hoc de natura inſcriberet,vel de elementis,vel etiam de generatione & interitu,vel de ſubſtantia. Quum tamen hac tempeſtate inualuerit hæc conſuetudo ferè apud omnes,vt huiuſcemodi cõmentaria de elementis titulũ habeant:nos etiam operæpretium duximus,vt de elemẽtis ex Hippocra.ſententia inſcriberemus. Iamq; videor primum hunc librũ ad calcem deduxiſſe,nam ſi particulam quampiam ex his quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt , prætermimus abſq; expoſitione:facilè id poterit ex his vnuſquiſq; aſſequi,quæ nos iam explicauimus,ſicut illud:ꝙ oporteat generationem non eſſe ex vno, & id etiã,quòd niſi calidum, & frigidum, & humidum,

& ſiccum inter ſeſe moderatè ac æqualiter habuerint,ſed alterum nimis alterũ excellat,fortius,inquã,id quod imbecillius eſt, nulla vnquam futura eſt generatio. Hoc enim loco de eorũ agit moderatione,atq; viriũ æqualitate,quæ nos tum in libris de temperamentis,tum etiã mox in aliis exponemus,& prætereà quo pacto ea,quæ miſcentur, per tota temperentur,ſolisne qualitatibus, vt Ariſtoteles ſenſit,an potius ipſis etiam corporis ſubſtantiis in ſeſe mutuò penetrantibus,quæ tamen non eſt opus medicũ ſciuiſſe,& proinde nihil de his Hippo.pronũtiauit:ſatis enim ipſe habuit ſi monſtraret elementa per totum tẽperari. Quippe quoniam hæc non parum vſui futura ſunt,partim ad librum de temperamentis,quẽ paulò pòſt proſequemur, partim ad librum de medicamentis,ſed & in libro de curandi methodo,de horũ vſu abundè ſumus ſermonem habituri. Quantum verò ad præſens negotiũ attinet:hoc prætereà dixiſſe ſatis fuerit,quòd ea quæ ab Aſclepiade in libro de elementis cõtra illos proferũtur,qui totas ſubſtantias per totas miſceri ſtatuũt,minimè eos attingit, qui ſolas aiunt qualitates temperari. Vnde ex hoc ſaltem capite ſi non ex alio,hoc decretum eſſet recipiendum,quòd tutiùs nimir

mir

mirum ſit,dicendumq; proinde eſt,quòd ſi vinum,exempli gratia,aquæ immiſceatur:particulæ horum vtrorunque in minima infringuntur,moxque inter ſe mutuò agunt & patiuntur,& eò facilius ſibi inuicem qualitates impartiuntur,quò fuerint in minutiora redacta, & proptereà qui id genus res permiſcent:diutius eas commouent,eo commento diuiſionem in minima molientes. Atqui & ipſa ratio dictat, qualitates eorum melius ſimul vniri,quæ magis,& diutius fuerint commiſta. Nam tempore opus eſt, vt eorum quæ commiſcentur mutuæ particulæ inter ſe inuicem exactè agant,& patiantur,atq; ita totum id,vnum & ſibi vndique & penitus ſimile euadat. Et hac de cauſa nonnulla poſſunt ſtatim poſt miſtionem ſegregari, quæ ſi diutius permanſerint, & tantiſper,donec totum factum fuerit, vnum nequit alterum ab altero ampliùs diuelli:nos tamen iterũ in libro de medicamentis,nõnulla adhuc de ratione temperaturæ,quæ per totum eſt,dicemus.

*

GALENI DE ELEMENTIS LIBER SECVNDVS, VICTORE Trincauelio interprete.

Quæ in ſecundo de elementis libro habentur.

Animalium quæ ſanguine prædita ſunt, quatuor in vniuerſum eſſe elemēta, ſanguinē videlicet, pituitā, bilē flauā, & bilem atram.

Quatuor hoſce humores ex primis quatuor corporibus cōſtitui, quæ à qualitatibus ſumptis nominibus, calidum, humidum, frigidum, & ſiccum appellata ſunt.

Animal ſi vno ex quatuor dictis humoribus careat, neceſſariò interire.

SED iam opportunū fuerit, vt ad ſecundū librū accedamus. Vt enim Hipp. demonſtrauit calidū, frigidū, humidum, & ſiccum eſſe communia rerum omniū elementa: mox ad alterum tranſit elementorum genus, non amplius quidē primum, aut cōmune, ſed anima

malium ſanguineorum propriũ. Sanguis etenim pituitaq́; & bilis vtraque, flaua ac atra, ſunt nõ modò generationis hominũ, ſed cæterorum etiã animãtium ſanguine præditorum elemẽta. Hominis verò propria ſunt ipſæ particulæ minimę, quę ſimilares appellantur, quanuis & in his aliquã habeat cum nonnullis ſanguineorum animalium communionem, ſicut cum boue, cane, equo, & quibuſcunque aliis huiuſce generis. Siquidem hęc omnia venas habẽt & arterias, & neruos, & ligamenta, & mẽbranas, carnesq́;, attamẽ nõ omnia vſquequaq; humanis ſimilia, imò quædam etiã ſunt alterius cuiuſdam generis, qualia vngulæ, cornua, aculei, roſtra, ſquãmæ & cortices. Vnde quemadmodum communia omniũ elemẽta erant calidum, frigidum, humidũ, & ſiccũ: ita rurſus propria vniuſcuiuſq; animalis ſunt particulæ illæ, quæ ſenſui primæ habentur, de quibus in diſſectionum pertractationibus ſermo habetur; inter has verò & illa medium in nobis quidem humores quatuor locũ obtinent: in aliis verò animãtibus quicquid vnicuique illorum proxima fuerit generationis materia: nam hoc ſanè modo id conſueuerunt appellare, ex quo primùm fit aliquid, nulla prætereà media egens trãſmutatio-

ne. At verò quòd omnes ſanguineorũ animantiũ partes ex matris ſanguine gignãtur, iam ſatis omnibus conſtat. Et quũ iis ſit pituitæ, necnon & vtriuſque bilis particeps: non abſq; ratione ex hoc capite diſsidium ortum eſt, quippe quòd nõnulli fuerint, qui ex ſolò ſanguine aſſererẽt nos eſſe genitos, alij verò ex ſuccis quatuor. Nec æquè eſt deinde in his facilè veritatẽ monſtraſſe, ac in primis elemẽtis: ſiquidẽ vtraq; horum ſententia probabilitate non vacat. Ego verò conabor ea explicare, vnde adductus eſt Hippocrates, vt ſentiret, humores quatuor materiam eſſe generando homini, hinc tamen ſumpto exordio. Similaris quidem & caro eſt & neruus, verùm caro ſanguinea & mollis eſt, atq; etiam calida, at neruus in his omnibus contrà ac illa ſe habet, vtpote qui exanguis ſit, durus, ac frigidus. Verùm enimuero nec illa omnino mollis & calida eſt, neq; durus ac frigidus eſt neruus, ſanguis quippe carne mollior ac calidior eſt, os autẽ neruo durius & frigidius, & ità cæteræ particulę ſigillatim ſe habent, nã hæc quidem altera frigidior eſt: illa verò calidior, atq; hæc mollior: illa durior. Ecquid ergo ex eadem omnia procreata ſunt ſubſtãtia? vel potius ſagax rerũ opifex natura, quo primùm tẽpore ex ſan

guine ab ipſa matre in vterū delato fœtū procreabat atque efformabat, quod in eo craſsius erat ad ſolidiora corpora cōſtituēda attraxit, quod verò tenuius, ad molliora & ſimili etiā modo, quod calidius erat, ad calidiora: & etiā quod frigidius, ad frigidiora. Et ſanè mihi videtur quidem longè eſſe magis naturæ cōſentaneum, & ſtatim ab ipſis initiis formari fœtū, ac ſubſequenti etiam tempore vniuerſo vnamquamque particulam ſuū habere alimentū augmentúmq; ex propria peculiáriq; materia. Nā ſanguis, vt lac etiam, vna quædā res videtur, ratio tamen docet illum non eſſe vnū, ſicut nec lac. Nā in lacte aliquid eſt, quod omnino ſeroſum ac tenue eſt, aliquid etiā quod penitus caſei ſpeciē refert, craſſúmq; eſt; & dum hęc ſimul erant contemperata, lac conſtituębant, quod inter caſeū mediū erat, & ſerum. Simul autē vt diſcernuntur, & propria eorum forma inde oſtēditur, & præterea docetur lactis naturā vnum non eſſe vſquequaq;, ſed ex contrariis atq; etiā differētibus concretū. Quēadmodū igitur in lacte & ſerū reperitur & caſeus: ſic & in ſanguine liquor quidā eſt, qui ſero in lacte ex proportione reſpōdet: eſt & id quod veluti limus quidā ac fæx ſanguinis eſt, & caſeo in lacte aſsimilatur. Sed & fibras in ſan

guine deferri nemo eſt qui videre non poſſit:quæ ſi ex eo detrahantur,iam non concreſcit amplius ſanguis,qui deinde non parum,illis exemptis colore ac ſubſtãtia differt,quippe quum ex eo pars quædã omnino rubra videatur,alia verò potius flaueſcat,quædã etiam magis ad atrum vergat, nõnunquam verò & aliquid albicãs ſe in illius ſuperficie apertè offert,interdum tamẽ totus ferè videtur liuens,ſæpe adeò nigricat,vt,me hercle,purpuram admodum plenam referre videatur. Vnde ſanguis minimè vnum erit. Quia ſi eſſet re vera vnũ: eſſet nimirum (vt mihi quidem videtur) in omnibus cum animãtibus,tũ hominibus vſquequaque ſimilis,attamen quandoque quod craſſum nigrumque eſt,adeò alia in eo ſuperat: vt vniuerſi corporis color nigrior videatur,cicatricesq; nigriores reddantur,atque venæ in cruribus varicoſæ fiant, & liuenti quodam colore ſuffuſæ. Quandoque verò quod flauum eſt,eò ſuperabundat: vt id facilè & ex capillis,& ex corporis colore,& prætereà ex vomitu,& alui deiectionibus cõſpicere poſsis. Nonnũquam etiã id quod aut rubrum eſt aut album,quæ & ipſa tũ in colore totius corporis,tum in vomitu & alui excremẽtis notari poſſunt. Quòd ſi ipſas etiam venas ſe-

ces hominibus qui proſpera adhuc fruuntur valetudine:ab his quidem flauus profluet ſanguis, ab aliis ruber, ab aliquibus nigrior,ab aliis albior. Sed ſi medicamentum inſuper exhibeas, quod vim habeat corpus purgandi:illud eiuſmodi quidẽ humorem euacuabit,qualem attrahendi vim inſitam habet: verùm non tantundem in quacunque corporis natura,ſiue ſanum id ſit,ſiue ægrotet.Nam (vt à morbidis exordiar) ſi laboráti morbo regio medicamentum dederis,ex his inquam,quæ bilẽ eam, quæ flaua aut pallida appellatur,educunt: plurimam ille bilẽ deiiciet.Si verò idipſum ei dederis,qui aqua tenetur intercute,quã leucophlegmatiam Græci vocant,bilis admodum parum educes. Si rurſus medicamentũ obtuleris,quod vim habeat ſoluendi pituitam,id quidem exiguam ab eo qui morbo atquato arreptus eſt, pituitã detrahet,nec ſine ingenti illius noxa:plurimum verò ab illo qui ea intercute aqua laborat, quã nuper nominauimus & abſq; vllo incõmodo. Atqui & eis qui morbo elephãti obnoxij ſunt, medicamentũ purgatorium quod atrã bilem purgat tradidimus ſæpiſſimè, & ſubinde copioſam facilémq; & cũ vtilitate maxima euacuationẽ conſequentem vidimus. At Aſclepiades, qui optima

quæq; huius artis, propter illos admirabiles tumores meatúſq; ſua oratione euertere ſibi proponit: conatur nos diſſuadere, quòd medicamentũ quodcunq; peculiarẽ ſibi humorem detrahat, ſed illum potius tranſmutat, conuertit, alterat, ac tandẽ in ſui ipſius naturam id quod ipſum trahit qualecunq; fuerit, corrumpit: nec deinde iuuamentum, quòd purgationẽ conſequi videmus, ait ipſe euenire, propterea quòd id vacuetur quod infeſtabat, ſed ex cõmuni potius euacuationis ratione. Sic igitur Aſclepiadis ſermo apparentibus impudenter aduerſatur. Porrò quod apparet, vt Hippocrates, cæteríq; medici, qui rem hãc experientiæ examine indagãdo didicere: ita, vt nos anteà diximus, ſe habet. Nam ſi bilioſo homini medicamentũ quod pituitã purgandi facultatem habeat, exhibere tentaueris: ſanè non dubito quin ſis hoc illius decretũ non ſine damno experturus. Prætereà, ſi purgatoria medicamenta, ea tantùm ratione iuuant quòd euacuãt: cur nõ omnibus venas ſecamus hominibus, qualeſcunque illi ſint, graciles, aut craſsi, ſiue regio morbo teneantur, ſiue bili atra vexentur? Atq; ex his plurimi, qui graciles erant, ex purgatione humoris, à quo infeſtabantur: non parũ præſidij reportarunt,

à quib

à quibus ſi ſanguinem detrahere auderes: interitum protinus inferres. Sed Aſclepiades ab illis tumoribus meatibúſque ac incompactis elemẽtis cogitur hæc proferre; quippe quũ hoc ſequatur, vt nulla ſit qualitas noſtræ naturæ aliena, adeò vt neque etiam eorum excrementorũ, quę quotidie per aluum vacuantur: & proinde quum aluus ſupprimitur, nos ratione multitudinis lædemur illíq; remedio erit, vel parcè veſci, vel omnino à cibo ſe continere. Et plurima ſuis ſermonibus Aſclepiades cõmentus eſt, quæ cum his pugnant, quæ euidentia ſunt. Et ſanè hæc illis quidẽ occaſionẽ dubitandi præſtant: qui ea ignorãt quę apparent, at illi qui horũ periti ſunt, iſtius hominis imprudentiam admirantur & ſtupent. Cæterùm nos contra Aſclepiadis audaciam in aliis plura afferemus, nũc ad ea quæ manifeſtò apparent redeũtes, Hippocratis verba ſequamur: qui ne vaticinari quidẽ potuiſſet, fore vnquã medicũ quempiã adeò imperitũ & impudentẽ, ſicut fuit Aſclepiades, vt vel ignoraret ea, quæ ſunt in arte ita exigua, vel ſi calleret ea, néget ſe nouiſſe, quod (vt reor) in cauſa fuit cur noſtra dũ horũ impudẽtiã inſectamur, lõgior quàm par ſit euadat oratio. Hippocratis verò, breuis & conciſa, vtpote qui id quod

euidenter apparet,abſque vlla probatione ſcripſerit,quum nec ſuſpicatus quidem vnquàm ſit,vllum fore qui hæc ignoraturus, aut etiam negaturus eſſet. Nam aduerſus eos,qui autumant hominẽ eſſe ſolum ſanguinem,vel quoduis aliud quod vnum ſit: illi hoc tãtummodo dixiſſe ſatis fuit, vt nimirum cenſeret eos oſtẽdere hominẽ, qui nec formã mutaret,nec alioquin varietur, & tum in aliquo anni tempore, vel aliqua ſui ætate videretur ipſe vnus ſolúſque ſanguis. Nam conſentaneum rationi videtur (ait ipſe) vt aliquo ſaltẽ tempore, id quod in ipſo vnum eſt repræſentet. At deinde,vt monſtraret bilem duplicem ſanguini ſemper eſſe permiſtam, flauã (inquã) & atrã, & præterea tertio loco pituitã:quæ ex natura in ętatibus & tẽporibus vidẽtur,explicauit.Si enim (inquit) homini medicinam pituitã purgantem exhibueris : ille tibi pituitam euomet,quòd ſi medicamentũ dederis quod bilẽ ducat:vomitu bilis reiicietur,ſi particulam quampiã corporis ferias, ita,vt vulnus infligatur,profluet ab eo ſanguis.Hæc verò (ait) tibi euenient quotieſcunq; id effeceris nocte,aut die,hyeme,aut æſtatẽ. Deinde õſtenſurus his eius naturã cõſtare,hoc eſt, quòd ex his omnibus partes ipſius & procreatæ ſint & alãtur : hæc profert.

profert.Primùm quidẽ homo ſemper donec vixerit,videtur manifeſtò habere in ſe ipſo hæc omnia, ſed & ex homine, in quo ſunt hæc omnia genitus eſt, & in homine, vbi ea ſunt omnia quotquot, ego affirmo & monſtro nutritus eſt.Hęc,quotieſcunq; voluerit quis è medio temeritatẽ Aſclepiadis auferre:ſatis ſunt ad monſtrandum id quod propoſitum eſt. Quia, ſi vnũquodq; purgantium medicamẽtorum humorem quempiam attrahit,nec aliquo tempore illud dabis, quin proprium humorem euacuet:liquidò iam cõſtat nullum fore tempus, quo homo expers ſit humorum quatuor.Eius etiam ortus ex ſanguine materno fuit,non quidẽ puro,ſed cui eſſent tum pituita,tum duplex intermiſta bilis,quum ſit obſtenſum hominem quolibet tẽpore hæc in ſeipſo continere.Itaque, ſi & ex his homo genitus eſt, atq; etiam ab his ſuum habet & alimentum & incrementum:hæc ipſa illius quoque natura erunt.Porrò hęc ſunt huius ſermonis capita. Sed eorũ quæ particulatim in hoc libro dicuntur, nõnulla eò ſpectant,vt de trãſmutatione per ætates agant,& anni tempora:alia verò fidem faciũt,nec eam exiguã, quòd vnumquodque purgantium medicamẽtorum humorem ſibi peculiarem attrahant:atq; etiam

quòd homo egeat quatuor his, iam ſæpius dictis humoribus. Iam enim ea quæ, dum purgationes modũ excedũt, fieri videmus: oſtendunt quàm proprium humorẽ pharmacum quodlibet attrahat. Quotieſcunq; enim quis medicamentum hauſerit, quod vim habeat bilẽ vacuandi: vomitu huiuſcemodi humorem eijciet, mox pituitã, poſtmodum bilem atrã euomet, & poſtremò ſanguinem purum. Et hoc idem (ait ipſe) patiuntur à medicamentis quæ pituitam euacuant: nam primùm pituitã euomunt, poſteà bilem flauam, deinde atrã, tandem verò purum ſanguinem, ac inde intereũt. Hæc quidẽ eſt eius dictio, ex qua licet manifeſtò etiam inferre, quòd vnumquodq; medicamentum cui vis purgatoria ineſt, proprium attrahit humorẽ. Quum enim animal ſeipſo imbecillius factũ fuerit, & à vi medicamenti omnino victum, vt iam mors inſtet: tunc prioris humoris euacuatio deſinit, ipſamq; alterius mox ſubſequitur. Atqui (ſi Aſclepiadi aſſentiamur) ex duobus alterũ neceſſe eſt, aut nullum prætereà humorẽ euacuari, aut eũ ipſum qui à principio ferebatur, quia medicamento quidem, quod iam exhibitum eſt imbecilli facto, nullum, eo verò vigente, & proinde id agẽte, quod ex natura habet vt agat: il-

lum

lum ferri oportebat, quod purgari ſtatim ab initio cœperat. Nam ſi prius quidē dū corpus eſſet adhuc robuſtius, poterat medicamentum colliquare & tranſmutare illud in id quod ſua fert natura, an non poterit hoc idem agere etiam nunc, poſteà quàm imbecillius factum eſt? quòd tamen agat patet, quippe quum nihilo minus in pręſenti euacuetur, diſſoluatur, ac corrumpatur corpus. Vnde igitur eſt hoc, quòd humor qui nūc euacuatur, non amplius priori ſimilis videtur? nulla ſanè alia de cauſa, præterquàm quòd vniuerſus propemodùm humor ille è corpore detractus eſt, vt deinde neque incolume animal eſſe poſsit, vtpote quod vnum omnino ex ſuis amiſerit elementis: ſed diſſoluatur potiùs ac intereat, mox autem ex reliquis profluit humor ille, qui aptior eſt, vt euacuetur. Ob id igitur ſemper medicamentum, ſiue atram bilem vim habeat attrahendi, ſiue pituitā, quum euacuatio modū excedit: flauam bilem educit, quippe quę & tenuiſsima ſit & calidiſsima. Quòd ſi medicamen id ex his ſit quæ flauam bilē cient: poſt eam ſtatim in excedētibus purgationibus pituita conſequitur, deinde verò atra bilis, quòd ea grauiſsima ſit craſſáque, & ad motum inepta, omnium autem ſanguis poſtremus,

is enim naturę maximè affinis eſt. Vnde & eorum tam philoſophorũ quàm medicorum laudanda eſt ſententia, qui ſtatuerunt animal ex ſolo ſanguine & gigni & nutriri: vtpote quòd cõſentanea rationi pronuntiauerint. Hipp. tamen propius ad rerũ naturam acceſsit, qui in ortum & alimẽtum incrementúmq; noſtrorũ corporum quatuor retulit humores. Nam (vt prius dictum eſt) plurimam in his qui bene valẽt, formæ corporum cõſpiciebat varietatem, quæ alioquin ſi vnus tantùm eſſet elementaris humor: nulla eſſet, & præterea etiam particularũ naturas adeò diuerſas eſſe animaduerterat: vt minimè videretur conſentaneum, ipſas vel inter initia ſtatim ex eadem ſubſtantia fuiſſe procreatas, vel deinde vnico vſas alimẽto. At Hippocrates hęc omnia quæ ego modò expoſui: ipſe breuiſſima oratione cómplexus eſt, his nimirum verbis: Quemadmodũ enim ſtirpes & ſemina terræ mandata, inde eorum vnumquodque id quod ſuæ naturæ cõgruum & affine in ipſa reperitur, attrahunt (terrę autem ineſt & acre, & dulce, & amarulẽtum, & ſalſum, & cuiuſcunq; alterius generis.) Sed id plurimũ ac primùm trahunt, quod maiorem habet cum ſua natura affinitatem, mox verò & alia quoq;: nec ſecus etiã

in cor

etiam in corpore agunt medicamēta. Porrò hoc ſermone quæ ad nutritionem ſpectant & euacuationem, quæ fit dum purgamur: exactè nos docuit, quæ tamē opus erit vt nos fuſiùs in noſtris commentariis de naturalibus facultatibus explicemus. Verùm enimuero non erit forſitan ab re, nunc quoque rem hanc ſummatim exponere. Sanè naturalis quædam vis rei vnicuique ineſt ea attrahendi, quæ ſibi conueniunt: ſicuti in magnete vis eſt attrahendi ferrum. Atque per hanc facultatem cùm nutritiones, tum euacuationes fiunt: Ipſa quidem ſemper id quod conuenit attrahente, ſi illius copia ſuppetat, nónunquam tamen cum hoc, aliquid eius quod illi non conuenit, quod etiam purgantibus medicinis euenit. Quippe quę vbi vniuerſum id bilis, aut pituitæ quod in corpore fluitat (ſic enim dixerim de his quæ in venis continentur) attraxerint: ipſum peculiarē ſolidarum humorē partium vi & labore attrahunt, eas quaſi diſſoluentes & ad elementa deducentes, & animal internetioni tradentes: Violentiam verò illius attractionis alius quiſpiam humor conſequitur illi affinis, qui primùm vi attrahebatur.

HIPPOCRATES DE NATVRA HVMANA,

*

ANDREA BRENTIO Patauino interprete.

QVI conſueuit audire eos qui de humana natura altius quàm ad medendi facultatem pertinent, diſputāt, huic certè mea oratio vt audiatur apta non eſt. Neque enim prorſus dixerim hominem aërem eſſe, aut ignem, aut aquam, aut terram, aut aliquid aliud: quod minimè vnum in homine ineſſe manifeſtò apparet. Sed id quibus placet, dicere permitto. Atqui mihi quidem non videntur huiuſcemodi homines rectè ſentire. Nam cùm idem ſentiant, idémque concludant, loquuntur tamen diuerſa. Aiunt enim vnum quid eſſe quod eſt, ac id eſſe vnum & omne; verbis autem diſcrepant. Quoniam id vnum & omne, eorum alius aſſerit eſſe ſpiritum, alius calorem, alius liquidū, alius aridū. Tum ſua quiſq; ratione

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ne cõcludũt argumẽta,ac teſtimonia & indicia afferũt,quæ nullius ſunt penitus momenti. Quòd verò eodẽ ſunt ſenſu, verbis autem diſſentiũt:ea re patet eos ignorare quæ profitẽtur. Quod quidẽ his præcipuè perſpicere licuit, qui illorũ cõtentionibus interfuerint. Nã cũ iidẽ illi boni viri eodẽ in cõſpectu atq; conceſſu auditorũ inter ſe contendãt,nunquã tamẽ in eodẽ ſermone vnus idẽq; vir tres deinceps alios conuicit, ſed modò hic ſuperior eſt, modò ille, cuicunque præſertim fuerit lingua magis fluxa,magiſq; in turbã idonea. Qui autẽ rectè ſentire putãs aliquid de rebus pollicet, iis meritò rationes ſuas probabiles atq; inuictas ſemper affert,ſiquidẽ vera intelligit & rectè demonſtrat. At verò iſti quidẽ videntur imprudentia ſua non tã in verbis, dum diſputãt,errare,quàm etiam Meliſsi ſententiã ſequi atq; probare:ſed de his hactenus. Etiam ex Medicis quidã hominem ſanguine tantũ,quidã bile, quidã pituita conſtare dicunt: ipſiq; omnes eandẽ ſubiiciunt concluſionem. Aiunt enim, vnum quid eſſe, cui nomen ad illorum cuiuſque libidinem imponitur:porrò id vnum formam & vim mutare à calore, vel frigore coactum,mox dulce aut amarum, aut album,aut nigrum,aut aliud quid diuerſum

fieri. Verùm hæc nõ ſic habere mihi videntur. Nam ſi homo vna re conſtaret, nullo vnquam morbi genere afficeretur, neque enim eſſet vnde doleret, cùm vnum tantũmodò foret. Quòd ſi afflictaretur, vna vtique curatio neceſſariò foret. Contrà nunc plures exiſtũt: quia plura in corpore ſunt, quæ cũ plus iuſto inter ſe calefiunt, aut refrigerãtur, aut ſicceſcunt, aut humefiunt, morbos pariunt: ex quo multa habentur ægrotationũ genera, & multæ quoque illarum curationes. Cæterũ, mea quidem opinione, qui hominem ſanguinem & nullã aliam rem eſſe cenſet, is deberet demõſtrare, eum non mutare formam, aut variari, aut ſaltem aliquod anni tempus, aut hominis ætatem oſtendere, qua ſanguis ſolus appareret eſſe in homine: veriſimile nanq; fore aliquod tempus, quo id vnum in ſeipſo eſſet. Hæc à me dicta etiam in eos cõueniunt: qui bili ſiue pituitæ tantùm tribuunt. Ex quibus verò hominem ego conſtare dixerim, ea & ſecundũ legẽ, & ſecundùm naturam, cùm & vniuſcuiuſq; ætati, tam iuuenili, quàm ſenili, tum tẽpori tam calido quàm frigido cõuenire demonſtrabo: atq; ſigna etiam & argumenta afferã, eaq; aperiam, quibus neceſſariò quodque augetur aboletúrve in corpore. Primũ ge-

ner

neratio eius ab vno fieri nequit. Quónam enim pacto vnum quid generare poſſet, niſi quid aliud admiſceretur? Tum nec quæ miſcentur, generarent: niſi eſſent eiuſdem generis, eádémque haberent facultatem. Rurſus nec generatio quidem nobis perfecta foret, niſi calidũ & frigidum, ſiccum & humidũ inuicẽ temperatè & pari modo ſe haberent: aliter inanis eſſet, ſi alterutrum, altero valentius infirmiúsve foret. Proinde quî veriſimile eſt vt aliquid ab vno generet, cùm id ne à pluribus quidem fieri poſsit, niſi mutuo tẽperamento miſtis? Cũ igitur natura eiuſcemodi ſit, cũ omnium reliquarum rerum, tum etiã hominis: neceſſe eſt hominẽ nõ vna re cõſtare, ſed vnumquodq; eorũ, quæ generationi ſuppeditauerint, talem quempiã vim in corpore poſsidere, qualẽ cõtribuerit. Rurſus homine animã agente ſingula in propriam naturã diſcedunt, vdum inquam in vdum, ſiccum in ſiccum, feruidũ in feruidum, algidum in algidũ. Nempe talis eſt tum animantiũ, tum cæterarũ omnium rerum natura, omniáque ſic orta, occidunt ſimiliter. Ex his enim quæ prædiximus omnibus, cuiuſque natura cõſiſtit, deſinitq; pari ratione: cùm id in ſeipſum vnde concreuerit, ſe receperit. Corpus autẽ huma-

num habet in ſe ſanguinẽ & pituitam, & bilem duplicẽ, tum flauã, tum atrã: ex quibus & conſiſtit, & ægrotat, & valet. Valet quidem præcipuè cũ ea inter ſe vim & copiam mediocriter temperatas, maximeq́; permiſtas habuerint. Contrà laborat, cùm eorum aliquid eſt plus minúsve iuſtò, ſiue cùm in corpore ſecretũ eſt, neq; cum aliis confuſum. Quod quidẽ nõ modò locum, ex quo abſceſſerit, afficit: verùm etiam ad quem abſceſſerit, exercet, propter nimiam & exuperantẽ copiam. Vtique ſi quid citra ſuperfluitatem foras eruperit, negotium præbet propter exinanitionẽ. Similiter intus ſi vacuefit migrátve, aut ab aliis excernitur, duplicem moleſtiã præbeat, neceſſe eſt, quemadmodum dictum fuit, videlicet vnde abſceſſerit, ac vbi exuperat. Quòd verò dixi me quibuſcunque hominem conſtare ſtatuerim, ea ſemper eſſe demonſtraturum ſecundum inſtitutum & naturam, idcirco aio ſanguinẽ eſſe & pituitam, & bilem tùm flauam, tùm atram. Atque horũ nomina primũ quidem inſtituto diſtincta eſſe dico, quòd nulli eorum idem nomen inditũ ſit: déinde ſecundũ naturã formas diſcrepare, miniméque pituitam ſimilem eſſe ſanguini: aut ſanguinem bili, aut bilem pituitæ. Quónam enim pacto inter ſe

ſimi

ſimilia eſſe poſſunt, cùm neque ad viſum, neq; ad tactum ſimilia eſſe cognoſcantur? Neq; enim pariter calida, ſiue frigida, ſiue ſicca, ſiue humida ſunt. Ergo quando tantùm inter ſe & forma & vi differunt, neceſſe eſt ea non eſſe vnum: ſiquidem neque ignis & aqua idem ſunt. Quòd ea omnia vnum nõ ſint, ſed ex ipſis quodq; propriã vim atq; naturã trahãt, vel hac vna re tibi maximè conſtare poſſet: quia pharmaco quod pituitã ſiue bilem, aut flauã, aut atrã ciet, dato, pituita ſiue bilis flaua aut atra tibi euomitur. Item aliqua corporis pars vulnere affecta, tibi ſanguinem emittet. Atq; omnia vſu hæc tibi venient tã interdiu quàm noctu, tam hyeme quàm æſtate, nullo tẽporis ſpatio intermiſſo, donec homo ſpiritũ accipere reddereq́; poteſt: poterit autẽ donec aliquo iſtorum priuetur cognatorũ. Quæ quis negaret eſſe congenita? cũ luce clarius appareat, hominẽ dũ inter viuos agit, cũ ea omnia in ſe ſemper habere quæ nunc dico atq; demonſtro, tum etiã natũ altumq́; ab homine eadẽ illa omnia habente. Qui autẽ vnũ quid eſſe hominẽ putãt, hi mihi propterea in hanc opinionẽ venire videtur, quòd ex iis qui epoto pharmaco inter purgationes animam efflarunt: quoſdam bilem, quoſdã pituitã

euo

euomentes conſpicati, putarunt hominem quoduis illud eſſe, quod per purgamenta morientẽ eiicere conſpexiſſent. Eadem nituntur ratione qui hominẽ dicũt eſſe ſanguinem, quoniã cruorem qui ſibi ſub conſpectum ex iugulatis hominibus manans ſubiicitur, animũ in homine eſſe putarũt: hæc ſunt, quibus omnes iſti vtũtur in ſuis ſermonibus, argumẽta. Verũ qui bilem ſolũm per purgationẽ eiecerit, adhuc mortuus eſt nemo: ſed ſumpto pharmaco quod bili mouandæ eſt, primũ bilẽ, mox pituitam, porrò alterã bilem atrã & quidẽ per vim, tum demũ moribũdus ſanguinẽ euomit purum: quod idẽ contingit his qui ſumunt potiones pituitam mouẽtes. Primũ enim pituitam, deinde bilem flauã, ex hac atram, poſtremò ſanguinẽ purũ euomũt, atq; è veſtigio finiunt vitã. Nã pharmacũ cũ corpus intrarit, primò id quod omniũ maximè ſibi ſecundum naturã cognatum atque ſimile eſt, agit: exinde reliqua trahit & purgat: quemadmodũ ſtirpes: & ſemina terrã ingreſſæ, ſibi quod ex ipſarum natura eſt trahunt vel acre, vel amarũ, vel dulce, vel ſalſum, vel aliud quid diuerſum, in primisq; ex eo plurimũ, quod ſibi naturali propinquitate maximè coniunctũ eſt, arripiendo, tum cætera deinceps attrahendo.

Talē quoq; modū pharmaca ſeruāt, quæ bilē mouēt,primùm meraciſsimā purgāt, déinde miſtā.Itē pituitæ pharmaca primū meraciorem pituitā ciunt,pòſt confuſam. Iugulatis ſanguis fluit, primò quidē feruētiſsimus atq; perquàm rubidus,mox magis pituitoſus, magíſque bilioſus. Hyeme creſcit in homine pituita, quòd ipſa præcipuè ex omnibus quę in corpore ſunt,natura ſua,eo tēpore frigidiſsima,eſt argumento:quia ſi pituitā,bilem,ſanguinē tangere libuerit,pituitam profectò facilè omnium algidiſsimā reperies:tamē & ſi lentiſsima ſit,ac nō niſi ſumma cū violētia ſecundum atram bilem cietur.Quæ enim per vim veniunt,ea propter violentiam feruentiora redduntur.Sed tamen præ his omnibus pituita ſuapte natura multò frigidiſsima apparet.Quòd autem hyems corpus pituita impleat,tibi patebit,cū ex ſputo & mucco ac pituita naſi, quæ hyeme ſupra modum fluentia emunguntur,tum verò ex cæteris morbis pituitoſis,præſertimq́; tumoribus qui præcipuè eo tempore maximè albicant.Vere autem pituita in corpore valentiſsima ineſt:ſed ſanguis creſcit, ſuſcipitq́; in dies maius incrementum,tunc enim frigora remittūtur, & imbres relaxantur,ex quibus & dierum quoq; tempore ſanguis

aug

augetur:cuius naturæ id anni tēpus,quoniam humidū eſt & calidum. Maximè cōſimile exiſtit,indicio quòd homines verno æſtiuoq; tempore potiſsimū torminibus corripiuntur, ac ſupra modū caleſcunt & rubent,atq; ſanguis è naribus fluit. Aeſtate verò adhuc ſanguis cùm viget, ſed bilis effertur accreſcitq;, & in autumnū pertinet. In autumno ſanguinis parum eſt:quia illius naturæ id tēporis contrarium habetur. Bilis & æſtiuo & autumnali tēpore imperium corporis obtinet,argumēto,quòd homines & ſpōte ſua & per purgationum potiones bilem bilioſiſsimáſque res euomunt vel excernunt: quod itē ex febribus & hominum coloribus patet. Pituita æſtiuo tempore longè infirmiſsima eſt, quòd ei tempus ob calores ſiccitatesq; vehementer aduerſatur. Autumno, ſanguinis quota pars eſt in homine:quoniam id tempus ſiccum eſt, & hominē iam refrigerare incipit. Sed atra tunc bilis,quàm plurima eſt & potentiſsima,quæ inſtante verò hyeme decreſcit imminuiturq; refrigerata. Rurſus pituita viciſsim augetur,tum ab imbribus numeroſioribus, tum à noctibus longioribus. Profectò hæc omnia ſemper habet corpus humanum: quæ certè non negauerim pro tēporis circunſiſtētis qualitate,

te, ac propria cuiuſque natura, ſeparatim modò maiora, modò minora fieri. Vt annus omnis omniũ iſtarũ rerum caliditatis ſcilicet & frigiditatis & ſiccitatis & humiditatis particeps eſt: neq; enim quępiã illarũ vel quota tẽporis parte cõſiſteret, ſiue reliquarũ omniũ quæ in hoc mũdo ſunt, cõſortio: imò ſi qua deficeret, omnes ſimul abolerẽtur: quippe quæ ab eadẽ ſunt cõſtitutæ neceſsitate, inuicemq; alũtur & ſuſtẽtantur. Simili modo homo, ſi quid eorum ipſi deficeret quæ cõgenita ſunt, non amplius vitam degere poſſet. In anno, modò hyems maximè, modò ver, modò ęſtas, modò autumnus viget, haud aliter in homine interdũ pituita dominat̃, interdũ ſanguis, interdũ bilis, tũ flaua, tum atra euidẽtiore quoque argumẽto: quia ſi quater in anno eidem homini vnã eiuſdem generis potionem dederis, hyeme tibi euomẽtur pituitoſiſsima, vere humidiſsima, æſtate bilioſiſsima, autumno nigerrima. Cùm igitur hæc ita ſe habeant, oportet ægrotationes quæ hyeme incrementũ ſuſcipiunt, æſtate deſinere: & econtra, quæ æſtate creuerint, hyeme terminari, niſi intra dierũ circuitum, de quo poſteà loquemur, abſoluãtur. Vernorũ morborũ liberatio in autumnũ expectanda eſt. Autumnales autem veris

tempore liberentur neceſſe eſt. Hæc verò quiſquis ſtata tempora ſeparauerit, hunc fore annuum ſcire oportet. Sic medicum morbis mederi oportet, habita bene cuiuſque quod in corpore pro tempore & eius natura viget, ratione: in primiſque prętereà nõ ignorare debet, morbos qui ex impletione proficiſcuntur, exinatione curari: & è diuerſo, qui euacuatione prouẽniũt ſanari ſaturitate. Qui à labore, hos quiete: qui ex otio, eos exercitatione euinci. In ſumma, oportet medicum ſcire obſiſtere inſtantibus & morbis, & formis, & temporibus, & ætatibus, & contenta laxare, & laxata contendere, tali nanque modo morbi vitium facillimè deſiſtere poterit. Et hoc mihi ſanatio eſſe videtur.

OBSERVATIONES *morborum.*

MOrbi alii à victus genere, alii à ſpiritu quem trahentes viuimus, proueniunt. Sed de vtriſque hoc modo diſcéptari atque diiudicari oportet. Cùm vna ægritudine cõplures eodem homines tempore corripiunt, cauſam ad id reiicere debemus, quod maximè cõmune eſt, quóque omnes vtimur: id autem ſpiritus eſt quem accipimus, reddimúſque: tũc enim victum

noſt

noſtrum nequaquam in cauſa eſſe manifeſtò conſtat, cùm morbus omnes pariter attingit, tam iuniores quàm ſeniores, tam fœminas quàm mares, tã temulẽtos quàm abſtemios, tam qui ordeaceum quàm qui triticeum in cibatu ſumunt panem, tam qui parum quàm qui multum laborãt. Ergo non victus rationi in cauſa ponendum eſt: cùm homines quoquo veſcendi modo vtentes in eandem incidunt ægrotationem. Cùm verò eodem tempore diuerſi morbi gignuntur, ſine dubio victus cuiuſque culpa eſt. Oportet itaque remedia adhibere cum morbi occaſione, quemadmodum à nobis alibi dictum eſt, repugnãdo, tum etiã victus genera mutando: quandoquidem cibos, quibus homo vti ſolitus eſt, nequaquam aptos eſſe liquet, vel vniuerſos vel pleroſque, vel vnum eorum quempiam: quod cùm didiceris inſpecta tamen & cõſiderata, vt à me iam dudum dictum eſt, hominis natura, ætate, forma, & anni tempore, & morbi genere: debes victum mutare & remedia facere, modò demendo, modò addendo: cum hoc vt omnem curationem tuam ſiue victum ad cuiuſque ætatis habitum, tẽpora, formas, morboſq; dirigas. Atqui ſi morbus vnus omnes promiſcuè & vulgò infeſtat, clarum eſt non

victum,ſed quem trahimus ſpiritũ,in cau ſa eſſe:quippe qui morbidã plane quãdam excretionem habeat.Perpetuum igitur eſt homines per id tẽporis hæc admoneri,ſcilicet ne victũ mutet qui morbi cauſa non exiſtat:proſpiciant vt corpus ſit quã ſolidiſſimũ atq; attenuatiſsimũ,cibis potibuſq; quibus vti conſueuerint,ſenſim demendo: quia ſi feſtinãtiùs victus mutaretur,à mutatione periculũ foret aliquid in corpore innouandi.Quare ſolitò victũ vtendũ eſt, cùm noxæ cauſa ſit nulla hominis.Inſuper vt quàm paucißimus ſpiritus corp᷑ ingrediatur,isq; vt maximè peregrinus ſit, prudendum,tũ loca,in quibus morbus graſſa tur,quoad fieri poteſt,mutãdo,tũ corpora attenuãdo,ſic enim minimè multo ac denſo homines egeãt ſpiritu.Morbi qui à corporis mẽbrorũ validißimo proficiſcũtur, grauißimi ſunt:atq; ſi ibi vbi cœpti ſunt, mãſerint,neceſſe eſt validißimo membrorum laborãte totum corpus laborare. Sin autem ab imbecillioribus ſe in validißima inſinuauerit,faciliùs abſoluuntur: quia vi facilè vindicantur quæ influunt.

DE VENARVM *natura.*

VEnæ corporis craßiores ad hũc modũ oriũtur,quatuor paria ſunt. Primum

quod ab occipite tendit per ceruicem ſumma perreptãs latera ſpinę,ad clunes & crura:de in de.per tibias & malleolos exteriores ad pedes,quã ob rẽ doloribus dorſi & coxarũ,de poplitibus malleísve exteris ſanguinem mitti ſolitum eſt. Secũdum venarum par,de capite circũ aures per ceruicẽ, iugularię dictę ſunt:intus propter ſpinã & lũbos ad teſtes & femora perfertur, atq; per poplites & tibias propter interiores malleolos ad pedes. Quapropter dolorib⁹ lumborũ & teſtiũ ſanguinẽ poplitibus aut malleolis mittimus interioribus. Tertiũ par venarũ,à temporibus per ceruicẽ ſub ſcapulis porrigitur ad pulmones,& altera de parte dextra in ſiniſtrã pergẽs mãmam ſubit,& ad lienem renemq; deſcendit:altera de ſiniſtra in dextram procedẽs à pulmonibus mammam ſubit,mox iecur petit & renem: vtraque poſtremò ad podicem deſinit. Quartum par à ſincipite,de ſede oculorum per ceruices ad humerorũ claúiculas deuenit,vnde per lacertos ad Agilem,mox per cubitos ad volam & digitos, vnde intus remeans ad alas propaginem mittit,quæ ſummas coſtas perreptat,dum altera ad lienem, altera ad iecur perueniat, deinde vtraque eminens per ventrem ad genitale deſinit,ita venæ craſ-

ſiores habent. Procedunt quoq; à vētriculo per corpus aliæ permultæ & variȩ venulæ ramulorum modo, per quas alimētum corpori tranſmittitur, quod à craſsis venis & interioribus & extimis ferūt vētriculo, & reliquo corpori ſibiq; inuicem ſubminiſtrant, internæ ſcilicet externis, & externæ internis. Quum ob rē has mittēdi ſanguinis ratiões ſeruare aptiſsimū eſt. Operæq; pretiū eſt, vt cultellus quàm longiſsimè à loco vbi dolor eſſe & ſanguis cogi didicit, adigatur: quia tali modo haud magna repentè mutatio fieret & conſuetudo remoueretur eodem amplius coëūdi. Omnibus qui aut febre integri multum puris excreant, aut dolore vacui ſedimentum vrinæ admodum purulentum, aut ſtercora cruenta, ſicut in torminibus, & diuturna habent: qualia eſſe ſolent iuuenibus quinque & triginta annos natis, & hominibus etiam grandiore æuo: his omnibus eadē illa res morbi cauſa exiſtit. Quapropter eos exercitationibus atque corporis laboribus deditos eſſe oportet, ac ne operariorum quidem labores in adoleſcentia ſubterfugere, deinde laboribus remiſsis, corpus implendum eſt molli carne, & à priore multùm differente, ita vt adeptū & aduentitiū corpus à ſuperiore & vernaculo

dif

diſcriminis habeat multũ. Si qui igitur ita affecti quandoq; in ægrotationem inciderint, quàmprimum euadũt, ſed pòſt à morbo, ſubinde temporis curriculo corpus liquatur, & ad ſaniei effigiẽ per venas, quæ latiſsimæ & peruiæ ſunt, diffluit. Quòd ſi ad inferiorem ventriculũ citò ruit, tale fermè quale intus erat, foras mittitur ꝑ meatus ſeceſſum, quippe quod, vtpote via decliui & lubrica, haud diu in inteſtino detineatur. Quibus in pectus deſtillarit, ſuppuratiõe infeſtãtur: quia diutius in pectore ſedẽs cũ veluti accliui expurgatione ſurſum verſus difficulter eiiciatur: marceſcit & ſuppurat. Si ad veſicã eruperit, à loci calore calefit, albũ redditur, ſecernitur ac rarefit, rarefactũq; deſuper fluitat, pars craſſa ſubſidet, quæ pus dicitur. Ideoq; pueris calculi concreſcunt, ob eius loci & reliqui corporis caliditatem: quod vſu viris nequaquam venit, propter corporis frigiditatem. Non alienum eſt ſcire, hominem prima die ſupra quàm poſsit, eſſe calidiſsimum, nouiſsima autem frigidiſsimum: neceſſe enim eſt calere corpus quod adoleſcit, & ad vires incrementumq; tendit: ediuerſo illud ſupra modum frigere, quod cœperit aboleri, & tanquam maturum ac victum atq; caducum in ruinam præceps

feſtinare. Atque hac ratione homo prima die quantò maximum ſuſcipiat incremen tum, eò magis caleſcit: ſic extrema, quātò plurimum vitalis roboris detrahitur, tantò frigidiorem eſſe neceſſe eſt. Ex illis autem qui prædicto modo affecti ſunt, plerique ſponte ſua ſi tempeſtiuè, ſcilicet quinto & quadrageſimo die liquari cœperint, ſaneſcunt. Sin autem eam dierum metam præterierint, per ſe annum conualeſcunt, niſi verò quapiam alia re homo offendatur. Morbos qui ſenſim oriuntur & quorum cauſæ cognitu faciles exiſtūt, tutiſsimos appellare licet. Quare præſentiſſima curatio, ſi quàmprimum morbi cauſæ occurratur, qua ſublata, morbus abſque negotio diſcedit.

DE VRINIS.

Quibus in vrina ad arenularū ſimilitudinem aliquid ſubſidit, ſeu pori, id eſt tophi lapilli, his tubercula ad craſsā venā enata ſunt, atque ſuppuruerūt: deinde cùm ea haud ita citò erūperentur, pori deuoluti ex pure per venā ſimul cū vrina in veſicā extruduntur. Si vrinæ cruētæ ſunt, in venis vitiū eſt. Si vrina, quæ craſſa eſt, habuerit ad effigiē capillamēti carūculas admodum minutas, ſigno eſt viciū eſſe in renibus & articularib'. Si pura & in ſumma

vrina veluti furfures huc illucq; innatēt, ſcire licet veſicæ ſcabiem ſubeſſe.

DE FEBRIBVS.

MAgna ex parte febres à bile ſunt: genera earū quatuor ſunt, abſque illis quæ doloribus eueniūt. Nūcupantur autem, continēs, quotidiana, tertiana, quartana. Continens à copioſiſsima atque meraciſsima bile prouenit & perquàm breui iudicatur, quoniam corpus à vehemēti calore feruefactum, dum nullo temporis interuallo refrigeſcit, celeriter ſoluitur & abſumitur. Quotidiana, ſecundum continentem à largiſsima bile eſt, & ex omnibus aliis citiſsimè euincitur, longior eſt continente quò pauciore ex bile venit, tum quia corpus propter intermiſsionem requieſcit: in continente autem nullo vnquam tempore quietem habet, quia nulla fit intercapedo. Tertiana, diuturnior eſt quàm quotidiana, à minore bile accedit, quantò plus in tertiana quàm in quotidiana corpus requieſcit, tantò diuturnior eſt, quàm quotidiana. Quartana alioquin pari ratione longè diuturnior tertianis eſt: tum quia minus bilis habēs æſtum afferentis, tum quia corpus amplius refrigeſcit, quod ab atra bile id ſuperantis materiæ proficiſcitur ac difficulter euellitur.

Nam cùm ea inter omnes corporis humores lētiſsima, & glutinoſiſsima ſit: diuturniores ſedes conſtituit. Quòd autē febres quartanæ, atræ bilis participes ſint, hac re tibi patebit quòd homines autumnali potiſsimum tēpore, & in ætate vigintiquinq; annorum vſque ad quadrageſimumquintum annū, quæ ex omnibus ætatibus, maximè atra bile detinetur, corripiūtur quartanis, quibus autumnus inter omnia alia anni tēpora expoſitiſsimus eſt. Quos igitur vltra citráve id tempus ac eam ętatem quartana acceſſerit, pro comperto habere debes, hanc febrem minimè diuturnam fore, niſi quid aliud homini officiat.

LIBRI DE NATVRA HVMANA.

FINIS.

IOANNI MORINO, CRIMINVM CENSORI APVD PAriſios æquiſsimo, Iacobus Syluius Medicus S. D. P.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

SI homines hominum cauſa generatos eſſe verum eſt (quod eſt præclarè à Stoicis dictum) vt homo ſcilicet hominẽ adiuuet: quid de cõmuni hominũ ſocietate plenius in dies, ac etiam in horas cõmeretur, iure optimo is in vniuerſi generis humani communitate maximus ſimul & optimus eſt habendus. Quæ cauſa etiam vnica maioribus noſtris deos tam multos peperit, Iſidẽ, Oſirim, Palladem, Neptunũ, Herculem, & alios propè innumerabiles, commoda

*quædam maxima,in communem homi-
num vtilitatē largitos. Niſi enim Her-
cules(vt cæteros omittam) Cacum latro-
nem illum maximè inſignem de vita
ſuſtuliſſet, niſi idem Hydram, Lernæ
paludis beluam ſeptemplicem extinxiſ-
ſet: hiſque & alijs quàmplurimis regio-
num multarum monſtris à ſe domitis,
de hominibus,tanquam Deus aliquis
terrenus fuiſſet benè meritus,nunquam
ab his deorum immortaliū numero poſt
mortē fuiſſet adſcriptus. Sed quid præ-
clara Herculis facinora nobis tantū au-
dita commemoro? Nonne tu tanquam
Hercules quidam Gallicus,non Cacum
tantùm,ſed Caccs innumerabiles,atque
adeò κακίςους latrones,raptores,ſicarios,
homicidas,& reliquos homines facinoro-
ſos,reipublicæ pernitioſos,communeq́; ho-
minum ſocietatem omni vitiorum gene-
re contaminantes ſic de medio tollis,vt
iā ſine iniuria,in pace viuatur? Nonne
præter eam vtilitatem publicam,vrbē
quoque iſtam longè ampliſsimam, an-*

nis

uis ante te multis non furibus ſolis, ſed etiam ſuperſtitioſis colorum contentionibus, contentioſis prætorum ſcholaſticorum comitijs, litibus beneficiarijs, vt hydra illa rediuiuis, & immortalibus infamatam, tanto ſtudio ab his facinoribus indigniſsimis vindicaſti, vt muſis literarum bonarum otio planè liberrimo frui nunc liceat? Tu enim ciues bonos laude merita cumulas, tu innoxios, vt ſunt commeriti, animaduertis: facisq; hac iuſtitiæ parte, ne cui quis noceat, etiam laceſsitus iniuria. His virtutibus ciuitatem noſtram conſeruas, adiuuas, auges: ſic, vt in te ciuitatis noſtræ ſalus hodie nitatur maximè: qui virtutis tuæ ſplendor eſt maximus, quum deo optimo maximo in terris vix quicquam ſiat acceptius, quàm concilia cœtúſque hominum iure ſociatos (quæ ciuitates appellantur) conſeruare, adiuuare, augere: ob idque ciuitatum rectoribus & conſeruatoribus certum in cælo ac definitum cõſtituit locũ,

vbi

vbi cùm ex corporũ vinculis tanquam è carcere euolarint, beati æuo ſempiterno viſione diuina fruantur. Quæ autẽ cauſa me commouit, vt amplitudini tuæ, commentarium hunc medicum dedicarem, fuit, præter fauorem ſummum, quo me vt cæteros literarum puriorum ſtudioſos vnicè proſequeris, maxima ſtudiorum ſimilitudo: quæ tibi criminum cenſori æquiſſimo eſt cum medico. Huius enim prius eſt officium, vt inculpatam ſanitatem ſimilibus conſeruet: tu mores probos, modis omnibus foues atq; adiuuas. Alterum medici munus eſt morbos profligare, idque remedijs malo contrarijs. Tu ex noſtra republica vitij genus omne, ſumma cura, induſtria, prouidentia, amoliris: Medicus extremis morbis extrema exquiſitè remedia ſtatim adhibet, mitioribus primùm clementiora: deinde, ſi opus eſt, valentiora: Tu leniora quædam peccata. nunc publica ſolùm infamia, nunc virgis, nunc ſuccisa auricula coërces: in grauiora etiã,

laqueo,

laqueo,vel decollatione,vel rota, vel oleo feruente, vel flamma ipſa animaduertis,ne quid poſtea tale ipſi committant, & vt cæteri horum exemplo ſint ad peccandum tardiores: quomodo cancros, cancrenas,ſphacelos,& eius generis affectus immedicabiles,ferro ſæpe & cauterio, medici celebres cum parte affecta execant & proijciunt, ne pars ſincera trahatur in vitium. In ſumma, medicus actiones per ſanitatem integras modis omnibus molitur, vt nulla corporis, aut animi moleſtia diu viuatur: Tu actiones per virtutem Chriſtianas Deo concilias. Vale, & quod amplitudini tuæ munuſculum offerimus, grata manu accipe.

*

I N

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

IN HIPPOCRATIS ELEMENTA, IACObi Syluij Medici commentarius.

SECTA rationalis & dogmatica, eadéq; verè methodica (cui tanquã omniũ optimæ ipſi nos addiximus) nobis imperat corporis curãdi naturã omnino noſcendã, ídque ordine maximè duplici, reſolutorio, & cõtrario illi cõpoſitorio. Proinde corpus humanum nobis in partes primũ maximas, deinde in alias omnes diuidẽdũ, quoad ſenſu minimas attigerimus. Maximę verò totius partes ſunt, caput, thorax, vẽter, artus. Capitis partes, oculi, aures, facies, ac reliquæ intra craniũ & extra, particulæ. Oculi partes, humores tres, tunicæ quatuor, quæ, vt aliorũ ſimiliter diuiſorũ vltimæ partes, ſunt ſimilares, & ſimpliciſſimę, & in alias hominis partes nõ amplius diuiduæ: ob id elemẽta hominis ſenſibilia dicũtur, cũ tamẽ verè elementa nõ ſint. Nã quæ albæ ſunt partes in nobis ex ſpermate prodierũt, rubræ verò ex ſanguine materno ſunt cõformatæ. Sperma

Gal. in ratio ſani. tuendæ.

ma autem, tam viri quàm mulieris, & ſanguis maternus noſtræ generationis principia, illud ſeu forma, hic tanquam materia, ambo ex elemẽtis quatuor cõflata, ſed interuentu humorũ quatuor ſanguinẽ conſtituentium. Hi autem ſunt ſanguis ſincerus, pituita, bilis flaua, & ſuccus melancholicus. Elementa verò, in alia elementa non amplius diuidi poſſunt: ſed phyſicè in materiam tantùm, & formã, prima & ſimpliciſſima naturę principia ex philoſophia naturali cognita, vti & elemẽta. Hæc tamen quatenus ad medicum ſpectant, paucis explicanda nobis ſunt, vt corporis naturã ordine etiam cõpoſitorio doceamus. In quo prima ſunt quæ reſoluẽdo fuerunt poſtrema, vt contrà quæ in cõponendo ſunt poſtrema, reſoluẽdo prima ſpectantur: vt domum cùm demollimur, tectũ primũ, pòſt parietes diruimus, poſtremò, fundamentũ eruimus: ſi verò ædes molimur, fundamenta iacimus prima, mox illis parietes inſtruimus, poſtremò tectum ſuperdamus.

Porrò elemẽtũ eſt pars minima rei quã conſtituit, propriè quidem ac ſimpliciter, ignis, aër, aqua, terra, philoſophiæ naturalis materia. Abuſiuè autẽ loquẽtibus, medicis quidẽ, elemẽta in homine ſunt etiã humores quatuor, & partes ſimilares, eædẽq;

ſimplices ſenſu. Vnde elemẽtares quoq; appellatæ, grãmaticis verò, literæ: & aliis aliæ res quiduis primæ conſtituentes, ſeu diuidendo vltimæ & minimæ. Quæ verba vti & Galeni diffinitio ordinem iſtũ duplicẽ innuunt: nam minima pars, & quæ diuidendo vltima eſt reſolutorium, Ariſtoteli quoq; expreſſum lib. 3. de cælo. capi. 3. diſfinienti elementũ eſſe corpus, in quod reliqua corpora diuidũtur. Compoſitorium verò cuius eſt elementũ, ſeu quod reliqua cõſtituit: quod Ariſtoteles planius 5. metaphyſicorum expreſsit, elementum eſt corpus ſimplex, ex quo aliquid cõponitur, &c. Ex quibus Ariſtotelis diffinitionibus ſuã Galenus contexuiſſe videtur, & particulã, corpus intellexiſſe, vt materiã & formam corporũ ſimplicium ſeu elementorum, & miſtorũ principia, ab elementis ſepararet. Vtrunque autẽ ex his eſt, quæ ad aliud referũtur: pars enim totius eſt alicuius, & elemẽtũ miſti eſt principiũ. Ignis igitur, aër, aqua, terra, quatuor ſunt elementa rerum omnium hîc generabiliũ & corruptibiliũ cõmunia: quem numerũ ab Hippocrate, ſi Galeno, credim⁹, inſtitutũ, à Platone, Ariſtotele, Galeno, cæteris cõfirmatũ, tanquã certiſsimũ recipimus, ne nobis plura vno eſſe, & quot ſint, verboſius ſit probãdum.

Qual

Qualia autē in ſe ſint hæc ſingula quídque horum quoduis in cōgreſſu, & miſtorū ex ipſis natura, aut agat, aut patiatur, dicamus à nominis ratione & diffinitione exorſi. Elemento cuiq; nomē eſt vnum ab ipſa rei ſubſtãtia, & natura impoſitū: Ignis, aër, aqua, terra alterū à vincēte, & ſumma in ſingulis, qualitate, calidum, ignis, humidum, aër, frigidū, aqua: ſiccum, terra: quanquam & humidum aqua Ariſtoteli in Meteorologicis, & Galeno in natura humana, &, ſimplicibus interdum dicantur, alia tamen ratione, vt pòſt explicabimus. *Initio ſanit. tuēdæ.*

Elementorum diffinitio, vt aliarū rerū, eſt difficilis, ob id quòd verarū & eſſentialium differentiarū inopes ſumus maximè, & quòd elementis nihil eſt priùs, per quod diffiniantur. Ad hæc elementū corpus eſt ſimplex, nec habet vnde cōſtituatur. Diffinitio autē eſſentialis ex his quæ rem conſtituunt, informanda eſt. Ideóq; quod fieri oportet, vbi differentiæ eſſentiales deſunt, proprietatibus formã rei conſequentibus, aut eidē connexis res deſcribenda eſt. Proprietates autē optimè cōſtituuntur ex perfectiſsima cuiuſque actione, ſúntq; hæ differētiis eſſentialibus proximæ, & ad exprimendam, quantū datur, rei naturã accommodæ. Perfectiſſima autem cuiuſque Ele-

menti actio à qualitate prima in ipſo ſumma proficiſcitur.

Eſt igitur ignis elementũ, quod omniũ maximè calefacit, & omnium maximè aër humectat, & aqua refrigerat, terra ſiccat, vt ſingulis elementis ſingulæ primarum qualitatum ſummæ inſint: ſed aliç quoque ex his, non tamẽ ſummæ at retuſæ, vt igni ſiccitas, aëri caliditas, aquæ humiditas, & terræ frigiditas ineſt, moderata tamen.

Singulis prætereà elementis aliç inſunt qualitates ex primis illis tactilib⁹, plurimũ corporeis, omniũ potentiſſimis productæ, viriũ quidẽ quàm primç multò inferiorũ, ſed tamen eximiarũ tenuitas, raritas, leuitas, ſplẽdor, pſpicuitas: & his cõtrariæ craſſities, dẽſitas, grauitas, obſcuritas, opacitas.

Quæ qualitates in ſingulis elementis, quam facultatẽ habeant ad generandum, aut corrumpendum, qui ignorat de elementis, infra modum philoſophatur.

Quandoquidẽ vt in ſingulis noſtri corporis inſtrumẽtis, & aliis omnibus aliquid agẽtibus, vna eſt pars primaria actiõis cauſa effectrix, aliæ adſunt, per quas melior fit ea actio: quædã, ſine quibus nõ fieret eiuſmodi actio, aliæ deniq;, per quas prædictæ omnes cõſeruantur: ſic in elementis ipſis, qualitas vna ineſt, ſumma ſcilicet, actionis

elemẽti prçcipuç cauſa,effectrix præcipua: quæ verò illi ſociata eſt qualitas,non ſummã meliorẽ reddit actionẽ:qualitates reliquç ex primis ortæ,partim ea ſunt facultate,per quam actio talis melior perficiatur, partim qualitates illas oẽs cõſeruẽt. Cauſa autẽ ſine qua nõ fit actio,extra ipſa eſt poſita, vt pòſt audies. Non autẽ qualitas ſecunda ſubſtinet rationẽ eius,ſine quo non fiat actio,vt quibuſdã placet. Nã aqua feruens vrit ignis modo,tamen ea quantúuis calfacta ſemper humidiſſima eſt Galeno, vt pòſt audies, terra quoq; calfacta ſiccat etiã magis quã frigida,ergo neq; ignis ſiccitas,neq; aquæ & terrç frigiditas ſi humidiſsima eſt aqua,ea ſunt, ſine quibus actio non fiat. Quæ quatuor cùm in ſingulis elementis fuero paucis perſequutus, finẽ ſcribendi faciã. Ignis elementũ eſt(vt dixi) omniũ maximè calefaciẽs, qua vi ſummè calorifica,omniũ valẽtiſsimè homogenea, & quæ vnius ſunt naturæ in vnũ cogit,cõgregãtque. Heterogenea verò,& quæ naturæ ſunt diſſimilis à ſe inuicẽ omniũ potẽtiſſimè ſeparat,ſingula tamen horũ in ſuã velut familiam. Quæ perfectiſſima ignis eſt actio, eáq; à qualitate in ipſo ſumma quæ eſt caliditas, profecta. Sic enim rectè Ariſtoteles calidum,ſeu calefaciens diffiniuit. *Lib.4. Meteororum capi.* [illegible]

Hoc auté opus cùm calidorum reliquorũ, tum maximè ignis eſſe,tibi apertè cōmonſtrant fulminis,& ignis huius inferni effecta:nam ſi domus icta fulmine, vel occaſione alia incẽdio flagret, terreũ in carbonem,ac indè in cinerẽ abire cernes: aqueũ tenuari,& ſi multum eſt,per extrema exudare (vt in titione viridi incenſo quotidie vides) ſin paucũ in vaporem & aërẽ flammæ alimentũ tranſit, aër poris lignorum clauſus,& inanitatibus calamorũ (quibus tecta domus fortè fuerit) flammæ etiã pabulum eſt:tenuatus enim magis fit ignis,à quo prędictorũ portio plurima in fumum & vaporẽ craſſum ſoluta, deinde vi caloris ſeparatur & craſſiore ſua parte fuligo efficitur tenuiore aër. Idẽ teſtatur in lacte coagulum,ſed apertè minùs,ob id quod etiã imbecilliùs multò calet,quàm ignis. Coagulum enim lacti vaccino, vel alij parũ calenti immiſtũ calore,per lactis in ventriculo primo animalium lactẽtium corruptionem acquiſito,ſed haud ita vehemẽti craſſas lactis vaccini, vel alterius partes ac terreas in caſeũ cogit,&,ſi quæ ſunt, butyroſas ac aëreas,neutras tamẽ omnes cũ in ſero caſeoſum quoq; aliq̃d ſuperſit, & fortè butyroſum quod ipſo percocto apparet,in caſeúmq; ſecundariũ à quibuſdã cogitur.

Ide

Idem argumentũ in butyri ſecretione eſt. Nam calore cùm externo tũ præcipuè interno, quẽ multus baculi in imo lati & pertuſi percuſſus excitat, butyrũ à ſero butyri, in hac lactis parte ſeparatur. Ideóq; in mille aliis, liquidò apparet, ne in re perſpicua teſtibus vtar parũ neceſſariis. Ignis igitur ſuo calore ſummo homogenea cogit, heterogenea diſsipat. Quæ tamẽ qualitas, vt aliarũ quęuis ſi ſola agat: aut multò etiã inſigniùs aliis agat in generationis ſubiectũ, nũquã fiat generatio, vt per vteros calidiores, frigidiores, humidiores, ſicciores apertè declarauit in aphoriſmis Hippocrates: ſed mutuò ſeipſę inuicẽ cõtrariæ interagẽdũ, tandẽ vt res ipſa exiſtat, & perſtet, contemperant in corporum ſubſtãtia, quæ tota permutationi & affectioni alterationiq; ſubiecta eſt. Calor igitur iſte, ſed iam diuinus, & rerũ generator fœcundiſsimus in ſemine ſopitus, nutritione auctior & valentior, vbi euaſit, quæ in ſemine ipſo eſt portio cerebri in cerebrũ ſeparat, & in pulmonem cor, hepar, vẽtriculũ parteſq; alias quę pulmonis, quę cordis, quę hepatis, quę ventriculi, quæ reliquarũ quoque partium in eo eſt portio. Eſt enim ſemen Ariſtoteli, & poſt eum Galeno, excrementũ benignum vltimi alimenti, ſingularum corpo-

Ca. 3. A. 2. de generat.

ris partiũ. Qua ex re pẽdet maximè paren tum in filiis ſimilitudo, non partiũ tantũ, ſed vocis & aliarũ actionũ, atq; adeò morum: vnde à Mãtuano carmelita rectè ſcriptũ mihi videtur, Qui viret in foliis venit ab radicibus humor: Sic patrum in natos abeũt cũ ſemine mores. Hæc ipſe diuinus calor ſemini animaliũ atq; adeò plantarũ inſitus per ſe molitur, ſed diuinum addidit quòd calor, quà calor eſt, heterogenea quidem illa ſeparat ac diſſipat, & homogenea cogit, quà verò diuinus eſt, cerebralẽ in ſemine portionẽ ſurſum diſtribuit, & cranij portionẽ ex eodẽ ſemine ſecretã, ipſi cerebro circũponit cordis portionẽ, in medio pulmone & thorace, mediã ex ipſo ſemine ſecreuit, pulmonariã verò thoracicãq; in ſemine portionẽ cordi circũdedit, eadẽq; iuſtiſſima ipſius œconomia, in reliquis partibus effulſit, ſine qua, nónne vt in lignis, & aliis vrẽdis terreũ omne ſubſidet, aëreũ & igneũ attollitur: aqueũ, vt dixi priùs ambigit pro varia ſua ſubſtãtia, & varia ſui motione: ſic in imũ corpus, verbi gratia, vbi pedes & tibia ſunt, quicquid in nobis eſt terreũ nónne ob inſitã grauitatẽ ſubſediſſet? ibíq; oſſa omnia, cartilagines, ligamenta, cerebrũ, ſpinalis medulla & oſſalis coacta ſubſtitiſſet? Adeps verò ſanguinis portio te-

nuior, bilis flaua, ſpiritus ipſi leuitate innata elati ſumma petiſſent? carnoſum genus totum in medio interſtitiſſet? Idem calor in ſemine diuinus, ſeu ſpiritus ille calidus, & noſtri formator, venas, arterias, canalesq́; reliquos, & cauitates ſenſu manifeſtas, atque etiã obſcuras (per quas corpus vniuerſum eſt confluxile & conſpirabile Hippocrati) fiſtulat, easq́; quibus maximè ad actionẽ, aut vſum conuenit, applicat: & adaperit oſſa minora, fecit ſpõgioſa, craſſiſsima etiã caua ad nutrimenti idonei repoſitionẽ, eadẽ oſſa cõnectit tam affabrè, vt nihil omnino deſiderari queat. Quid non facit? idẽ quibuſdã, aut anima, aut primum ac principaliſsimũ animæ inſtrumẽtũ cenſetur ob vires in gignẽdo, formãdo, viuendo præcipuas. Hæc verò effecta, licet à calore illo diuiniore nõ impedito ſint inſeparabilia, tamẽ illius nõ ſunt propria, cũ reliquæ ignis & aliorũ omniũ elementorum qualitates, in ea cooperentur, vt mox dicam, ſed tamen igneus ille vigor, cuius cæleſtis origo eſt, primas partes in hac formatione ſuſtinet totus vbique actuoſus.

Siccitas ſecũda & mitior, in igni eſt qualitas, illi inſita, & ſubſtantiæ ſuæ connexa, quæ etiam corporis alicuius humiditatem ſuggendo & combibendo exhaurit: quod

ſiccare propriè dicimus, quanquam illi altera quoq; ſiccandi vis accidit, & ſecundo ineſt, dum ſcilicet calor igneus humorem à ſe tenuatum foras euocat atque diſsipat. Vtraq; ſiccandi vis actionem ignis reddit præſtantiorem. Ignis autẽ non modò calidiſsimus eſt, ſed calidus in victoria, ſiccisq́; fouetur. Siccà enim omnia quàm humida (niſi aërea & pinguia ſint) ardent promptiùs, vt in lignis experientia eſt quotidiana. Vinum, itẽ mel, oleum, adipes, quò veterauerunt magis, eò calidiora, ſicciora, tenuiora euaſerũt (niſi ſpeciẽ corruptione mutent) ob id etiam promptiùs ardent.

Nec tantũ ignis huius, ſed multò magis ignis illius ætherei actionẽ ſiccitas iuuat, cũ ſua tum rei, in quã agit, dũ cuiq; parti formandæ apta, & in locũ idoneũ ſecreta ex ſemine portio, mox propter natiuã humiditatẽ diffluer et, ac relaberetur eò vnde eſt ſecreta, niſi adiutrix acceſsiſſet caliditati ſiccitas. Portione ſiquidẽ humiditatis illius largioris (vtrũq; enim noſtræ generationis principiũ, ſemen & ſanguis, eſt calidum, humidũ) per ſiccitatẽ illã duplicẽ, & prætereà terreã, abſumpta iam ſtat mole ſua, & tanquã fixa manet noſtri corporis materia, cauitatũq́; latera amplius ob mollitiẽ nõ tam ſunt in ſe inuicẽ decidua. Iam

Initio li. ſani. tuẽda.

oſſa

oſſa ipſa nonnihil ſolida euadũt, & à vicinis partibus, minus ſiccari habilibus apertè circũſcripta diſsident, quomodo figulinum opus vniuerſum, initio præ mollitie caducũ eſt: ſole autẽ & vento ſiccatũ, euadit ſolidius: igne verò perfectè ſiccatũ, tum demũ fit ſolidiſsimũ: ſic oſſa in nobis prima ætate velut cerea per nutritionem augentur: iuſtum autẽ aſſequuta incremẽtũ, duritiem induunt lapideam, ac eam ipſam quotidie maiorem, & nulla hominis induſtria, vitabilem. Quod ſiccitatis effectũ in oſsibus apparet magis, in cæteris tamẽ corporis noſtri partibus, ad portionem ſpectatur, in his quidẽ magis, in aliis minus, pro varia principiorũ, & educationis natura.

Ne igitur caſſa ſit actio calidi, aut ſaltẽ parum firma, in ſubſidium addita eſt ſiccitas, quã non parum adiuuat, maxima terræ cuiq; corpori miſtæ magis, minus ſiccitas, de qua ſuo loco pòſt à nobis agetur.

Eandẽ commodãdi rationẽ, ignis leuitas, tenuitas, raritas, ſplendor, perſpicuitas ſuſtinent. Hisq; qualitatibus adiutricibus fit, & caliditate omnium efficaciſsima, vt ignis exigua portione vires mutandi habeat omniũ maximas, terra cõtrà, etiã maxima portione minimas, vt interim actionẽ præcipuã, quæ à tota fit ſubſtãtia, omit-

tam. His ergo qualitatibus, leuitate, tenuitate, raritate, ſplédore, perſpicuitate fit, vt ipſe ignis infernus, & multò magis æthereus iſte, ac internus in omnē corporis mu tādi partē, promptiùs penetret, eásq; quātumuis exiguas profundas, denſas peruadat, & pro ſua natura afficiat, mutetq́; , & ſi datur, ſimiles ſibi reddat, hoc eſt ſummè calidas, ſiccas, leuiſsimas, tenuiſsimas, rariſsimas, ſplendidas, perſpicuas maximè, hoc eſt ignē, vel igneum, vel ignitū corpus efficiat. Ne verò omnia ſint ignis propter eximiā ipſius ad mutandū promptitudinē & vehementiā cōtraria aliorū elemētorū natura repugnat. Nā elemētis vt agētibus reliquis ſcopus eſt paſſum, quoad eius fieri poteſt ſimile ſibi reddere, nec prius ab agēdo deſiſtere, quàm vincerint, ſi vinci poteſt. Vt ergo ignis, dum in alia agit elementa, ea ipſa vincere conatur: ſic cætera elementa igni reſiſtentia in ipſum agunt, ipſumq́; ſi præpollent, vincunt, modò tota ſubſtātia, & qualitatibus nōnihil cognata ſint. Porrò tenuitas, quia calorē ignis ſummum ſequitur, éſtq; illius effectū ob id in igni ſumma eſt, vt ſumma à raritate ſumma leuitas. Nā frigidū nullū qua frigidū eſt, tenue eſt. Acetū enim & ſuccus corticis viridis nucum, quāuis frigida ſint, & ob id

phl

phlegmonarũ incipientiũ remedia, ſintq́; eadẽ etiã tenuia,quæ tamen illis ineſt tenuitas,quandã in vtroq; ſubſtãtiã igni tenuatã ſequitur.Sunt enim hæc vt alia pleraq; ſubſtantiis duabus contrariis, & inde ortis facultatibus,etiam contrariis cõſtituta. Quam rẽ indicat ſapor aceti quidẽ non ſolũ acidus,idemq́; frigidus: ſed etiã acer & is calidus, corticis verò nucis multum amarus, ſubſtantiã terream igneo calorẽ multum tenuatã ſequutus,quo per macerationem in aqua dulci, identidẽ mutãta diſsipato, cortex ipſe manet ἄποιος, hoc eſt, qualitatis expers ac inſipidus, proindéque idoneus ad saporẽ quenuis ſuſcipiẽdũ, quod de cucurbita & tubere Galenus quoq; pronũtiauit. Propterea nux viridis ante conditurã,qualitate amara per macerationem,vt dixi,exuitur. Aër autẽ flante borea tenuior,quia ob frigiditatem vaporibus non craſſeſcit, vti auſtrinis flatibus. Tenuitas autẽ hæc facit,vt ignis,& ignea promptè in partes minimas ſeparentur, & niſi ſint dura,& magna in omnem corporis partem promptè permeent. *Li. 1. ſimplicium ca. 22. et li. 6. Simp.*

Rarum abuſiuè,& per metaphorã quod laxũ eſt ac ſolutũ,vt ignis,aër. Propriè verò quod poros & meatus habet multos,& magnos,vt pumex,ſpõgia. Cõtra denſum

propriè quidem quod nullis,aut paruis eſt
mentibus,vt buxum,ebenum,abuſiuè autem,quod eſt coäctum, compactum, ſolidum,vt aqua,terra.

Vtraq; autem raritas leuitatē habet adiunctam:ſed longè maiorē impropriè dicta raritas,quin & propriè rarum ob id leue eſt, quod ſuis illis poris, vel ignem, vel aërem, corpora rara,& ob id leuia continet:quorum loco,ſi aqua aut terra, poros impleat(vacuæ enim eſſe omnino non poſſunt) quanquam rara quoq; tunc meritò dicerentur(cùm poros & meatus habeant multos & magnos) tamē tantū abeſſet vt pro raritatis ratione eſſent leuia, vt etiam omnino grauia eſſent. Sic etiā denſa hæc ſunt grauia,& quibus inſederūt,grauitatē ſuā impertiuntur pro multitudinis ratione,maiorē,denſiora,minorē,minus denſa.

Hac tenuitate ſumma,& raritate ſumma,& inde orta leuitate ſumma præditus ignis,ac multò magis iſte ignis æthereus, etiam minimas partes alterandi corporis (vt dixi)attingit quantumuis abditas, in quas actionem ſuam non explicaret,ſi pro tenuitate,raritate,leuitate craſsitiē,denſitatem, grauitatem terream ſortiretur.

Calorē ignis vtriuſq; præterea iuuant dictæ qualitates,vt ſi quò abiecint ſegrega

ta corpora ab igni pulſa, eò ignis flamma his qualitatibus adiuta comitetur, eáque omnino permutet,quæ tamen ſemimutata fortaſsè manerent. Neq; enim cerebro ſatis fuit,vt in hanc partẽ eius ſubſtãtia ſit à calore inſito ſecreta, niſi etiã tenuitate, leuitate,raritate,vt idẽ de fulgore, & perſpicuitate pollicear, omnẽ cerebri partem penitiſsimè ad actiones ſuas comparaſſet, vt in eo nihil redundet, deſidereturq́; nihil. Qua in re opera naturæ,artificũ etiam præſtantiſsimorũ,vt Phidię,Polycleti opera longè antecellunt,cùm hæc tantũ foris ſuperficie ſunt bene expolita, intus verò, moles quædã terrea,rudis ac impolita.

Cùm naturæ opera maiorem multò intus partium omnium dignitatẽ,admirabilemq́;, non modò temperaturã, ſed conformationem quoque oſtentent.

Cauſæ ergo ſint qualitates dictæ, nõ ſolùm melioris ipſius ignis vtriuſq; actionis, ſed etiã ignẽ,ipſiusq́; facultates omnes ac eſſentiam conſeruant. Facilè enim ignis vterq; marceſſeret,ac tandem extingueretur,niſi qualitatũ harũ beneficio, prõptè, in paſſum ſe ipſe quaquauerſum inſinuaret:quæ res ad permutãdi paſsi, ſiue ignis gignẽdi aut nutriẽdi celeritatẽ, magni eſt momenti. Calor quoq; noſter, quanquam

eſſen

eſſentia eſt craſsiore quàm igneus,ſubſtã-
tiæ tñ potius proprietate & dictis qualita-
tibus,paucis horis id perficit,quod nũquã
ignis vel inceperit. Ex cibo quouis mox
chylus:ex chylo,ſanguis, ex ſanguine in-
ſtauratus ſingularũ corporis partiũ fluor,
id apertè demonſtrãt. Neq; minus caloris
huius cuſtodiã qualitates hæ operãtur,cũ
harum ope pabulũ ſibi continẽter ex ſan-
guine moliatur,& qui ſingulis in partibus
eſt inſitus,ex harũ alimẽto,aut ſi deſit, hũ
mido ſubſtantifico: Tenuitas,raritas,leui-
tas in igni,cùm tam ſint actuoſæ, qualita-
tes, an in eodẽ fulgor & perſpicuitas ſint
otioſæ? At fruſtra eſt à natura factum ni-
hil. Expendamus itaq;, quam igni vtrique
commoditatem afferant: quanquã,vt igni
externo manifeſtius inſunt & luci ipſi, ita
in eo magis effectus illarum apparebunt:
etenim in igni interno, etiã inſignius in-
eſſe cogitatione facilè aſſequemur, ſed &
ſenſu ipſo,vt poſteà probabimus.

Fulgores terrifici quãdo micat ignibus
æther, vt poëta inquit: lux flãmæ,ſolis, lu-
næ cęterorũq; aſtrorũ,quàm repẽtè in me
diũ aërem,& aquã,vitrũ, diaphanea reli-
qua ſe extendãt lõgiſsimè experientia quo
tidiana abundè perſuadet. Quódq; corpo
ribus,in quæ hęc agũt,ſplẽdorẽ quoq; im-

pri

primunt, oſtẽdunt fructus præſertim qua *Gale. in* parte ſolẽ excipiũt, oſtendũt etiã alia pluri *Aphor.* ma, à flãma ipſa illuſtrata, & ſplẽdida reddita, ſed caloris interni fulgor, vel puero perſpicuus eſt in colore corporis ſanè flori do, & bene habito, vegeto ac nitente, appa ret quoq; in ſanguine, bile flaua, atq; adeò atra, quę ex aduſtiõe nigredinẽ habet relu centẽ. Apparet omniũ maximè in oculis, quos ſi ĩ tenebris, vel minimũ cõfricueris, cernas ex eo igneas quaſdã ſcintillas cõfer tim effulgere, & foras erũpere. (Viſio eñ ignis Platoni in Timęo, & ſenſoriũ vidẽdi tenuiſ. Gal. lib. 4. loc. affect. ca. 2. Ariſtoteli autẽ aqueum ca. 2. li. de ſenſu) aliã ſcintillarũ, à ꝑcuſſu cauſam affert Aphro. ꝓb. 58. ſect. primę. In luce quoq; ſplendida percuſ ſus oculus, eadẽ viſa efficit. Huic enim ſpiritui à calore in ſito, ſplendor ineſt, cuius et raritatis, leuitatis, tenuitatis beneficio per neruos etiã momento ad imos vſq; pedes cõuolat, ac in cerebrum, ſi cogit, reuolat.

Sic aerẽ perſpicuũ & planè purũ lux ſolis, lunę, facis, ac ſplẽdor derepẽte ꝑmeat, craſſum verò & nebuloſum aerẽ, aut vapo re craſſo victũ: minima parte ſui peruadit, id quod nobis liquidò apparet, dũ latet ob ſcura cõdita nube dies, ac ꝑ caliginẽ, & in partis ſtupore. Neq; ſolũ alteri eſt magis

permeabile corpus perſpicuum, ſed ipſum quoque magis eſt penetrabile: aqua enim minus tranſparens, quàm aër tardius alia corpora penetrat, & tam aër quàm aqua quò purior, & ob id tranſparentior fuerit, eò celeriùs corpora alia penetrat, quò obſcurior & opacior, eò tardiùs.

Hactenus ſatis explicaſſe mihi videor actionẽ ignis primariã à calore eius ſummo perfici: meliorẽ tñ fieri, & etiã cõſeruari qualitatibus aliis ipſi etiã inſitis, ſiccitate, tenuitate, raritate, leuitate, fulgore, perſpicuitate. Reſtat demõſtrãdũ id, ſine quo ignis nõ agat. Eſt autẽ non ei propriũ, ſed elemẽtis cęteris, atq; etiã omnib' quę agũt aliquid cõmune. Id verò eſt ipſi' agẽtis, ſeu caloris ignei quantitas, & robur, corporis quoq; afficiẽdi ab igni præparatio, agẽtis paſſuriq; corporis aut cõtact', aut idonea ſaltẽ vicinia. Mediũ itẽ ad agẽtis robur deducendũ, accõmodum & liberũ: poſtremò tẽpus, niſi enim agẽs paſſo fuerit quãtitate & robore potẽtius, actio nõ fiet, cũ ab æquali proportione actio, & victoria nõ fiat.

Quãuis etiã caliditas ſit qualitatum omniũ ad agẽdũ efficaciſsima: tamẽ quãtitatẽ quãdã ad vincendũ requirit, cũ ignis ſcintilla, lignum craſſum vix vnquam vſſerit. Neq; putes oportere paſſo agens mea

ſur

ſura,aut pōdere,aut mole ſemper præpollere:ſatis eñ tantā eſſe eius quātitatē,quæ cū hoc robore paſſum vincere poſsit.Nā ignis parua portioē,vires habet maximas.

Robur aūt agēti eſt ipſi nō à quantitate ſola,ſed à vi & facultate quadā agēdi inſita,vel acquiſititia,etiā ſine quātitate,vt milites multos,ſed ignauos,ſtolidos,imperitos,quanquam robuſtiſsimos à paucis ſtrenuis,ſagacibus,exercitatis,etiam ſtrigoſis vinci ſæpè videmus. Quædam enim parua quātitate vires habēte trāſmutandi maximas,vt ſpuma canis rabidi,ſemē in muliere corruptū,aura illa virulēta in epilepticis quibuſdā,venena plurima,aqua vini ſępiſſimè deſtillata,chæmiſtarum(ſi fiat)elixit.

Paſſuri corporis præparatio,quātā vim ad agentis victoriā habeat,oſtēdit morborum generatio in paratis tantū,humorū iā expelli præparatorū facilis vacuatio,alimentorū ſole,igni & aliis præparatorū facilis in ventriculo coctio,lignorū ſiccatorū,pingui aliquo illitorū,in minima ſectorū facilis vſtio.Quid verbis opus eſt?nihil ſub cælo fit,ſine hac afficiēdi corpis pręparatione:ſi eñ ſit rebelle,affici contumax, nihil aut minimū patietur:& fortaſsè plus agat,quā patietur:quomodo qui manu lapidē cędit,& caput alicuius durum,plus ſe

ipſe lædit,quàm percuſſum lædat.

Cùm agens finitarũ ſit viriũ,in quantũuis longinqua nõ aget,aut tam imbecilliter,vt opus ſenſum fugiat. Cũq; vis agens per interualla delata ſemper magis elãgueſcat,& quò magis procedit,eò fit imbecillior,quò ꝓprior eſt corpori ipſum ꝓducẽti,eò valẽtior inde requirit ãgẽtis & paſsi propinquitas,quę illi ad agẽdũ,huic ad patiẽdũ maximè ſit idonea,vt ignis in ꝓpinqua & cõtigua valẽtiſsimè agit lõgè diſsita,ne calefacit quidẽ:lapis iactus ꝓpinqua valenter contundit,longinqua vix afficit.

Mediũ agentis vim deducens liberum. Nã cõtactus omnino per mediũ aliquod perſicitur,vt docet Ariſt.libr.de anima,vt viſio nõ fiat,niſi aër ſit luminoſus,neq; lapis hũc quẽ appetis aut ꝑcutiet,ſi alius interceſſerit,vel corpus aliquod validũ oppoſuerit.In aliis mediũ,id eſt breuius,in aliis longius.Eſt quãdo id mediũ vires agentis intẽdit aut remittit,vt calor ignis,ꝑ aquã agit blãdius,per cineres valentius:ꝑ arenã quoq; valẽtius,per puluerẽ ſcoriæ valẽtiſsimè.Et ignis,quẽ Gręcũ vocamus,ignis itẽ fulminis erit ſęuius,quã noſtras,vt ille etiã in aqua vrat,hic vinũ,gladiũ cõſumat:cũ ignis tantùm ſit,ſed intẽtione diuerſus ob alimenti(opinor)familiaris copiam,vt in

oleo,

oleo, terebinthina, melle, & ſimilibus incẽſis apparet. Cõtrà ex lapideq́ amiãto, ellycynium, oleo aſſuſo flãmã nutrit, ſed ipſum immortale manet, ignibus inuictũ, vel totius naturæ proprietate, vel quòd ſubſtãtificũ eius humidũ igni nõ eſt habile depaſci. Id quod declarant mantilia eo ceu lino neta & texta: quæ dũ ſorduerunt, igni purgantur nullo prorſus incommodo.

Tempus deniq; omni agẽti eſt penitus neceſſariũ, quũ nihil in inſtanti fiat, ſed tẽpore ad agendum egeat: id quod tam eſt manifeſtum, vt probatione non egeat.

Hæc in igni fuſiùs ſum proſequutus, ꝙ is ſit maximè omniũ actuoſus & efficaciſsimus: deinde quòd hæc igni cognita, nullã requirent declarationẽ nouã in aëre (cùm hic quoq; ſit calid' tenuis, rarus, leuis, ſplẽdidus, perſpicuus) & hæc atq; alias cauſas, ſine quibus nõ agãt, habeãt eaſdẽ cũ igni. Adhæc ſi cõtrariorum eadem eſt diſciplina, aqua aũt igni eſt cõtraria tota ſua ſubſtãtia, & qualitatibus ꝓpè omnibus, terra quoq; quatenus craſſa, dẽſa, grauis, opaca, igni & aëri cõtraria, nõ erit difficile, q̃ de igni dicta ſũt cæteris applicare: vt ꝓptereà mihi oratiõe lõga nõ ſit vtẽdũ. Paucis igitur eãdẽ methodũ in aëre exerceam', cui' vt ignis & reliquorũ elementorũ à natura

ipſa,ſcopus eſt miſtiõis varietas,ad genera tionẽ & corruptionẽ neceſſaria. Primaria igitur aëris actio quærẽda eſt,vt in igni,ſumẽdaq; ex qualitatis in eo ſummæ actiõe. Ea autẽ qualitas,quæ ſit,etiã doctorũ ſententiis ambigitur:quidã aëri ſummam humiditatẽ,aquęſummã frigiditatẽ tribuũt, alij contrà, frigiditatẽ ſummã aquæ,aëri ſummã humiditatẽ largiũt. Quin & Gal. & Ariſtoteles nũc hos,nunc illos ſequuntur. Nã aqua ſupra quã quòd refrigerat, omnium eſt humidiſsima. Nihil enim eſt aqua humidius,lib.1.ſimp.cap.30. in fine.

Aqua ſiue feruẽs vt exurat,ſiue refrigerata maximè,humectãdi facultatẽ nũquã, vt cõſentaneũ eſt,deponit.lib.1.ſimp.ca.8. ad finẽ.Humidiſsima quoq; aqua Galeno ſtatuitur,li.de natura humana cõmẽtario in textũ. Nã vt annus,vt Ariſtoteli lib.4. meteororũ cap.4.Aër verò humidiſsimus Galeno dicitur cõmẽtario in textũ de natura hũana.Cũ igitur natura, & Ariſtoteli li.2.de generatiõe cap.3.& alibi paſsim.

Quæ igitur eſt in aëre & aqua ſumma qualitas,nõdũ planè cõſtat,& ea nunc eſſe in aëre toto,nõ vna videtur,ſed in medio frigiditas,in ſummo caliditas q̃dã ignea, in imo,multũ varia pro vẽtorũ,regionũ, & anni partiũ natura,tamẽ ferè quà tãgit

aquã humiditas,quã terrã nõ humectatã ſiccitas. Hinc aquoſis locis aërẽ ſemper humidiorẽ experimur, arenoſis & lapidoſis ſicciorẽ. Adhæc infimus hic,& nobis circũfuſus aër nos modò calefacit,modò refrigerat,modò humectat,modò ſiccat ꝑ varia(vt dixi)regionũ,partiũ anni,& pręſentis ſtatus,tẽperatura. Eũ verò qui eſt igni ꝓximus,ignis natura ſequi veriſimile eſt. Medius,quãquã frigidiſsimus ſit,in omnẽ tamẽ exceſſum alterabilis videtur,cùm & frigiditatẽ illã ſummis æſtibus intẽdi aliis tẽporibus minimè ſcribat Ariſt.ca.12.lib.1. meteororũ. Frigidiſsimũ autẽ demõſtrãt, miſta imperfecta in eo cõcretione genita, nubes,nix,grãdo,pluuia,quodq́; oĩa coagulabilia,atq; ipſam aquã nos ambiẽs aër, vbi medio ſimilis euaſit flatu aqlonio congelet,nõ aqua aërẽ. Eò aũt frigiditatis aër medius perueniſſe videtur,nõ ex ſua natura,ſed ex accidẽti. Vaporibus ſcilicet ex aqua in eũ illatis initio,qui dẽſat⁹ in eo,tũ etiã minus calido,quã ſit ſũmus igni vicinus,& quã imus radiorũ reflexu calfact⁹, Aquę frigiditatẽ natiuã repetiuit,ac ꝓſua qualitate illa,aërẽ mediũ iã frigidũ effecit, vt vaporibus in cerebrũ elatis,& in eo dẽſatis,cerebrũ tãdẽ euadit pituitoſũ,& frigidũ,cũ ipſum,vti partes ſpermaticæ aliæ

licet initio calidæ ſint,tamē quia exāgues, frigidæ euadunt. Alii aërē mediū natura nō ex accidenti frigidiſsimū eſſe hinc colligūt,q᷑ ſi quid purorum, & miſtionis expertiū eſt elementorū,id in ea ipſius eſſe parte,quæ à mutationibus cōtinuis eſt remotiſsima,ſit veriſimile,vt ī cōuexo ignis, media aëris ſphæra,& ad polos,aërē,terrā in centro. Ad quod aquę vergētes in venis terrę ipſius etiā elemētares magis fuerint. Cæterę elemētorū partes,elemēta nō ſūt, ſed ſingulæ ex elementis cōflatæ,quapropter & nutriūt,terra,aqua,aër,& pyrauſtas ignis:nutrire aūt nō poſſūt,niſi ei q̄d defluxit ſimile ſubſtituant:at id elementis quatuor cōſtabat:ergo & quæ animal nutritura eſt elemēti pars,elementis quatuor cōſtat,ob tam multas iam inde ab orbe cōdito,elemētorū alterationes,mutuasq́; in ſe trāſmutationes. Quādoquidē quæ elementa ſibi ſunt cōtigua,quā ſe parte attingūt,nullius elemēti alterius interuentu in ſe cōtinēter mutuò tranſeūt ob ſymbolū & cōſenſum ſubſtātiæ totius,& qualitatū, tum primarū,tū aliarū primas cōſequentium. Quem cōſenſum quò maiorem habent,eò prōptior fit mutua eorū tranſmutatio:ſic aër ſūmus,& ignis imus,tota natura ſibi proximā,in ſe facilè trāſire videntur,

tur,vt aër nos ambiēs facilè fit flāma,quæ in aërem derepentè redeat. Sic aër imus & nos ambiēs, & aqua ſumma,aqua ima, & terra ſub hac ſumma, ſed hoc diſcrimine:ꝙ quæ ex elementis ob eſſentiæ tenuitatem,& qualitatū energiā mutari aptiſſimis fit trāſmutatio,illa celerrimè,& nullius interuētu perficitur,ꝙ nō ſolùm à tota ſubſtantia ſecū familiari,ſed etiā qualitatibus valentiſsimis fiat,vt ignis & aëris ſummi mutuā alterationē eſſe promptiſsimam eſt veriſimile,quia multum cognata ſunt hæc duo,& potentibus qualitatibus prędita,ambo enim leuia,rara,tenuia,ſplēdida,perſpicua,& tota natura cognata,caloreq; & ſiccitate ſibi proxima,vt intenſis parum his qualitatibus ſubſtantiam alterātibus,mox ignis ex aëre illo ſummo fiat, remiſsis ex igni imo aër,quod aër nos ambiens demonſtrat,hic enim & aërea omnia in ignem promptè tranſeunt.

Cōtrà verò elemēta ob eſſentiæ craſsitiē mutari inepta,prędertim à qualitatibus minimū efficacib',in ſe tardiùs trāſeūt,fereq; alterius mediæ mutationis interuētu, vt aër nos ambiens in aquā,& aqua in aërem nō tranſit primò,ſed per vaporem in quē aër craſſatus abit.Hic verò vapor craſſatus magis fit aqua,quę tenuata fit vapor,

qui tenuatus magis in aërem trãſit,quòd caligo & nebula vapor vtraq; oſtendit:nã tenuata magis in aërẽ vaneſcit, craſſata fit pluuia. Per tenuationem verò,reliquas aëris qualitates intellige,vt aquæ qualitates alias per craſſationem. Nam aqua nõ modò tenuata,ſed leuior,rarior,pſpicua magis:ſed tota ſua ſubſtãtia mutata fit vapor, & hic iterũ oẽs aëris qualitates & ſubſtantiã adeptus fit aër,contraq; aër natura ſua tota,& inſitis qualitatibus depoſitis fit vapor:idem aquæ ſubſtantia aſſumpta ſimul cũ qualitatibus omnibus fit aqua. Aër igitur per vaporẽ in aquã tranſit,& aqua per vaporem in aërem remigrat. Vapor enim cùm humor ſit tenuatus,naturæ eſt mediæ inter aërem,& aquã,opinor quòd ea duo elementa mox in ſe tranſire nequeant,ob naturarũ varietatem,quomodo alimenta nobis familiaria lac,vinum,caro,mox corpus alunt,quæ magis ſunt à nobis aliena, vt brutorũ paſcua,multis in medio egent antè trãſmutationibus,quàm nos nutrire poſsint. Nam aër tenuis,leuis,rarus,aqua craſſa,grauis,dẽſa perſpicuitate & ſplẽdore,tamẽ cõmunicãt duo hæc elementa,& præter hæc ignis. Sed hæ qualitates ſine aliis ſũt ad trãſmutãdũ maximè imbecillæ. Faciliusq; terra in ignẽ trãſierit,quã aqua igni

igni tota natura,& primis duabus qualitatibus cõtraria. Terra aũt ſiccitate igni cognata eſt,quò fit vt terrea lignorũ ſiccorũ portio,promptè in carbonẽ tranſeat ignis ſpeciẽ. Aqua verò prius in vaporẽ,inde in aërẽ abeat oportet,quàm familiare ignis alimentũ efficiatur. Ad hãc mutatiõis aëris,& aquæ tarditatẽ,facit plurimùm qualitatũ,mutationũq; factarũ ad agendũ imbecillitas,nõ ſubſtãtiæ ſolius mutãdæ contumacitas. Nã à frigido fit aëris in vaporem,& vaporis in aquã mutatio,adiuuante grauitate,craſsitie,dẽſitate:à calido autem imbecillo aquę in vaporem,& inde in aërem mutatio,adiuuante pauca vtrobiq; leuitate,raritate,tenuitate,quæ qualitates magnæ eſſent neceſſariæ,ſi ab aqua in aërẽ ſine medio faciẽdus eſſet trãſitus:ſic ex humore à calore imbecillo fiunt flatus in nobis,& aëre vaporoſa quædã ſubſtãtia,à vehementi nõ fit niſi materia ſit flatulenta. Gal.lib.5.de cauſis Symptomatũ. Multum igitur momẽti habet ad tranſmutationis celeritatẽ, ſubſtantiarũ ſocietas,ſimilitudo,& familiaritas,quę tamen per ſe mutare non ſufficit,ſine qualitatibus,primis præſertim,ſed etiã aliis mutandã materiã præparãtibus,toti ſubſtantiæ omniũ maximè mutanti,imò quę ſola verè tranſ-

mutat qualitates, vera ipſius ſunt inſtrumēta, vt pleniùs docui in initio libri, qui de facultatibus naturalibus inſcribitur.

21 Aërē igitur natura frigidiſsimū eſſe, ſed variè à cauſis variis alterabilem, quæ priùs dixi ſatis illorū ſententia; demonſtrāt. Quibus addas licet, nō ſolùm aërem medium, quia nihil aut minimū alterationibus mutatur, puriorē & elementarē magis eſſe, & tamen frigidiſsimū: ſed eum quoq; qui ad polos propinquat, eādē ſeruare naturam. Cùm enim ſol & homo hominē, ſol & plāta plantam gignat, tanquā potentiſsimus in generationem & corruptionē planeta, iis autē quàm maximè illuſtrat aëris partē, vt quę inter tropicos ſpargitur, ſed etiā quę inter circulos arcticum, & antarcticū, tamē quæ aëris pars his circulis concludi intelligitur, cùm ſolē aut nō ſentiat mēſibus circiter ſex, aut obtusè propter multā obliquitatem, reliquo propè tempore ſentiat, ſub his aër elementari pximus fuerit. At is eſt, vt in medio ſui frigidiſsimus, qđ oſtendit mare ſub eo glaciale: vt etiā nunc aëris elementi, & eiuſdē frigidiſsimi multùm ſuperſit, quantū ſcilicet à ſole non calefit, nec miſcetur rebus generādis, vt ſi in terra, & in aëre illi reſpondente animo fingis circulos, arcticū & antarcticū, & à cir-

culo arctico terræ, ad circulú eiuſdem antarcticú lineas deorſum curuas, vel in Polos rectas duci imagineris, quæ circunſcribant aëris nobis circunfuſi, à ſole illuſtrati & miſti, partẽ ſemper quidẽ æqualẽ (niſi aliquid impediat) núc tamẽ verſus arcticú auctá, cùm ſcilicet ſol ad cancrú propinquat, núc ad antarcticú, quãdo ſol ad capricornú propiùs accedit: deinde etiã à circulo arctico, aëris ad circulú antarcticú eiuſdem lineas ſimiles, ſed ter curuas duci animo cõcipias: vt primum velut ſemicirculo verſus circulú terræ arcticú, deorſum dorſo pergat, cui dũ mediocriter propinquabit, ſurſum reflectatur, qua prius figura, lineæ in terra à circulis ſunt ductæ, ſed inæquali, vt in harũ duarũ linearũ medio conclusa aëris regio, media è regione ſolis ſit tenuior, quò magis à ſole recedit, ſit craſſior: deinde perducatur linea ad circulum aëris antarcticú, vt quãtú aëris inter lineas à circulis terreis, & aëris ductas interſit, totú id ſit elemẽtare magis, & frigidiſſimú, q̃ magna eius eſt portio, maior tñ multò q̃ à ſole miſcetur. Nec ea tamẽ omnis fuerit etiã miſtionis expers, ſed ea tãtú, quæ vim ſolis nõ ſentit. Quid quod nubibus, nocte, hyeme, tãtú ad ſuã naturã reuerti videtur aër, nulla foris corrogata q̃litate, ſed omiſſa ſolis

ſa ſolis calfactiõe,eſt aũt tũc frigidus. Cur autem quæ ſub ſole regio aëris media iacet,ſit frigidiſsima,partim priùs à nobis dictũ eſt,partim ab Ariſtotele. Nõ eſſe verò humidiſsimũ hoc eſt oĩm maximè humectãtem aërem,ſed aq̃ hinc docere conãtur. Corpora omnia etiam inanimata immodicè ſicca,nos aqua,& aquoſis corporibus miſtis,humida reddimus,nõ aũt aëre & corporibus aëris,niſi aliundè humectatis. Oleũ enim humectat non aërea,ſed aquoſa ſua excrementoſaq; ſubſtãtia,quã vt ſucci cæteri immiſtã cõtinet,eãq; cõgelabilem,qua ab olei natiuo calore cõſumpta oleũ,vt aër & aërea alia à frigore & gelu craſſeſcũt tantũ,nõ congelantur. Ad hæc, ſumma in quoq; elemẽto qualitas nulla ratione(aiũt)tolli poteſt,multò minus in cõtrariã mutari. Ignis enim ſummà caliditas igne manente nulla ratiõe aboleri poteſt, multò min⁹ ignis fiat frigid⁹. Eodẽ ꝓrſus modo,quæ terræ ineſt ſiccitas manẽte terra nõ tollitur,nec etiã,quę aquę ineſt,ſumma humiditas,tollitur. Illa enim ſimplex quãtũuis calfacta ſemper humectat per ſe, per accidẽs verò humorem vi aſcititij caloris tenuatũ è corpore foras euocat,ac ſiccat. Huc pertinet,quòd nũquã eò frigiditatis aqua venit ex ſe,vt alia cõgelet,cũ aër

interdū tam frigidus euadat, quādo videlicet motus facit boream, vt omnia cogat in glaciē durétq;. Quáquā id frigus imò aëri ex locis, ſub polo glaciali ob ſolis receſſum accidere poſſit. Poteſt aër quoq; hic elemētaris magis ſtatui. Fuerit igitur potius illis autoribus aër natura frigidiſſimus, aqua humidiſſima, id eſt, omniū maximè humectás, & qua nihil eſt humidus, vt li. 1. ſimpl. cap. 3. Aër autē calidus & incōgelabilis, vt Ariſt. dicitur, fuerit ſummus, & per æſtatē imus, interdū & medius, alicubi frigus remittit, ſeu caloris quidpiā ſuſcipit per æſt': alicubi, hoc eſt penitiore eius parte, frigus intendit, vt Ariſt. lib. 1. meteororū capi. 12.

Si verò humidū id appellemus cū Ariſt. quod ſuū terminū, ſuámq; ſuperficiē extimā ęgerrimè per ſe retinet, alienū verò terminū, ſeu corporis alterius cōtinētis figurā ſuſcipit, vt ſiccū illi cōtrariū, aër hoc modo fuerit humidiſſimus. Hæc enim paſſio aëri magis ineſt, quā aquæ. Nā aër corporibus aliis quantúuis mollibus cedit, nullámq; figurā ex ſe, vel momēto retinet. Vacuato enim vaſe aliquo aër mox ſubiēs ei' vaſis figurā ſuſcipit, ſuā exuit, & veſicā aëre plenā in quā voles figurā prōptiùs mutaueris, quàm aqua repletā, & flatu quantumuis leui, aëris figurā mutas, ſiue vtriculum

lũ imples, ſiue veſicã:figurã igitur alterius cuiuſuis corporis etiã aquæ aër ipſe celeriter admittit. Id etiã declarat motus animalis per aërẽ multò celerior, quàm eiuſdem per aquã. Nam celerius per aërẽ quàm per aquã volat anas, Delphinus ſe iaculatur, & quò aër purior & tenuior & leuior, & rarior, eò celerior per eũ fit volatus, quò craſſior eſt aër: eò tardiùs per eum volatur, vt aqua quoque quò tenuior eſt ac leuior, eò per illã prõptiùs nauigatur, quàm per contrariã. Quod etiã docet lacus Aſphaltites, in quo propter aquæ bituminoſæ craſſitiẽ animal mergi nõ poteſt, multò minus natare. Craſſities enim aquæ vt marinæ ad ſuſtinendũ naues grauiſſimas, piſces, cetodes, quãtũ eſt apta, tantũ ad penetrãdũ eſt inepta. Nec abſurdũ tibi debet videri aërẽ nũc frigidiſſimũ, & aquã humidiſſimã dici diuerſis ſcilicet rationibus & ſignificatis humidi. Nã aër humidiſſim⁹ fuerit, quòd terminũ alienũ prõptè admittit, ſuã verò figurã & ſuperficiẽ ægrè retinet: aqua autẽ humidiſſima quia ſummè humectat, imò etiã quia in miſto (ad quod Ariſt. humidi, & aliarũ primarũ qualitatũ definitionem refert) alienũ terminũ omnium facillimè admittit, ſuũ ægerrimè retinet cum terminata corpora ſine terra, & aqua non conſi-

ſtant:

ſtant: aëris verò humiditas nō eſt miſtorū terminationi & cōtemperationi vſquequaq; accōmoda, per ſe verò eſt facillimè terminabilis, vt exēpla priora oſtendūt. Poteſt etiam aër humidiſſimus dici humiditate vnctuoſa, in ipſo propter tenuitatē & raritatem obſcura: aperta verò in aëreis, vt oleo, adipe, humido ſubſtātifico, quod incōgelabile eſt, quia aqueū nō eſt, ſed aëreū, pingue, lentū, vt docet Ariſt. li. de lōg. & breuit. vitæ. Imò non frigidus natura, & modicè humidus eſt aër, vt illi perſuadere conati ſunt rationibus nō ita probabilibus, & quas abſurdiſſima plurima, quæ recenſere longum eſſet, conſequuntur: ſed verè eſt natura humidiſsimus, & modicè calidus. Id quod priuſquam probem, paucis illorum rationes mihi diluendæ ſunt.

Primo loco quòd ſcribūt aëris totius qualitatē nūc vnam nō eſſe fatemur, cū & Ariſt. ca. 3. lib. 2. de generatiōe, aërē & aquā impuriora eſſe elemēta, ignē & terram puriora recipiat. Neq; agimus de apparente variis anni partibus aëris temperatura, ſed de natiua & inſita.

Quod ſecundo loco aſſerūt, aërem elementum in media ipſius ſphæra maximè inueniri, id cum Ariſtotele, nec in aëre, nec in aqua recipimus, in igni & terra verum eſt. Nam in media regione cùm miſta imperfecta gignātur, & interdum animalia, & monſtroſa quædam,

quæ

quæ Iupiter pluiſſe dicitur, quomodo igitur ea pars pura erit, & non potius ſumma?

Tertio loco quod ſubiiciunt ſummã cuiuſq; elementi qualitatẽ perpetuam eſſe, nõ magis ipſorũ ſententiã tuetur, quàm demolitur. Nã & ſi donemus qualitatẽ cuiuſq; elemẽti ſummã in ipſo eſſe perpetuã, id aërẽ frigidiſſimũ non cõuinci, quũ media ipſa regio ſit alterabilis: vt etiã Ariſt. viſum eſt docẽti mediã regionem æſtibus frigidiorẽ, quàm frigoribus. In qua ſi ranas, & alia quædã miſta perfecta gigni recepimus, per æſtus ac pluere etiã, calor aliquis vicinas mediæ partes occuparit, fueritque tũc frigida quomodo ouũ in aquã feruentem iniectũ ambitu coquitur quidẽ, intus verò crudũ manet: & panis traditus igni valido, vt ſi aſſatur intus, humeſcit magis, ꝓtruſa intrò parte humida ſuperficiariæ. Quarto loco, quòd aqua nũquã tam frigida, vt cõgelet: aër autẽ borealis omnia cõcreſcere habilia, congelat, id ex frigida intẽſione ſola non accidit, ſed eſſẽntiæ tenuitate & craſſitie: aër enim frigidus ob eſſẽntiæ tenuitatẽ facit frigus penetrabile magis & aquã ceteráq; gelabilia etiã peniſſimè congelat: aqua autẽ frigida, & frigore & eſſentiæ craſſitie ſibi viã prçcludit, vt ne minimum quidem intrò penetret. Quin & aqua calfacta in aëre etiã æſtiuo & meridiano depoſita frigiditatẽ recipiet, velut natiuam multò

maio

máioré,quàm quę ab aëre:ex quo patet eá natura eſſe frigidioré aëre. Adhæc ſi aër eſſet frigidus, tria elementa eſſent frigida, vnicum & à nobis remotú calidú, & caliditas in nullo eleméto eſſet remiſſa,cũ ſingulæ aliæ, in aliquo ſint eleměto remiſſæ, vt ſingulę ſummę.Sed de his plus ſatis:núc aëré natura humidiſſimú,cú Ariſt.probemus,hoc eſt etiá maximè humectanté.Ná æs & intimos lapides citò ac penitiſſimè humectat ſi pluuius eſt.Humiditate tamé parũ,diu ob tenuitaté duratura,aëria verò pinguia,vt adeps, oleú etiá diu humectát: quú aqua,nec citò, nec diu nec penitus humectet. Quòd ſi aëré pluuiú ab aqua ſibi miſta, nó à ſe humectare dixeris,nó negabis aëré vernũ cum Hipp. calidú humidú, & eúdé mutationú à Sole & aliis magnarú maximè experté.Ná neq; friget,vt hybernus: neq; calet,vt æſtiuus: ſed velut in harú qualitatú medio eſt,neq; ſiccus,vt æſtiuus.Humectare auté multò magis quá hybernus, hinc deprehédas, quòd germinationi & animaliú generationi eſt aptiſſimus:quæ duo ſine larga humiditate non fiát, & largiore quàm ſeminis calor natiuus, aut Solis poſſit depaſci. Si enim totá depaſcéretur calor alteruter, neq; generatio fieret,neq; per nutritioné auctio. Aër

igitur omnium penitiſſimè & citiſſimè & potentiſſimè humectat calido adiutus, & tenuitate, leuitate, raritate quibus qualitates contrariæ, aquam penitus & potẽtius humectare prohibent. Quæ alia in hanc rem dici poſſunt, ex variis Ariſt. locis adſcribere ſuperſedeo: ad ſecundã aëris qualitatem mihi tranſeundum eſt.

Aëris qualitas ſecunda iiſdẽ ſaltẽ fuerit humiditas, quæ immodicã ab ipſius frigido cõcretionẽ impedit, ob id per eã melior actio aëris fit à frigido, vt volũt profecta. Partes enim corporis (inquiũt) tãquam lignũ rigidũ nolumus præter oſſa, ſed molles & flexiles aëris humidi, & aquæ beneficio. Quanquã enim humida quædã magis cõcreſcere vidẽtur, quia videlicet ſimul terrea ſunt, tñ quæ omnino humida ſunt terrenæ fæcis expertia, frigore nõ cõcreſcũt, vt vina tenuia acetũ, cũ his aquæ loco paratũ atramentũ ſcriptoriũ, aquæ itẽ igni deſtillatæ tardius cõcreſcũt his quæ aquæ vapore deſtillatæ ſunt, & ambæ aqua dulci: quæ quãtò craſſior, tantò citiùs cõcreſcit. Quin & ſi aëri aquea humiditas acceſſerit, vt aquas tãgenti aut pluuias & caliginem, multo magis corpora omnia etiã abditiſſima humectat, quàm aqua ipſa, ſed minus diu, qđ aëris tenuitas, raritas, leuitas, ſplendor,

dor,perſpicuitas,aquã penitius in alia con uehũt,in quæ aqua per ſe ob craſſitiẽ,grauitatẽ,denſitatẽ,nunquã penetrarit,vt idoneũ ſit aquæ vehiculũ aër, quomodo propter totius corporis caliditatẽ & ſiccitatẽ ſitiẽtibus vinũ vel acetũ ex aqua ſumptũ, ſitim celerrimè extinguit, quũ acetũ ſiccitate,& pauco calore præſertim, ſi acre admodũ eſt,ꝑ ſe augeret,vt vinũ calore,& ei ꝓportione reſpõdenti ſiccitate, aqua verò quãquã frigida humidiſſima ſitim illã extinguere ſit idonea,tñ ob frigiditatẽ,cruditatẽ,craſſitiẽ,dẽſitatẽ,grauitatẽ,diu in ventriculo,& hypochõdriis moratur, neq; in partes refrigeratiõe & humectatiõe egentes,penetrare põt,cũ frigiditate poros, & ora vaſorũ dẽſante,viã ſibi ferè pręcludat.

Paucũ autẽ acetũ,pręſertim albũ,vel aliter tenue multæ aquę miſtæ, tãta ſcilicet mẽſura, vt bibi citra moleſtiã poſſit, ſitim illã celerrimè extinguit:& paucũ vinũ,etiã albũ,vel pallidũ,vel rufum & fuluũ,aquę, ſed largiori miſtũ. Aqua enim aceti ſiccitatem,& ſi qua ineſt ob acrimoniã caliditas, humiditate & frigiditate frangit, & vini ſimiliter. Vinum verò & acetũ eſſentię tenuitate aquam,ceu vehiculum quoddã,in partes remotiſſimas celerrimè perferunt. Minus diu autẽ aër humectat quàm aqua

quòd eius humiditas, vt magis eſt per vias & corporũ receſſus ac poros meabilis, ita eſt diſſipabilis magis: Aqua verò in eoſdẽ meatus ob craſſitiẽ ægriùs inſeritur, ibi tamen conſiſtit ac diutiùs retinetur, vt quæ vniuerſum & citò nutriũt, vniuerſim, & citò vacuantur, quæ paulatim ac tardè nutriũt, paulatim & tardè à calore noſtro diſſipãtur, Hippoc. in Aphoriſmis. Porrò aërẽ natura humidiſſimũ & modicè calidũ facilè deprehẽdes, cũ mutationibus à ſolis acceſſu & receſſu maximo vacat, vt vere ipſo, quãdo maximè eſt genitiuꝰ aër, & ꝓlificus maximè in toto platarũ genere, quãquã etiã tũ humiditatẽ ex hyeme retinere calorẽ ab impẽdente æſtate, & incipiẽte ſolis ad nos acceſſu, cauſari aliquis poſſit.

Tenuitas, raritas, leuitas, ſplẽdor, perſpicuitas in aëre facultatẽ habẽt eandẽ quam in igne, ſed tãtò minorẽ quãtò aëri inſunt hę qualitates, quàm igni imbecilliores. Inſunt igitur vt melior aëris primaria fiat actio, qualiſqualis illa eſt, vtq; aër & omnes eius qualitates cõſeruentur. Per has enim aër agitabilis, purior & incorruptior euadit, vt enim vitium captãt, ni moueantur aquæ, ſic aër cõualle, domo, arca, loco alio cõcluſus, corruptionẽ ſui odore tetro prodit. Quæ putredo omnibus non difflatis,

nec

nec vẽtilatis præſertim calidis,humidis,ferè auſtris flãtibus,qualis eſt nos ambiẽs,& loco calido,humido concluſis.

Calor enim vbi paulò eſt auctior, putredinis eſt autor,vtpote iã rei ipſi præter naturã: humiditas verò illa plurima à calore natiuo nõ cohibita,nec victa, diffluit,& elemẽtorũ diſſolutionẽ,ſeu putredinẽ,accelerat. Cætera quæ in igni ſunt dicta,ſic ad eius actionẽ neceſſaria, vt ſine his actio nõ fiat,eadẽ ſimiliter in aëre,aqua,terra,ſunt expẽdenda agentis, ſcilicet quãtitas & robur,paſſi diſpoſitio,vtriuſq; cõtactus, aut iuſta ſaltẽ propinquitas, per quã agere & pati queãt medium legitimũ & liberũ, & tempus. Quapropter in his ſermone lõgo mihi vtẽdum eſt nequaquã, ſed ad reliqua duo elemẽta paucis explicãda, trãſeundũ.

Aqua omnino eſt iiſdem humidiſſima, quòd (vt ex Galeno afferunt)humectandi facultas ab ea ſit inſeparabilis,cũ ea quantũuis calfacta & refrigerata ſit(modò non ſit concreta) ſemper ex ſe humectat maximè. Ex ſe autem dicunt,quoniam feruens aqua aut frigida multũ nobis ingrato hoc vtroq; exceſſu feruoris & frigoris, cutem denſat,& poros contrahit:ſicq; aquã aditu ad interiora prohibet. Quæ verò temperata eſt,& omnis alienæ qualitatis expers,

De gene. cap. 2. probat Ariſt.

illa ſemper humectat, ſiue potu ſumatur, ſiue balneo corpori circundetur.

Hæc aquæ humiditas magnarũ eſt illis virium in generatione, ſummã enim terræ ſiccitatẽ, & eam duplicẽ quæ ab igni proficiſcitur, aëris humiditate adiuta, corrigit. Hæcq; cũ terra materiæ plurimũ corpori tribuit, cuius cõtinẽtia ferè ſunt aquea ſimul & terra, atq; etiã cõtenta præter impetũ faciẽtia, ſeu ſpiritus quæ aërea magis & ignea ſunt: vt igitur terra ex aqua ſubacta fit lutũ, habile ad formã quãuis ſuſcipiendã, ſic noſtræ generationis primordia ſemẽ viri & mulieris, & ſanguis maternus, ambo ex quatuor elemẽtis compoſita: ſed ſanguis aqueus & terreus magis, ſemẽ verò, quãuis inito aëreũ magis, ac igneũ eſt diſſipata nõ multò pòſt horũ elementorũ magna vi & ſubſtãtia, quæ ex illo fiũt partes, aqueæ & terreæ, euadunt. Tales enim tẽperamẽto ſunt oẽs ſpermaticę & albę in nobis partes, hoc eſt frigidæ omnino, & quædã etiã ſubhumidæ, vt cerebrũ, nerui ſenſifici, qbus aquæ plus ineſt, q̃ aliis ſiccis: quę ſunt cerebellũ, ſpinalis medulla, nerui, molares, oſſa, cartilagines, ligamẽta, tendones, mẽbranæ, ídq; magis & minus pro largiori terræ portione, niſi & ſiccitas ignea acceſſerit, vel ſtatim initio, vel ſaltẽ ætatis

cur

curſu aut victu ſiccante. Sed hi non vident ex terra elementari, quę quouis adamāte, Galeno durior cenſetur, & aqua lutū fieri non poſſe, cū aqua in hanc nunquam permearit: aër autem promptè permearit, vt etiā lapides & metalla ſubeat, & ea etiam per gelu frangat, aut fragilia magis reddat. Neq; natiuam illam humectādi vim, aër vnquam perdit, niſi adeò ſit alteratus, vt aër propè, iam eſſe deſinat. Sūmis enim æſtibus igneus eſt aër, non aër abſolutè. Eſt igitur nunc aër humidiſsimus, quia celerrimè humectat, aqua humidiſsima, quia maximè diu humectat.

Secunda aquæ qualitas, iiſdem eſt frigiditas, quæ tamen Ariſtoteli cap. 3. lib. 2. gener. eſt prima, homogenea, & heterogenea, ad miſti compoſitionem congregans, ſed non adeò, vt congelet cùm ſit in aqua non ſumma, vt in aëre. Huic tamen ſi interdum, ſummæ proxima accedat ex frigore aëris aut terræ, tamen mitior ſentitur, quàm aëris frigiditas: ſiue quia ob aquæ craſsitiē, & motum frigidi, pigrum minus intra corpora penetrat, quàm aër. Hinc penetrabile frigus aëris magis, quàm aquæ ſuo contactu corpora noſtra afficit. Quòd ſi etiam detur maior aquæ, quàm aëri ineſſe frigiditas,

tamen quia humidiſsima eſſe aqua priùs eſt probata, minus glaciari eſt habilis ab ſua frigiditate, niſi quę terrea multum eſt.

Hæc prætereà frigiditas ignis, ſummũ calorem temperat, quomodo (ſi Ariſtoteli credimus) cerebri frigiditas cordis caliditatem, facitq́; frigiditas aquæ & aliorũ cũ calore iuſtam partium in calido & frigido miſtionem quomodo humiditas, ſiccitatẽ corrigendo, humidi & ſicci corpus quoddam medium efficit, cui ſcilicet eſſe tali cõuenit ad edendã actionem ſuam, vel vſum præſtandũ: ſed tamẽ frigiditas hæc quædã in nobis glaciat, vt pituitam frequenter in cerebro, adipem in omnibus corporis partibus neruoſum genus. Huius enim ſubſtantia eſt à frigido concreta, ob id fotu aquæ calidæ diſſoluitur. Quomodo quæ glacies multis iam annis loco aliquo concreta manet, criſtalli modo fit duriſsima, & ægrè fuſilis, vt & ſuccinum ſeptentrionali frigore valenter concretũ, cùm gummi pini Gallicæ facilè ſoluatĩ: ſic adeps in nobis nouus, calore non ita multò liquatur & ſoluitur; vetus autem vehementi, vt per febres ardentes, in quibus vrinæ pingues, & deiectiones opimæ, inde apparẽt.

Splẽdor & perſpicuitas in aqua vires habent eaſdẽ, quas in aëre & igni, ſed maximè

mè imbecillas,quòd in his leuitate, tenuitate,raritate, & in igni prætereà calore iuuentur ad penetrandũ, in aqua frigiditate,craſsitie,denſitate,grauitate magis penetrare prohibentur. Tamẽ hæ tres aquæ & terræ cõmunes qualitates,vti tres oppoſitæ igni & aëri magnarũ ſunt viriũ,& ad miſtionem iuſtam neceſſariarũ, primũ, vt ſubſtantiæ plus ſub mole parua continerent,nõ cõtrà,vt ignis aër rara,vt dixi,corpora. Aqua enim & terra miſto ſolidis ſubſtantiæ plus ſuppeditant, & grauitatem, quietemq; præſtãt,ſeu plus materiæ craſſioris: vt contrà ignis & aër plus materiæ tenuioris & ſpirituoſæ,à qua corpori leuitas,ad motiones prõptitudo. Quod apertè oſtendunt tenera animalia moueri prõptiſsima & aptiſsima,ob ſpirituum magis æthereorum copiam, præſertim vbi iam aliquantulum adoleuerint. Vetula verò ſedere,quieſcere appetũt, ſi mouentur propè inuita:nec celeriter etiam ſi velint, poſſunt,quòd aqua & terra iam magis dominantur, vnde & pituitoſa ſunt maximè in ſpatiis inanibus, ſicca plurimum in ſolidis partibus. Quin & ſpiritus impetum facere conſueti, in his ſuperſunt perpauci, & hi quadãtenus iam frigore cõcreti,pigri,mo uerenos inepti, in aquoſam & terreã na-

turam,quantũ ſpiritui datũ eſt,inclinãtes. Vt igitur aqua, terra, miſto plus materiæ largiri vidẽtur,ſic ignis & aër plus formæ, aut ſaltem ex aqua & terra materiã informẽ & ineptã ex ſe ad formam recipiendã velut poliunt,fingũt,formant,ad formãq; ſuſcipiendã omniũ maximè apparent, & hac ſuſcepta, magis exercent agitatione perpetua. Cui niſi aqua & terra craſsitie, denſitate, grauitate obſiſterent, & ignem aëremq; velut illigarent, ac nexu quodam miſtionis coërcerent, haud dubiè miſtum parum diu eſſet elemẽtis illis tenuibus,leuibus,raris,irrequieto motu cõſumendis. aut ſtationem ſuã deſerẽtibus, & in locum natiuum reuolantibus. Ergo elemẽta hæc duo cõtrariis duobus miſta, corpus quoddam grauis & leuis denſi & rari,medium efficiunt:quòd à leuibus illis mouetur, à grauibus interdũ quieſcit, vt ſit durabile magis, cõmodante in id non parũ ſomno frigiditate & humiditate horũ elementorum cõciliato,quẽ caliditas, & ſiccitas interrumpunt, vigiliaſq; ac inſomniũ inuehũt.Calore enim motũ excitari oſtendũt viperæ ſub æſtu & homines vino, aut aliter calfacti:frigore verò quietẽ comparari teſtantur partes nobis frigore torpidæ, & viperæ, aliáque animalia hyeme latentia,

tunc

tuncq; mortuis ſimillima. Grauia igitur, & denſa, & craſſa hæc elementa, contraria cohiberi inepta continent, vt corpus animam, & vaſa vitrea denſa aquam vini olea chæmiſtarum, facilè ob tenuitatem, raritatem, leuitatem exhalabilia.

Terra tanquam officina quædam, & fundamentum generationum ac naturæ ſubiectum materiam præbet omniũ plurimam corporibus gignendis: quapropter etiã plurima corruptis ſupereſt. Ea omniũ maximè ſiccat ex ſeſe, præſertim ſi qua eſt elementaris, & ſimplex. Eadẽ cũ ſit ſicciſſima, etiã eſt omniũ duriſsima, & quouis adamante durior. Eadem figuram ægrè ſuſcipit, ſuſceptam pertinaciſsimè retinet, vt aqua, aër, & ignis cõtrà. Quomodo qui deſcẽdi & apprehẽdẽdi prõptitudine pollent, memoria parũ valent: contrà, quibus diſcẽdi eſt difficultas, memoria ſunt fideli.

Quæ res vſus eſt omnino maximi ad rerum diuturnitatem. Cùm enim ignis, aër, aqua, per ſe, & ſimul miſta, materiã rei præſtent ſpargi facilẽ, extendi promptã, figurari aptã, in quiduis ſequacem, quibuſuis lineamentis ductilẽ, ſed celerrimè eluibilẽ figuram, & maximè caducã ac euanidam, niſi horũ ſubſidio, terra à ſummo rerũ omniũ opifice, ſuperaddita eſſet, quæ vt per

ſe ob ſiccitatẽ & natã inde duritie ægrè figuratur:ita aliis elementis, omniũ tamen maximè aqua dum emollitur,idq́; mediocriter, temperaturã quandam efficit mediam humidiſsimi ac ſicciſsimi, vt in luto apparet.In qua quidẽ temperatura,quãtũ ex aqua accedit mollitiei, tantum ex terra duritiei:& quantũ aqua rem figurari aptã efficit,tantũ terra fingi ineptã:& quãtum terræ figura eſt durabilis,tantum aquæ eſt euanida. Sed tamen ipſo formationis initio plus humidorum elemẽtorum, vt antè docui,eſt immiſtum ad formationẽ ſingularum corporis partiũ faciliorẽ,quæ ne dilabatur proſpectũ eſt per contenta,& impetum facientia,& ſuccedentẽ ætatis proceſſu ſiccationem.Quomodo enim nec figulus formata vaſa mox igni coquit, ne rumpantur,ſed antè paulatim vento, & ſole ſiccat, ſic rerum opifex noſtri corporis materiam initio ſtatim ſiccari noluit, ſed paulatim ne immortales eſſemus, ſi nunquam ſiccaretur. Id igitur ad mediocrem rerũ durationẽ factũ eſt, cũ perpetuæ eſſe nequeant. Tradũt igitur elementa operas mutuas,& ſe inuicẽ adiuuant. Nam terra aquæ beneficio in formam quamlibet,nec ita difficulter fingi habilis redditur à terra aqua,ne tam promptè diffluat, & velut

ſtationẽ deſerat cohibetur, terræ & ignis ſiccitas, aquæ & aëris humiditate corriguntur, & cõra ignis itẽ caliditas, & ſæpè aëris, aquę & terræ frigiditate tẽperantur. Ignis & aëris raritatem, leuitatẽ, tenuitatem aquæ & terræ denſitas, grauitas, craſſities remorantur: illorũ & aquæ ſplendorem, & perſpicuitate terræ opacitas inducit, & obtenebrat, vt ex cõtrariis huiuſmodi, tum ſubſtãtiis, tum qualitatibus inuicẽ totis per ſe totas miſtis, generata omnia temperentur, & perdurẽt, donec elemẽta hæc quatuor, concordi pace ligata maneant, vt idem de humoribus corporũ ſanguine præditorum, velut elemẽtis intelligas. Vbi enim calidum per ſe magis cũ ſicco in nobis abundat, aduſto ſanguine bilẽ vtranq; gignit, vt frigidũ per ſe magis cũ humido pituitã, temperaturæq; ſymmetriam, & humorũ corrumpit (in qua erat ſimilariũ, & primarũ partiũ ſanitas) morbosq; accerſit magnos, pro intemperaturę & humorũ ametriæ magnitudine. Omnis nãq; intemperies inſignis morbũ gignit, maxima autẽ mortẽ affert. Frigiditatis in terra & aqua eſt eadem ratio, vt craſſitiei, denſitatis grauitatis. Obſcuritas autẽ terræ propria, & opacitas aliorũ trium elemẽtorum ſplẽdori: & perſpicuitati obſiſtit, ac

his temperandis cõmodant,quomodo viſionem noſtrã,à ſole & ſplendore diſſolutam tenebræ & opacitas cogẽdo recreãt.

Hæc igitur elementa quatuor, quorum concurſione omnia gignũtur, atq; concreſcunt,dum cõcordi pace velut cõſentiunt, res perdurat,dũ diſsidẽt, & mutationibus ſeſe plurimũ exagitant, corrũpitur, aliaq́; gignitur. In qua mutatione,quãuis ignis, velut cauſa effectrix,& terra, tanquã mutationis ſubiectũ principes tenere partes videantur, tamẽ reliqua etiã eximia ſunt, quæ quatuor omnino neceſſaria. Si enim calidũ elementũ ſuſtuleris, concreſcet humidũ caloris inopia: ſi frigidũ pereat elementũ,omnia ignis erũt: ſi ſiccũ tollatur, aqua erunt omnia,ſi humidũ,terra, interibuntq́; corpora, quæ ſub cælo ſunt vniuerſa.Nec ſolũ 4.elementa eſſe oportuit, ſed qualitatibus quodãmodo cõtraria,& ſubſtantiis,alioqui in ſe nõ agerẽt,ſi eſſent ſimilia,nec à ſe paterentur, ſed ſe ipſa fouerent,tanquã vnũ eſſent. Hæc de elementorũ proprietatibus, facultatibusq́; ſufficiant, quo autẽ mouente miſceri inuicem queãt,paucis addendũ eſt,cũ per ſe omnino nunquam ſimul coëant ac congrediantur, multò minus miſceantur: leuia enim duo, ſuapte natura ſurſum rectã tollũtur:

gra

grauia duo, reliqua deorſum rectà declinát. Quo igitur mouẽte hæc tolluntur, illa deturbantur, vel ſaltẽ in hæc quietis amica, illa deorſum præcipitata cũ his cõtribulantur, vt etiam terra ipſa & aqua elementis quatuor ſit miſta. Spherarum omniũ, & in his planetarũ ac ſyderũ motus, irrequieti ac ſplendores & radii ignẽ maximè ſecũdo loco aërẽ igni vicinũ, perpetuò cõmouet, atq; infernis his cõmiſcet. Quomodo ſi centro phialæ rotundæ terrã & in circuitu eius aquã, & circum hãc vinũ immittere poſsis, vt vitri fundo terram ſuper hãc aquã, deſuper vinũ quotidie immittimus: deinde rotundã phialã exagites, rotã tuq; celerrimo & perpetuo circũagas, tria hæc miſceri cerneres, vt profectò in vitro miſcẽtur. Radios verò mouere, indicabit tibi aër, quẽ ſolis radiis per feneſtram illuſtrant. In eo eũ motu irrequieto, corpuſcũla quædam agitari ſpectas apertè ob ambientis radios aëreis obſcuritatẽ, quomodo pluuiã gracilẽ, & rarã deprehẽdis in oppoſita obſcuraq; & aperta feneſtra, nõ deprehendis in albo aut ſplendido oppoſito, cũ tamen nõ è regione tantũ feneſtræ, vel obſcuri alterius corporis pluat, & aliis etiam locis. Eodem opinor modo, earum velut atomorũ motum in radiis per anguſtum,

ſtum foramen in locú obſcuriorem receptis,ſpectare potes,in viis publicis & locis patentibus nó potes:vbi tamẽ omnino ſimiliter moueri eſt, non modò veriſimile, ſed etiá veriſsimum. Si enim quouis loco, oſtium,vel aliud denſum, ſed feneſtratum aut foratú in ſolú derepẽtè ſtatuis, motú omnino ſimul deprehẽdes. Huc pertinet, quòd etiá in aëre publico ſole illuſtrato, cernimus moueri corpuſcula quàmplurima,ſed paulò grandiora quàm ſint atomi.

Quæ verò qualitates aliæ tactiles, guſtatiles,viſiles,olfactiles, audibiles variam elementorú miſtionem ſequantur & præterea figuram,craſsitiem,& id genus alia,docere præſentis non eſt inſtituti,cú præſertim ex Ariſtotelis libris,præſertim de anima, Theophraſto lib. de plantis, Galeno lib.4.ſimpl.& aliis cuiuis diſcere ſit promptum.

Hæc paucula de elementorum natura mihi aſſerere viſum eſt, etiam ſi non pauca ex his problemata quibuſdam videri poſsint.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE